Metin Demirtaş

HAZIROL KALBİM

TOPLU ŞİİRLER

CAN



Metin Demirtaş

HAZIROL KALBİM



TÜRK YAZARLARI

Dizgi
Serap Bertay

Düzelti
Fulya Tükel

Montaj
Mine Sarıkaya

Kapak Düzeni
Semih Özcan

İç Baskı
Özal Matbaası

Kapak Baskı
Çetin Ofset

Cilt
Eko Ofset

1. basım: 2004

ISBN 975-07-0413-4
© Metin Demirtaş / Can Yayınları Ltd. Şti. (2004)

Metin Demirtaş
HAZIROL KALBİM

TOPLU ŞİİRLER

CAN YAYINLARI LTD. ŞTİ
Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0-212) 252 56 75 - 252 59 88 - 252 59 89 Fax: 252 72 33
http://www.canyayinlari.com
e-posta: yayinevi@canyayinlari.com

Metin Demirtaş, 1938 yılında Antalya/Elmalı, Akçay'da doğdu. İlkokulu doğduğu köyde okudu (1949). Sırasıyla, Antalya Erkek Sanat Enstitüsü Torna-Tesviye Bölümü'nü (1955), Ankara Akşam Tekniker Okulu Makine Bölümü'nü (1962) bitirdi. 1955 yılında Ankara'da Ana Tamir Fab'da işçi yaşamına başladı. Makine Kimya (MKE), ODTÜ Fizik Atölyesi, Ankara Fen Fakültesi, Çelikel Atölyesi, Köy-Koop, Antalya Belediyesi...gibi çeşitli iş yerlerinde çalıştı. 1980 yılında bir rahatsızlık sonucu sol bacağı üstten ameliyatla alındı. 1967 yılında Che Guevara'nın öldürümü üstüne yazdığı bir şiirinden dolayı tutuklandı. Şiir kitapları: *Görüşme Yeri*, *Hazırol Kalbim*, *Hançer ve Lirik*, *Bir Mendil Gökyüzü*. Öbür yapıtları: *Çocuklar Kediler Uskumrular, Dağınık Satırlar* (Düz yazılar), *Şiirimsi Nasrettin Hoca Öyküleri* (Akşehir Nasrettin Hoca Derneği, Nasrettin Hoca Fıkrası Derleme Yarışması Ödülü), *Tersinden Okunan Masallar*, *Ve Erenler Böyle Dedi* (Şiirleştirilmiş Bektaşi Gülmeceleri), *Şiirin Kanadında Mektuplar / Metin Demirtaş-Ataol Behramoğlu*.. Şairin kimi şiirleri başta Rusça olmak üzere çeşitli dillere çevrildi. *Hazırol Kalbim* şairin toplu şiirlerini içermektedir. Kimi şiirler şairi tarafından yeniden elden geçirilmiş, geçmişteki yayım yanlışları düzeltilmiştir.

HAZIROL KALBİM

Günün dolar bir gün sen de
Özgürlüğü bir gelin gibi takıp koluna
Çıkarsın.
Başlar yeni maceran güneşte
Başlar işsizlik
O en büyük hapishane.

HAZIROL KALBİM

Hazırol kalbim
Türküsünü söylemeye
Derin yara almış
Bir umudun.

1971

SUNU

Aldandı sevenlerim
Bakıp gülümseyen yüzüme.
Oysa laf olsun diyeydi
İnat olsun diyeydi içimdeki hüzne
Benim o güleç hallerim.

1959

EZİK GÜL

Yorgunluğu dayalı taş duvara
Gözleri yumulur acımsı
Uzanır uykusu sıcak yataklara.
Bari olsa bir anısı
Sarılıp avunmalara.

Örselenmiş bir güldür
Koklanıp atılır her gece
Islak karanlıklara.

Oysa onun da genç kızlığı
Pembe sıcaklığında buğulu
Uzun süre durdu.
Bilinmez şimdi hangi dağlarda.

Ankara, 1959

ÖĞRETMENİN TÜRKÜSÜ

Ben köyde öğretmen
Gücüm-kuvvetim nem varsa ondan.
Kurtulmak bir onun ışığıyla
Karanlıktan.

Ben köyde öğretmen
Umutsuzlanmak, sızlanmak da ne ki?
Hem Onun savaşı yanında
Açılmış bir yolu yürümek
Çok olsa benimki.

Rize/Fıçıcılar Köyü İlkokulu, 1960

DURAKTA BİR KIZ

Durakta bir kız
Durgun gözlerinin mavisi...
Kuşlar uçar savursa saçlarını
Dalgın göğe baksa bulutlar
Ve üzgün güz ayları...
Gülümsese
Birden ilkyaz.

Ben bu sevinci alırım
Eğilip usulca bir gelinciğin dalından.
Güneşli kırları, ormanları yürürüm
Soluğum ısıtır toprağı
Otları büyütürüm.

Ankara, 1961

ESKİDEN BU SOKAKLARDAN

Eskiden bu sokaklardan
Akşamlar bu denli güzel olsun da
Deniz kıyısına uğramadan
Aldırmadan bir kadehin çağrısına
Böyle mi geçerdim...

Ellerimde fileler
Perşembepazarı'ndan.

1963

ARMAĞAN

Şiirlerim
Sevgiyle, barışla yuğurduğum
Bu benim güzel çocuklarım
Armağan olsun yarınlara.
Yaşadım hep umutlarla
Ördüğünüz duvarlarda hapis.
Bir yanım hep kırlarda.

YAK BİR CİGARA

Yürüsek bulur muyuz o havaları?
Alkol almış, az üzgün
Bir sevdanın ilk günlerinde
Ürkütülmüş yalnızlığıyla güvercinlerin
Dağılan bir akşamın seherine.

Kararsız nereye dursa şimdi.
Hüzne eğik dallar.
Mutluluktur ya, bilinmez şimdi
Öğretir sonra gelen acılar.

Ve ne zaman geçsek o köprülerden
Bir ufak rakı dönüşü köprülerden
Abanmış korkuluklara
Mırıldanırken o şiiri:
–Sous le Pont Mirebeau–
Dalıp gitmiş akan sularla sevdalara
Hey Apollinaire
Yak bir cigara.

Ankara, 1965

YALNIZ YİĞİT

Camların ardında, saksılarda
Güzel neden olmasın
Büyüsün de binbir nazla.
Yüzünde serpme çiy
Gülümser, gülüşleri çiğ.
Çiçek sana bakar geçerim.

Bir de doruklarda
Karayel, kırağı, ayaza
Yalnız ve yiğitçe katlanır da
Uçurur kokusunu yıldızlara.
Çiçek seni severim.

1968

GÜNSEL'E MEKTUP

Bana sevinçler gönderme karıcığım
Daha iyi haberleri olamaz bu dünyanın.
Orada o insanlar varken
Haram ettim gülmeyi kendime
Sevinemem doğan çocuğuma bile.

O insanlar ki
Gözleri üzgün karaca gözleri
Çileli Asyalı yüzleri
Bilge elleriyle
Pirinç yetiştiriyorlardı
Dünyamızın aç sofralarına.

Ve onların çocukları
Tarlaların gelincikleriydi
Napalmlarla yakılmazdan önce.

1968

HA BU NERELİ

Akşam oldu mu
Meyhanede alır soluğu
Tek başına bir masada.
Kolejlerde okumuş
Caka satar eşşoğlu.
Sağ cebinde Sartır, sol cebinde Kafka

Avrupa'dan yeni gelmiş
Açsa ağzını sinir
Salonlarda tivist, çaça çalım
İki söz etse, üçü bunalım.

Nâzım, Yunus, Lumumba
Bir şey anımsatmaz ona.
Türküleriyle Pir Sultan'a tümden yabancı
Ama içti mi
Kurusıkı bir ihtilalci.

YÜZÜM

Aldatmalarda olmamış,
Yalanlarda...
Arta kalmış bir hüznün gülümseyişinden.
Çağrılmamış adı hiç
Geçse hangi sokaktan.
Sevilse her zaman bir çocuk
Esintisiz tarlaları
Ilık ikindileri anımsatan.

Bu benim camlardan yağmurlara
Dalıp gitmiş mahzun yüzüm
Bir yanıyla yaşamaya
Bir yanıyla intihara bakan.
Modası geçmiş yüzüm.

Görüp sevdiğim geçip giden trenlerde
Sevip unuttuğum mutsuz
Sürüp giden bir romanda
Geçiştirilmiş üstünkörü bir kahraman
Şimdi sararan sayfalarda solan.

Sevilmelerde olmamış
Kış ayları boğuntulu odalarda
Beklemiş ilkyazı
Sıfır santigırat havalarda
Kömürsüz evlerin çocukları
Kar altında otlarla.

İlk mavi geçerken camlardan
Uyanırken ilk gelincikler kırlarda
Elinde bir roman
Sevdiyse...
'Victorya'

Ankara, 1965

ÇARŞI PAZAR

Bu file
Bu çarşı-pazar
Et, ekmek, tuz
Git gel işten eve
Köreltti dirençlerimi benim.
Haydi bre dağlarım
Göğerin içimde.

1968

VİETNAMLI ÇOCUK

Bu çocuk
Bu napalm artığı bir damlacık
Yaşarsa
Tükürecek hepimizin suratına.
Şimdi yanık vücuduyla
Kıvranıyor anacığının kucağında
Hıçkırıklarıyla üç
Çektikleriyle yüz yaşında.

1968

VİETNAM

Bu destan söylenip gelecektir dilden dile
Esip bir Barak havası gibi yüreğin ovalarından
Ezilmiş ulusların yiğit çocuklarından.

Susturamaz onu kurşunlar, napalmlar
Daha nice sabahlarda
Nice Vietnamlı çocuklar
Tükürüp Emperyalizmin suratına
Düşecekler Vietnam toprağına

Çünkü o bizim en güzel şarkımız
Şimdi oralarda korkunç söylenen
Venezuella'dan Jose Manuel söyler onu
Fanon söyler Cezayir'den
Savrulur gider
Ağaran aydınlığında uyanan Afrika'nın.
Ve sarsar karanlıkları
Çığ gibi büyüyen çığlığıyla
Lumumba'nın.

1968

HADİ KALKIN

Hadi kalkın
Bir şeyler yapalım bu savaşa!
Bir şeyler yapalım hadi kalkın!

Önce şu pankartları atalım
Sopaları kalsın.
Gerçi güzel şey toplanmak
Yeryüzü kardeşliğiyle alanlarda.
Lanetlemek Emperyalizmi güzel şey.
Fakat böyle şeyler kâr etmiyor o canavara.

Hadi kalkın bir şeyler yapalım bu savaşa!
Bir şeyler yapalım hadi kalkın!

Kuyruğuna basılınca bağıran
Ekmeğine değilince havlayanlar gibi olmadan
Kavrulmadan bizim de çocuklarımız napalmlarla
Kurşunlarla delik deşik olmadan
Hadi kalkın bir şeyler yapalım bu savaşa
Bir şeyler yapalım hadi kalkın!..

Ankara, 1967

İÇERDEKİ OZANA

Bir çiçek dal ucunda
Halkıyla yuğurmuş mavisini
Tam savuracakken havalara
Tutup onu kilitlediniz
Paslı kapı, taş duvarlara.

1967

UZUN SÖZÜN KISASI

Bana kalırsa bu işin
Böylesine boş vermeli.
Aklı havalarda çoktan geçti
Sorumsuzluk günleri.

Şimdi katılıp bilinçli kalabalıklara
Vietnam direnciyle bileyip öfkemizi
Köroğlu'ndan bir türkü söyler gibi
Kabartıp boyun damarlarımızı
Şöyle yüreğimizin ağzıyla dolu dolu
Emperyalizme sövmeli.
Dayaksa korkumuz
Yemeli.
Hapisse,
Yatmalı.
Ölmekse,
Ölmeli!

1968

YALANSIZ

Sevgilerde olmadan
Sevgilerin.
Bilmeden ayrılıkları
Ayrılıkların.

Yattım da yazdım
Hapishane şiirlerini.

1969

VOLTA

Herkesin bir volta atışı vardır mapusanede.
Kimi sessiz, sinsice.
Kimi sert adım, kof bir gururla.
Kimi konuşarak kendi kendisiyle.

Attım bense voltamı hep güneşlerde
Nasıl geçerse rüzgârlar kırlar üstünden
Usulca geçtim duvar diplerinden.

1968

NÂZIM'A

Çınarlarımızda kolon vurdu
Mapusanelerimizde yattı
İnsanlığın ve barışın dostuydu
Yurdumun gurbette ölen oğlu.

O bizimdi, bizdendi.
Kavgamızın en ön sırasında bulundu.
Hasretlerin türlüsü
Ayrılıkların kurşunuyla vuruldu.

Onunla başlattık şiirin
Halkçı, devrimci çağını.
Bir şey yapamadık anısına.
Bari koyalım doğacak oğullarımıza
Çoğaltalım onun güzel adını.

Ankara, 1968

GÖRÜŞME YERİ

I

Ve nasıl dalıyor insan konuştukça
Sanki bir balıkçı kahvesindeyiz
Mavisine ağlar gerili
Deniz az uzağımızda
Bir kızın dudağında
Bir günaydın güzelliğinde.

Yorgun kayıklar duruyor
Kimi karaya çekili kıyıda
Kimi salınıyor sularda.
Ve masamızda Paşabahçeli bardaklarda
Antalyalı bir çay
Şimdi ne yana koysak akşam oluyor.

Ve birazdan bir dostun omzunda
Son derece yaralı bir üveyik gibi
Göğsünün üstünde kurşun güzeli bir karanfille
Gelip konacak masamıza soluk soluğa
İspanya İç Savaşı'ndan kalma
Kırmızılar sultanı bir bardak şarabı
Ve bekliyoruz
Federico Garcia Lorca'yı.

II
Nerden oluyor bu sıtma sarısı?
Bu kirli tavan, kelepçeler
Çıkarılıp hangi küflü sandıktan
Vuruluyor aklın ışığına
Yüreğin sevgisine.

Ve omzumuza vuran bir el
Ayırıyor insanı
Bir anlık düşlerinden.
Ekmekte, tuzda, demirde gördüğümüz
Uğrunda burada olduğumuz bir el
Gösterip bilinçsizliğin karanlığında
Kim kimden yana tanımazlığını
Buz ediyor şimdi bir yaz göğünde
Bir gülün bir güle değen sıcaklığını.

Ankara, 1968

HA BU KİM

Moda'daki köşküne kurulur
Akşamları alır karşısına
Bulunduğu şehir İstanbul'dur
Kürdili Hicazkâr çalar eski plakta.

Bu dediğim
Anadolu Kurtuluş Savaşı'nı görmüştür.
Emperyalizmin çizmesini yurdunda.
Savaşmıştır bir yere değin.
Ama sonrası...
Sonrası ince sazdan ihanet faslı.
Kırk yıl Mustafa Kemal diyen adam
Sekseninde Emperyalizme nikâhlı.

1968

PRAVANTORYUM GÜNLÜĞÜ

Üzülmemeliyim olur olmaz şeylere
Yüreğim hüzünlerde olmamalı.
Doktorların söylediği
Her sabah vizitte.

Ama güç oluyor tüm bunlar
Güç oluyor güneşe
Gülümseyerek bakabilmek,
Sürüp giderken bu zulüm
Bu işkence dünyada.
Ve aç ağlaşırken çocuklar
Tok Afrika'da.

1966

YERGİ

Bunlar nasıl kitaplar böyle?
İnsandan insana bir sıcaklık iletmeyen
Yalnızca bunalım biçen kahramanlarıyla...

Okuyadursun onları
Parça parça ellerinden ekmeğini yeyip de
Hiç Anadolu bilmeyenler.
Okuyadursun mayonezle süslü kaygılarıyla
Dayalı döşeli köşklerinde
Şık bayanlar, baylar
Asya, Afrika, nedir
Nedir Vietnam, hiç bilmeyenler.

1969

BİR KURTULUŞ SAVAŞÇISININ MEZARINDA

–Elmalılı, Akçaylı, Atalanlı, Göllüceli topraksız köylülere–

Toprak der dururdun sağlığında
Fakat hiç toprağın olmadı senin
Şu yattığın yerden başka.
Ve ben nice zaman sonra
Oturup düşünüyorum mezarının başucunda
Kimin için
Kime karşıydı senin savaşın.

Ve bakılsa silahının namlusundan
Emperyalizmin bozgunu görülür
Bir Kocatepe sabahında.
Gel gör ki o silah
Paslanmış duruyor duvarda.

1968

BENCİL HAYVAN

Vurulmuş boyunduruğuna küçük telaşların.
Yatıp toprağa sırtüstü bir bulutu
Sevinçle seyretmeyi unutmuş.
Büzülmüş postuna küçük kirpi.
Umursamazlığın üstüne yıkmış şapkasını
Bir bencildir altında yaşayan.

Geçse yolu çarşılardan
Tek kaygısı
Nerde ucuz domates, soğan
O hepimizin zincirleri
Öteden beri hep yeni olan.

Ama o hiç öfke duymadı
Vietnam'da çocuklar boğazlanırken
İşte yine,
Köyleri, kentleri bombalamış Amerikan uçakları
Kadınlar, çocuklar, yaşlılar öldürülmüş
Öyle diyor bilmem ne haber ajansı.
Onunsa, öfke duymaz çöl yüreği
Açmadı, açmaz hiç isyan çiçeği.
Umursamaz, bakar geçer
Napalmlarla yanmış bebek resimleri önünden.
Gülen, ağlayan hayvan tanımında tamam
Yürekli insan denince adı anılmayan.

1968

VOLTADA BİR TÜRKÜ

Günün dolar bir gün sen de
Özgürlüğü bir gelin gibi takıp koluna
Çıkarsın.
Başlar yeni maceran güneşte.
Başlar işsizlik
O en büyük hapishane.

Her gün kapanan kapılar önüne
Başkaldıran öfkenle dikilsen de
Kâr etmez!
Çünkü bir şeyler almak çarşılardan evlere
Çünkü çocuklar dur bilmez.

Havasız koğuşlara alışılır.
Yatılır of demeden hücrelerde.
Hiçbir şey öldürmez insan yüreğini
Öldürür eğilmek bir ekmek uğruna
Üç kuruşluk adamlar önünde.

1968

CHE GUEVARA

Bizim de dağlarımız vardır Che Guevara
Bakma şimdi durgunsa, bir şahan gibi duruyorsa
Yorgundur, savaşlar görmüştür, çeteciler barındırmıştır
Yani satılmış değillerdir, hiç tüfek patlamıyorsa.
Alaçamın, mor meşenin ardına, silah çatıp yatmaya
Bizim de dağlarımız vardır Che Guevara.

Bizim de halkımız vardır Che Guevara
Unutulmuş uzak tarlalar yalazında
Sazıyla, türküleriyle kardeşliğe vurgun
Bütün ulusların halkları gibi
Ve yalnız büyük fırtınalarla kımıldayan
Bizim de halkımız vardır Che Guevara.

Bizim de ozanlarımız vardır Che Guevara
Sağ çıkmış güneşsiz taş odalardan
Yüreğiyle barışa, sevgiye yönelmiş
Çelik öfke bir yanı, bir yanı uysal mavi
Eğilmeden dimdik geçmiş demir kapılardan
Bizim de güzel insanlarımız vardır Che Guevara.

Bizim de delikanlılarımız vardır Che Guevara
Yokluklardan biyol kopup gelmiş
Üç zeytin, az ekmek üniversitelerde
Düzen çarpar önce, alkol vurur
Başkaldırırlar akılları suya erende.

Çünkü Vietnam hepimizin Vietnam'ı
Kongo hepimizin Kongo'su
Bir kez özsu yürümüştür dallara
Patlayacaktır ağır sancılarla karanlıklar
Varmak için o güzel yarınlara
Bizim de dağlarımız vardır Che Guevara.

Ankara, Ekim 1967

BİR ARKADAŞ

Tasamız, sevincimiz birdi.
Birdi yatağımız, yorganımız.
Kıvrıldık, uyuduk aynı ranzada.
Aynı hasretle sabahı bekledik
Aynı havasız koğuşta.

Şimdi o içerde, ben dışarda.
Aramızda paslı bir pencere ki,
Özlerse,
Gurbette bir Nâzım özler.

TÜRKÜ

Dövülmüş acıların örsünde
Gürültüsüz türkü söyleyenleri seviyorum.
Şimdi yurdun herhangi bir yerinde
Kuşatılmış çalılıklar içinde bir gelincik
Çarpışıyor kan içinde.

Saklamamış kavgada yumruğunu.
Sürülmüş buralara bu yüzden.
Kıyıda, kuytuda kalanları
Onuruyla sessizce ölüp gidenleri...

Anılırsa her'hal bir gün
Onların adlarıyla anılır doğum yerleri.

DENİZ'LERE

Bütün silahlar üstünüze çevrildi.
Sürüldü Made in U.S.A. marka kurşun namluya
Başladı faşizmin kanlı sürek avı
Kaldınız kavgada bir başınıza.
Çünkü ne biz balığız, ne halk deniz daha.

Siz yurdumun sevgili çocukları
Verip kurtuluşun kavgasını
Ölecek, öldürüleceksiniz.
Bağlanıp kanlı bir mendil gibi gözlerinize
Bağımsız Türkiye!..

MAYIS '71

–Sabah olmayacak mı
Sabah olmayacak mı–
Yurdumda?..

12 Mart'ın Mayısı'nda
Uzandığım ranzada
Zonklayan bir diş ağrısı gibi
Mırıldanıp duruyorum bu sözleri.

Ve kalbim ki,
İncecik duyarlığıyla
Su veriyor kanından
Kanayan bir umuda.

ESKİDEN DAHA ÖZGÜRDÜ

Eskiden daha özgürdü.
Daha güzeldi adına gelen
Mektupların adresi:
'Halkı isyana teşvikten yatan' biri
Kapalı Cezaevi, Koğuş 9
Ya da tecrit hücresi.

Şimdiyse
Hatırlıyor onulmaz bir hüzünle
Bırakıp geldiği kentin geniş alanlarını
İlk Antiemperyalist mücadeleler
İlk gençlik eylemleri

Sıkılı bir yumruktu hiç olmazsa
Haykıran bir ağızdı.

Şimdi koparsa iplerini
Kaçsa bu ıvır-zıvır şeyler limanından
Kaçamıyor,
Çocukları...
Ayağının
Çiçekten pırangaları.

Antalya, 1969

GÖZALTINDA

Gece yarısı sorgudayım.
Karanlık bir mahzende geçiyor günlerim.
Suçluyum Nâzım'ı okumaktan.
Halkımı sevmekten.
Soruyorlar
Sayıyorum suçlarımı:
Tarlalarda ekip biçenlerin
Fabrikalarda dokuyanların
Tütün yolunda tükenip gidenlerin dostuyum.
Düşmanıyım onları sömürenlerin.
Bilmiyorum ne ad veriyorsunuz
Tüm bunlara?
–Müesses nizamı yıkmak mı?–
–Bir sınıfı, bir sınıfa düşürmek mi?–
Fakat bir şey var iyi biliyorum
Yüzyıllardır değişmedi.
Fakat değişecek.

TUZ BAS YARANA

Böyle kanayıp durma.
Burada geri çekiliyorsak
Orada yürüyoruz.
Yağla Kırıkkale'ni
Sar yaranı
Tez iyi et.

Unutma!
Biz düşersek
Yaslıdır
Urbasız çocukları
Yoksul kulübelerin.
Unutma bu kavgada
Zulüm onlardan yanaysa
Gökyüzü bizden yana.

Haydi tuz bas yarana.
Haydi umutla, sevdayla
Bak biz nerde çarpışıyorsak
Ağarıyor orda dünya.
Baharı getiriyoruz sevgilim
Vurulup düştüğümüz tarlaya.

KARA HASAN İLE CİVAN MEMET AĞITI

Akşam alacasında
Hedef olmuşlar da
Bir hainin kurşunlarına
Yatıyor iki güzel insan
Çarşı ortasında.

Biri, Kara Ömerlerin Hasan
Daha yirmisinde
İncecik bir fidan.
Biri elli dördünde, hayat dolu
Civanlar güzeli Memet!
Bu nasıl gidiş kardeşim böyle
Biçilir gibi iki yeşil selvi
Katran karası bir ölümle.

Yıkılsın Akdağ kardan
Ve salıp yapraklarını usul usul
Ağlasın Akçay'ın Gülendost Kavakları.

1982

ATTİLA JOZSEF'LE TANIŞMA

İstanbul'da
'Militan'ın basıldığı matbaada
Tanıştım bir şairle,
Çağımın fırtınalı, seçkin bir şairiyle.

Attila Jozsef
Canından damıttığı mısralarıyla
Yatıyordu orada
Kurşun harflerle dizilmiş bir kalıpta.

İnanılmaz, ağlayası bir sevgi duydum
Okuyunca şiirlerini ve intiharını.
Ölümü nasıl dokundu içime.
Anımsarım, bir kez de böylesine
Gizli ve sımsıcak
Ağlamıştım Vaptzarof'un ölümüne.

Çin'de halkı kurşunlayan
Bir generale duyduğu nefret
Yurduna, sınıfına, annesine duyduğu sevgi
Yoksulluk, faşizm ve şizofreni
Aşklar, acılar, yürek üzgünlükleri
Yani çağdaş olan ne varsa
Süren şimdi bizim de hayatımızda
Öylesine ince
Ağrıyan bir yan buldum şiirlerinde.
Sevdim Attila Jozsef'i.

Ve yaşadım kalbimde bir an
Kalbinin gelgitlerini.

KALEİÇİ'NDE KEDERLİ BİR YÜREKLE

Şiir, coşku ve kitaplar
Çekilip gittiler bir bir hayatımdan.

Bir zamanlar Ant Dağları'nda
Vurulan bir yiğidin anısıyla sarsılan kalbim
Terliyor sıtmalı bir hasta gibi şimdi
Ödenecek bonoların telaşıyla.

Dün dolandım bu kaygılarla
İskele'de, Kaleçi Mahallesi'nde
Selçuklu sokaklarda.
Hüsnüyusuflar ne güzel açmıştı
Az önceki gök gürültüsüyle
Yoksul evlerin tahta sundurmalarında.

Kızlar geçti önümden
Şıpıdık terlikleriyle
Tay sağrılı kızlar...
Kızlar ki, saçlarında bir dal yasemin
Ve iyot kokuları...
Kızlar ki,
Memeleri, güneşli mavi sularda
Oynaşan balıklardı.

Hayat burada
Gürültüsüz, barışçıl, sade.
Çınarlar meltemde şırıldayan yaprakları,
Kırlangıçlar voltada ıslıklarıyla.
Yaşlı surlar, ince kemerler, durgun palmiyeler
Ve limon çiçekleri...

Yukarıda, paralar, pazarlıklar
Trafik gürültüleri...
Ve paranın kirli sularında
Çitilenmiş insan ilişkileri.

Karşımda görkemli, lacivert Toros Dağları
İşte ilk kar düşmüş tepelerine
Ünlü sağanakları yakındır Antalya'nın.
Ve sanırım ilk yağmurlarla çıkar postadan
Beklediğim şiir kitabı:
–Ne Yağmur Ne Şiirler...–

ENVER GÖKÇE

Kadersizdi.
Kadersizliği
Ölümünden sonra da devam etti.
Natalie Wood ile aynı günlerde ölmeseydi
TRT haberlerinde ona da sıra gelecekti.
Ağlayan yalnızca Eğin türküleriydi.
Ona da şükretsindi.

1982

BENİ ÇOCUKLAR KANATIR

Beni çocuklar kanatır.
Babaları götürülmüş evlerde
Asılı salkımlardır
Analarının eteklerinde.

Çocuklar ki
Hapishane önlerinde
Görüş yerlerinde
Bakışırlar kara oğlak gözleriyle.

Ve anımsatırlar bana
Güz ikindi sonlarının
Işığı tozarken anızlarda
İnce esintisinde ikindi kırlarının
Telgraf tellerine dizili
Ötüşen garipliğini arıkuşlarının

KORODAKİ ÇOCUĞA

Koroda bir Burdur havası:
–Ardıçtandır kuyuların kovası–

Sen oradaydın
Koroda, en arka sırada.
Üstünde sakız aklığında bolca bir gömlek
Belli ki, senin değil:
İçinde, boynun ipince.
Ve utanıp büzülmüş partal ayakkapların
Işıldayan ruganlar arasında...
Ayakkabılar senindi ama
İçinde terleyenler bendim.

Sen oradaydın,
Koroda en arka sırada
Ama sesin en önde.

BARIŞ KIZ VE HÜSNÜYUSUF ÇİÇEĞİ

Balkondaki hüsnüyusuf çiçeği
Dışarıda kalmış, üşüyor.
Netsem ki?
Sahibine haber mi?..

Ya o küçük kız
Babasının yüreğinde tüten sarışın hasret
Görüş yerinde
Anasının kucağından
Babasına sarılmak isteğiyle atılınca
Kararıp kalıyor tel örgüde
Ümidi, sevinci, her şeyi.

Netsem, netsem, netsem?
Gergedanlar çiğniyor gelincikleri.

1983

ÇIKMIŞ İNİNİN ÖNÜNE

Çıkmış ininin önüne
Hırlıyor, Metro Goldumun aslanı gibi:
Daha diyor, daha, daha..
Hayret!
Ne çabuk sindirdi elli milyon canı
Silah tekellerinin bu kanlı canavarı.
Dün de Sabra ve Şatilla'da sunuldu hazrete
Filistinli analar ve çocukları.

Ama o doymuyor hâlâ
Daha diyor, daha, daha...
Ve insancıklar avunuyorlar:
–Neyse... bizden uzak daha.
Oysa geldiğinde, toptan gelecek sıra.
Bugün budur barışla ilgili manzara.
Kuşkusuz söylenecek söz var daha.
Ama söz ne yazar o canavara?

Elimde tuttuğum
Üstüne güvercin konulu bir zeytin dalı
Zeytinini kırağı vurmuş
Güvercini yaralı.

1982

KIŞ

Merhaba kardeşler
Macerası taşlarında yazılı
–Ölmez ölülerimiz–
Türküsü türkülerinde tütenler...

Yeni bir haber beklemen buralı
Ceylan ürkütülmüş
Gezer dağlarda yaralı.
Bülbül çakalın ağzında
Güz kan içinde kalalı.

Karakış, kırağı, yakıyor ortalığı
Yılgınlık ha desen hazırolda.
Ne demişti Lorca:
"Karadır atları, atlarının nalları da..."
Ölüm de gelmiş dayanmış kapımıza.

1983

FIRTINA

Yakar yıkar geçer
Bu fırtına da.
–Gönül aldırma–

DOĞANIN KUSURU

Bir arkadaş
Şaka yollu
İnsanoğlu
Doğanın bir kusuru
Der dururdu.

İnsanlığın durumu
Bu sözü
Biraz olsun
Doğrulamıyor mu?

NİYAZİ TUNGA'YA MEKTUP

Duydum, hastaymışsın
Hem de ağırca.
Diren,
Biliyorum, uzun ve karanlık
Bir kışa girdi dünya.
Ama bahara ne kaldı şunun şurasında.
Ölüm sözcüğünü yakıştıramam
Yaşadığın o sokak adının yanına.

Kendi küçük
Yüreği büyük
Bir Niyazi Ağabeyimiz vardı
Bahariye'de, Bahar Gülü Sokağı'nda
Bahar Apartmanı'nda yaşardı...

Bize bunu...
İşte bunu demek güç olur.

1985

DAMDAKİ RESSAM İLE DUVARA ÇİZİLEN PROMETE

Söylencedeki Promete
Yalnızca zincire vurulu.
Yüreğine çöken kara kartala karşın
Gündüz göğü, gece yıldızları
Seyredebilir.

Ya Orhan?..
Orhan'ın duvara çizdiği Promete?
Hem zincire vurulu
Hem üstü üç yüz dozlu
Beton sıva ile örtülü.

1985

GAZİANTEPLİ CENNET KIZA AĞIT

I

Cennet kızın gövdesi
Issız
Çıplak
Mosmor
Döner durur havada.
Utanırım
Utanırım
Utanırım
Yediğim ekmek
İçtiğim su karşısında.

GAZİANTEPLİ CENNET KIZA AĞIT

II

Bir dergide gördüm resmini.
Kara kaş kara göz üstüne
Bakışın üzgün.
Benziyorsun Karacaoğlan'ın
Sevdiği gelinlerden birine.
O devirlerde gelseydin
Takılırdı bin âşık
Zülfünün tellerine.
Ne çare bacım
Asmışlar şimdi seni
Çırılçıplak bir kasap çengeline.

1985

OLDU MU YA...

Günnük ağaçları, ladinler...
Sabah serinliği yollara düşmüş
Yarpuz kokuları, harnup çiçeklerinden
Mavi bir dereydin akıp gelen.

Gün yanığı, Güneyli ozan
Nice özlemlerin gibi
Şiir defterin de yarım kaldı.
Daha söylenecek Akineli türkülerin vardı.

Oldu mu ya!
Kim yazacak şimdi
Çalı dibinde biten
Anamurlu çiçeğin şiirini...

1985

ROMER ALANI'NDA 1 MAYIS

1 Mayıs '87 Frankfurt Romer Alanı...
Politik göçmen dostlarım, işçi arkadaşlar
Ve lacivertleri çekmiş Harun Reşit Usta'yla
1 Mayıs'ı kutluyoruz, yürüyoruz kol kola.

Alanda renk renk 1 Mayıs bayrakları
İçimde tutulmaz bir sevinç
Apollinaire'in bir dizesi...
Ve bir türkü söyleme isteği bağıra çağıra.
–Bütün sarışın kızları getirin yanıma–

Nikaragua sıtandında
Ekmek içi köfte sundular
Birer bardak kırmızı şarap.
Karşımızda bir sergi:
Üniversiteli gencecik kızlar, oğlanlar
Dünya emek ve barış gönüllüleri
Kırsal alanlardan imece resimleri.
Hemen yanında Amerika'nın desteklediği
Contraların katliamlarını gösteren fotoğraflar:
Irzına geçilmiş gelinler
Öldürülmüş kır emekçileri
Yakılmış, talan edilmiş tarlalar...

Ama tohum çatlamış Nikaragua topraklarında
Usul usul yeşerdi, yeşerecek bir umut
Güneşle, alınteriyle
Daha da yeşerecek.

Kurşuni damlarda solgun bir güneş
Bir inip bir havalanıyor katedralin güvercinleri.
Birden anımsadım da karardı sevincim
Taksim Alanı'nda yatan ölülerimizi.
Yıllar var ki yasakladılar
Zincire vurdular türkülerimizi.

Bir türkü mırıldanıyor Harun Reşit Usta
Pamuk ırgatlığı günlerinden kalma
Malatya yörelerinden:
–Yakın mı ola Arguvan'la Adana?
Bir mektup yazdıram varam gidene
Alır mektubumu tez gelir mi ola
Gülüm ağlama, kara bağlama–
Ve söyleniyor ardından:
İşte böyle Metin kardeş
Korkarım ölüp gideceğiz buralarda Nâzım gibi
Tabutumuz bile göremeyecek memleketi.

Frankfurt, 1987

AZİZ NESİN

Bir ömür boyu
Karşısında zebaniler korosu
Yobazlardan kurulu bir ordu.
Aziz Ağabey
Kalemiyle çarpıştı durdu.

Dili bize tatlı, güleç
Onlara zehir idi.
Doğru bellediği yolda gitti giderdi.
Aziz Ağabeyimiz bilgeydi.
Adı gibi Aziz biriydi.

1995

ÜÇ KAVAK

Sevgili Nâzım
Yıllar önce üç fidan diktim
Oturduğum evin önüne.
Biri senin için
İkisi, anısına iki lirik şairin:
Lermontov, Yesenin.

Yıllar geçti
Boy atıp büyüdü üçü de.
Kimselere söylemedim bugüne değin.
Hiç söyler miyim!
Gelir elinde baltayla biri vandalın...

Kimi geceler yukarıda yıldızların çıngısı
Serin hışırtısı yapraklarınızın
Yel estikçe fısıldar bana adlarınızı:
Nâzım, Nâzım, Nâzım...
Lermontov, Yesenin, Yesenin, Nâzım..

HANÇER VE LİRİK

Ve doludizgin geçerek
Her acıyı bir sevinçle
Yolu yok kalbim
Sağ çıkacağız bu acılardan.

KARA EYLÜL

Çiğnenirken
Ekmeğimiz, unumuz...
Çiğnenirken
Papatyaların kırlardaki,
Çocuklarımızın
Uykularındaki gülümseyişi...

EY HALK

Ey halk
Ey sağır ve büyük okyanus
İşte yine yaralı
Yine yalnızdır oğulların
Bas bağrına.

HANÇER VE LİRİKLER

Günüme güller serpti
Postayla gelen iki şiir kitapçığı:
Yesenin '*Lirikler*'iyle
'*Hançer*'iyle Lermontov.

Yesenin kendi eliyle taktı ölümü yakasına.
Lermontov kurşunlarıyla bir serserinin.

'*Zindandan salın beni*
Verin gün ışığını' diye
İki çığlık dizeyle başlayan *Mahpus* şiirini
Okuyup durdum bütün gün.

1837'lerde damda söylenmiş.
Dumanı üstünde tütüyor hâlâ.
Terkisinde hasret yüklü.
İçerdeydi Ataol da
Türkçe söylediği yıl bu türküyü.

Lorca
Akdeniz göğü altında
Yasemin kokan evlerde okunmalı.
Yesenin kırlarda...

Alaca akşam
Çardakta düşlüyorum bunları.
Devrilen günle birlikte
Susmuş bahçelerde Elmacıların türküleri.
Ve akşam yeli
Geçiyor serin bir su gibi
Çardağın gazellerinden.
Uzakta düzgün sağrısıyla Akdağ
Yayılan bir tay gibi kalakalmış ortada.
Göğün uzatmalı muhtarı ay
Mührü Çobanyıldızı
Işıl ışıl yanıp durmakta.

Biçilmiş çavdarın, şalba otlarının
Yayılmış havaya kokusu yıldızların.
Ve serin, sonsuz akışında Samanyolu
–Güleç ablası güz değmiş ırmakların–

Vaktidir
Vedalaşıp Lermontov'la
Yesenin'i okumanın.

Akçay, 1983

STRUGA'DA YUNAN OZANLARIYLA

Yunan ozanları
Ayrı ve uzak bir masada.
Yakın olmamız gerekirken
Neden böyle uzaktan uzağa?

Martılar ki bizde yuva yapar
Yunan adalarında uçurur yavrularını.
Ve halklarımız ki bir zamanlar
Aynı ağaçlardan derlediler zeytini.
Aynı tarlalarda bağdaş kurup
Aynı seher yelinde soğuttular testilerini.
Ve yan yana kurulan düğünlerde
Aynı sevda ve kederle
–İncitmeden bir tek papatyayı–
Diz vurdu yere sirto, zeybek.

Harman yerlerinde
Keyifle savurup tınazları
Soğanı şehvetle kırıp dizlerinde
Aynı yoksul sadelikle
Ekmek-peynir yediler.

Ve tütünü
O sarışın, ağulu kızını
Çatalkara parmakların
Nazlı, ince hünerini
Tatlandırıp türküleriyle
Aynı eda ile of çekildi
Aynı kadeh tutuşla içildi
Mastika ve üzüm rakıları.
Çekildi sırayla ve çekiliyor hâlâ
Hayatın acıları.
Bundandır bilirim
–Ne anlatır Yunan şarkıları–
Ne söyler Maria Farandouri
Ve Ritsos'un şiirleri.

Ohri, 1978

STRUGA ŞİİR AKŞAMLARINDAN İZLENİMLER

Struga'nın ışıklı köprülerinin birinde
Dilimde Nâzım'ın hasret şiirleri
Alnımda mavi serinliği suların
Kırlangıçlar ve martılarla
Kederli bir tadı var
Köprülerden geçmenin.

Kaç gün oldu ki memleketten ayrılalı
Turnalar gibi nazlı ve derin
Hasret geçiyor şiirin ilk dizesinden.
Andım seni dolu gözlerle
Ey koca göçmen
Ey sevgili Nâzım
Yaşayarak yangınını şuncağız ayrılığın.

Dövülmüş acılı Afrika toprağını
Ve Agustino Neto'yu anımsatan
Karaderili bir ozan geçti
Az önce yanımdan
El salladım, durdu,
Sevecen, kıvırcık bir gülüşle.
Gülerken kara yüzünde ak dişleri
Yanık anızlardan havalanan güvercin sürüleri.

Ohri sokaklarındayız
Vietnamlı ozan Şe Lan Vien'le.
Karanfil kokuları ve gülhatmiler
Barikatlar kurmuş yolumuza.
Her halka kurban olurum.
Vietnam halkına iki defa.

Makedon halk türküleri söylenen
Güneşli bir meyhanede
Erik rakısı içiyoruz Filistinli bir şairle.
Acılı bir halkın oğlu olarak
Ne denli şen ve şakrak.
Dillerimizi bilmiyoruz.
Ama konuşmadan da anlatabileceğimiz
Ne çok şey var aramızda:
Ezilen halkların acıları, umutları, gözyaşları
Ve son sözleri kavgada düşüp ölenlerin
Ortak sevinci ve kederidir şiirlerimizin.

Ohri Gölü ürpermede
Akşam oluyor.
Karşıda derin, suskun Pindos Dağları
Ve tek tük yıldızlarıyla Arnavutluk ufukları..

Ve yurdum uzakta
Öldürülmüş civan oğullarıyla
Kanlı bir mısra gibi
Uzakta...

Struga, 1978

ANNEME VE BENZER ANNELERE

Senden söz etmek isterdim şiirlerimde.
Yıldız duruluğu sözcükler bulmalıyım.
Usul yağan kar gibi yumuşak imgeler.

Soyu tükenmek üzere olan
Kederli yaratıklar vardır
Yavruları dağılmış göçmen kuşlar...
Rumeli türkülerinde insanı alıp götüren
O ince, üzgün hava...

Anne
Bungun günlerimde gelir
Sığınırdım yuvacığının yoksul sadeliğine.
Avluda eriklerin mayhoş serinliği
Sundurmada türlü Akdeniz çiçekleri
Sessiz türküsü sedirde dantellerin
Dindirirdi ruhumdaki çalkantıyı.

Ve kimseler sunamazdı senin gibi
Üstüne nane ekili bir tas çorbayı
İnsanı iyimser ve mutlu kılan.

Zulüm yıldıramaz bizi derdim
Çorbanın yükselen buğusu ardından
Seyrederken yüzünü.
O her zaman sevecen
Özveriye hazır olan.

Anne
Sen ki bitkin düştün üzülmekten
Öldürülen her gencin ardından.
Geceleri saklıca sağdığın acılarındı yastığına.
Bizden gizlediğin kalp ağrıları
Vurup düşürdü sonunda seni.
Şimdi yaşıyorsun
Dizinin dibinde bir torba ilaçla.
Ve sımsıkı avucunda
Etine dikili gibi
Bir kutu tirinitrin.

Antalya, 1978

YOL İZLENİMLERİ

Karlı Bey Dağları'nı aştım.
Antalya uzaklarda kaldı.
Şimdi önümde uzanan ovanın sonunda
Kızıl, çıplak dallarıyla
Bir elma ağaçları ormanı
Abdal Musa'nın, Kaygusuz'un yurtluğu
Ve köyüm görünecek.

Ovada güzün son günleri
Dağlarda barut dumanı bir sis.
Islak iğdelerin, gazellerin kokusu
Ve cırık kuşları görünüyor tek tük.
Yakında, kar dağları bastırınca
Açlığın çığlıklarıyla
Sürüleriyle inerler ovaya.
Çocukluk anılarımın güzel kuşu
Etinde ardıç kokusu.

O zamanlar özel örülü sepetlerle tutulurdu.
Şimdi olta ve kanlı çığlıklarla.
Ne zaman yakındıysam bu konuda
'Yufka yüreklisin' deyip geçtiler.
Yağma edilen tüm güzellikleri gibi yurdumun
Bu kuşların da kederini duyuyorum.
Soyları tükenecek
Anılarda kalacaklar bir gün.

Bana karşıcı çıkan
Gülendost Kavakları merhaba!
Merhaba Uçarsu, Çığlıkara Ormanı!
Avlan Gölü!
Ve merhaba köylülerim
1977 yılının bir yaz gecesinde alana dizilen
Yan yana urgana bağlanan
Karakolda *'köylü candarmalara dövdürülen'*
Köylülerim merhaba!

ANTALYA, DOSTLAR, YASEMİNLER

Başı karlı dağlarının
Denizin,
Anılarda çiçek açan portakal bahçelerinin
Bazen turunç
Bazen yarılan nar tadındaki günbatımlarının
Şiiri yazıldı.
Yazılmadı yaseminlerin şiiri.
Akça akça gülümseyen
O kokulu yıldızcıkları eski Antalya evlerinin.

Yağmur ve lodoslu gecelerde
Utrillo'nun resimlerini anımsatan
Sokaklara serpilince
Gök yere indi sanır insan.

Yağan kar mı gecenin laciverdine?
Nergisler, yaseminler mi?..
Çıplak sırtında çığlıkara saçları
Sevdalı kızlar mı süpürdü?
Ki tozuyor gecenin göğü
Yıldızları ve samanyollarıyla.

Kırkmerdivenler'in şiiri yazılmadı.
Daya kulağını gecelerde
Taşlarında kölelerin iniltileri duyulur.
Yorgun iskele hamallarının ofları
Ve onların tuvalet önü şakaları:
–Hadi gari len eneee!
Gık demeyiz de akşama kadar
Yüzlerce ton yükün altında
Kıvranırız yüz gıram b..kun altında–

Eşek Semeri Meyhanesi
Yazılmadı şiirin senin de.
Bıyığını batıra batıra Senirkent Şarabı içen
Yaşlı, posbıyıklı tahtacıların
Omzu ipli, işsiz hamalların
Sığınağıydın yağmurlarda.
Ve alaca akşam
Olmuş üzüm salkımı gibi tatlı
Gelir Cevat Aga sazıyla
Söylemeye Akça Kızın Türküsü'nü.

Ardından o garip dilenci
Elinde bir tas, dilinde iki mısrayla:
–Od ile korkutma vaiz bizi kim lali nigâr
Canımız bizim odda yanmağa mutad eyledi–

Ve sen, İskele'nin karagülü
Arap Şaban Aga!
Yazılmadı şiirin senin de.
Ağır yükler altında iğrilmiş
Kara çırpı bacaklarının
Şakacı, gülpembesi, tatlı dilinin şiiri...

Poyrazla pul pul olunca derisi
Ne güzel küfürler ederdi:
–Anasını sattığımın poyrazı
Külledi gene koca Arabı!–

O yaşarken ışıklı ve güleçti
Kıyıya çekilmiş o mavna.
Şimdi kuruyup kalmış bir kaplumbağa.
Bir de kedileri kalakaldı ortalarda.
–Halkımızın salkımlarından
Bir kara üzüm tanesiydi–
Arap Şaban Aga da.

Ve Topal Durmuş, Durmuş Davra
İlk üyelerinden Türkiye İşçi Partisi'nin.
Beton işçiliği yaptım 15 yaşımda, yanında.
O zamanlar ne sosyal hak, ne sosyal sigorta
Eriyip gitti harç tenekesinin altında.
Kocadığında, bağlandı bir simit arabasına
Sıcak, çıtır simitleri çağrıştıran titrek bir ses
Gün boyu sokaklarda.

Mezarının yerini unuttum.
Ama son sözleri su gibi aklımda:
–Dua yok demişti, dua yok öldüğümde.
Yalnızca şiirler okunsun, Nâzım'dan...–
Dostları Selahattin Sağdaş, Betoncu Baki
Göletçi Ahmed ve Hamal Hamdi'nin omuzlarında
Karakuru bir tabutla
Uğurlandı son yolculuğuna.

Tapuları yok
Ama düşleri çok
Bir insandı
Durmuş Davra.

1981

TOPRAKSU EMEKÇİSİ GÖÇMEN İBRAHİM

Yuva'da, Anamas Yaylası'nda
Kaş, Fırnaz Geçidi'nde
Kaledıran yamaçlarında
Döşettiğin kanallardan sular şimdi
Akar... akar... akar...

Dostlarla anarız seni arada
Yıkılıp kaldığın Gilevgi'nin
Kızıl bozkırında.

Torbanda hazır tutardın
Yeni Rakı ile tulumpeynirini.
Yakanda afili bir çiçek gibi taşırdın
Göçmenlik lirizmini.
Coşkulu bir sesle
Kendi dilinde okurdun
Milev'in 'Eylül Şiiri'ni.

Ve sen varsan masamızda
Mümkün mü, Botev, Vaptzarof
Katılmasın şarkımıza:
–Özgürlük yolunda düşenler ölmez–
–Güzelsin benim ormanım, gençlik kokarsın–
Nazdrave!
Yarasın!

Üçkapılar Camisi'nde kılındı namazın
Bir yılda bu kaçıncı üzücü haber
Yaram taze, sızlar bir yandan.
Yürüdüm arkadaşlarla tabutunun ardı sıra.

Ve isteğin üzere
İskele'de, Fener'in orda
Bölüştük dostlarla bir büyüğü
Söyledik hep bir ağızdan
Seni yağmur gibi ağlatan o türküyü:
–Tuna, Tunaa!.. Attın beni dundan duna–

1982

UMUTSUZLUK YASAK

Kar dalları örttü.
Kavruldu en yamanı çiçeklerin.
Kalbim katlan bunlara
Çünkü kıştır yaşanılan.
Amansız, limansız bir kış
Ve sarılmışız dört bir yandan.

Ama düşün kalbim!
Düşün kavgayla kazanılacak baharı
Direnen, adressiz yaşayan dostları.
Fışkıracak ekinleri
İlkyazla karlar altından.

Ve doludizgin geçerek
Her acıyı bir sevinçle
Yolu yok kalbim
Sağ çıkacağız bu acılardan.

Çünkü umutsuzluk yasak!
Yılgın türküler söylemek de.
Çünkü yürüyor umudun ordusu
Umutsuzluğu umutla yenerek.

1972

CANA CAN CAN'IN ŞİİRİ

Cin darı gibi tel tavada
Patır patır patlıyor bakın
Gülücükten laleleri Can'ın.

Buyrun bayanlar, baylar
Alın, okuyun!
Gülün, düşünün...
Boşa ağartmadı Can bu sakalı
Türkçe'nin cambazı, piri
Cana can, Can'ın şiiri

CAN'A CAN'CA CANDAN

Zifir karanlık günlerimizden
Zehir-zakkum gülücükler göğerten
Can eriği gibi gevrek, serin
Can can, çin çin ses edip dururken
Göçüp, geçip, gidecek bir gün.
Sorun yalnız bu olsa, hadi neyse
Bunca eşek bolluğu içinde
Bir eşeğe binemeden gidecek.
–That is the question–

Ve yazılacak adı
Sol yüzüne yazın tarihinin
Eşeksiz Nasreddin'i diye şiirimizin.

MEKTUP

Dün karınla konuştum.
Yenice görüşten dönmüş
Bir annenin üzgün sesini
Teller getirdi bana.

–Her şey şiirdir–
Demiştin bir şiirinde.
–Bir ırmağa usulcacık yağan kar–
–Bölük bölük geçen turnalar–

Ziyaretime geldiğiniz günkü
Fotoğrafları tab ettirdim.
Arkadaşlarla
Yan yana sıralanmışız bir bankta.
Hava bulanık, puslu.
Ama ardımızdaki Akdeniz
Her zaman mavi mi, mavi.

Hastalığın tehlikeli dönemini atlattım.
Takma bacağa alışıyorum
Çocuklar gibi düşe-kalka.
Sordun diye yazıyorum bunları
Kusura bakma.

Şiir konusunda kimi kaygıları bıraktım.
Bir ırmak gibi uğuldayıp geçerken her şey
Dökmeliyim izlenimleri iyi-kötü
Ak kâğıtlara.

Oktay Akbal 'Cumhuriyet'teki bir yazısında
Aragon'un bir şiirinden söz ediyor
Gabriel Peri üstüne yazılmış.
Şu dizeleri çok seviyorum
Gabriel Peri
Kurşuna dizilmeye götürülürken söylemiş:
–Elimde olsa dön geri
Geçerdim yine aynı yollardan–
Duyuyor musun şu sözlerdeki
Yalın
Sonsuz
İyimser kederi?..

1982

AKÇAYLI ELMACILARIN TÜRKÜSÜ

İlk cemreler düşer
Küçülür dağların yorganı.
Uyanır uykusundan ağaçlar
Derelerde hayıt kokulu
Taze kar suları.

Şıvga kızların göğüsleriyle
Kabarır ilk gözler.
Açar yıldızını dal uçlarında
İlk çiçekler.
Başlar elmacıların korkulu günleri.
Hava koklanır, ayaz kollanır.
Karacaoğlan düşer dillere:
–Arılar da konmaz oldu pürene–
Ve de elma çiçeklerine.
Övsek mi, sövsek mi bu ilaçları icat edene?..–

Mart dokuzu geçilir
Ebrulun beşi, altısı ve yedisinde
Karartır yürekleri
Tezli'den esen sertçe bir yel.
Fukara babam hep derdi:
–Ya ondurur, ya dondurur bu Tezli'nin özgeri–

Bir bulut ağar Akdağ üstünden
Bir deli fırtına ki, yandım Allah!
Gelen yağmur mu, dolu mu?
Nazlanma hadi de Allah!

Doluysa,
Heder olmuştur emekler.
Düğünler kalır bir başka hasada.
Solar sandıklarda çeyizler.
Kızlar bir düğüm daha atar
Naftalin kokulu bohçalarına.

Cırık kuşları gelmez,
Uçarsu uçmaz olur.
Eser ama, tat vermez
Alakepeli'den esen yel.
Davulcu isteksiz döver davulu
Zurna zırt der havanın en keyifli yerinde
Alyazma Zeybeği diz vurmaz olur yere.

Akçay, 1984

KALEİÇİ SOKAKLARI

Kaleiçi sokakları
Basma perdeler, çiçek kokuları.
Geçerdim hep
Koltuğumda şiir kitapları.

Yine geçiyorum
Bu kez koltuğumda...

Antalya, 1981

GÖRECE

Mavilik
Dışardaki insana göre
Yalnızca mavilik.
Cam önünden geçen
Kırlangıçlar da öyle.
İçerde yatana öyle değil ama.

ÇOBAN DAĞLARI

Başlarında kayan yıldızları yok.
Çobanyıldızı var.
Geçip gitmiş Beyleri de...
Kalmış sade
Bir vefalı çobanları.
Ama hâlâ atlaslarda
Bey Dağları'dır adları.

Dinleyin
Ey haritacılar!
Bu bir ozan fermanı
Bundan böyle
Çoban Dağları olsun!..
Bu güzelim dağların adları!..

Antalya, 1982

DAKTİLODAKİ BAHAR ŞİİRİ

Bahçedeki vişne ağacı
Çiçekten meyveye döndü.
Daktilodaki bahar şiiri
İnat ediyor.

Akçay, 1983

KIZ VE KİRAZ

Kiraz ağacındaki kız
Seker daldan dala
Kiraz devşirir.

Dere boyunda ince ılgın
Salınır sağa, sola
Savrulur etekleri.
Sallanır iki yana
Kiraz moru memeleri.

Açılır, kapanır
Öpülse eriyip ağızda kalır
Kiraz çürüğü dudakları.

Bir şarkıdır söylediği
Mavi bir sevda şarkısı.
Hayır, mavi değil
Eladır söylediği.

Kız basar
Dal ırgalanır.
Yel eser kirazlar...
Yelde kız ve kiraz kokusu
Kız değil bre bu!
Yürek üzgüsü...

Akçay, 1983

İLHAN ERDOST'LU RESİMLER

Nefti bir ölüm
Çekip aldı aramızdan seni de.
Deniz'lere komşu gittin
Kırık kaburga kemiklerinle.

İLHAN'A AĞIT

Sessiz bir kahramanı iken kavgamızın
Cellatlar elinde can veren
Gülünce kara bıyıkları arasından
Denizde güneşli çakıl taşları gibi gülen
Canımız, yiğidimiz, İlhan'ımız..
Yaşıyor şimdi
Türküler'in dilinde
Alaz'ın bakışlarında
Gül'ün kederinde.

1980

İLHANCIK

Paltosu sırtında
Atkısı da boynuna dolalı.
Yanağında Türküler'in öpücüğü
Yüreğinde kuş cıvıltıları
Kırlangıç sürüleri
Şair Nedim'den aşağı
Mamak'tan yukarı
Gitti İlhancık
Dönmedi geri.

1981

İLHAN ERDOST'LU RESİMLER

Nefti bir ölüm
Çekip aldı aramızdan seni de.
Deniz'lere komşu gittin
Kırık kaburga kemiklerinle.

Kitaplığımda bir resmin var
İlya Ehrenburg'un
'Fırtına' romanının yanında.
Artova'da bir bozkır akşamında
Uzanmışsın toprağa
Dudağında gülücükten kocaman bir papatya.

Ve seni yaşından büyük gösteren
Kalın, kara bıyıklarının
Ve yüzünün esmer aydınlığında
Dağlı bir tadı var fotoğrafının.

Oysa sen narindin
Ekin tarlalarındaki gelincikler kadar.
Yeşil soğan, peynir ekmek sözlerinin
Anımsattığı duygular gibi.

Duygulanmamak elde mi
Türküler'le çektirdiğin resmin önünde?
O günkü halin gitmez hiç gözüm önünden.
Nasıl sevinip güzellikler çıkarmıştın
Türküler'in kaşlarına yaktığım dizelerden.

Türküler'in kaşları
Bir savrulup bir toplanan gökte
Turna alayları.
Kırık şimdi Türküler'in kanadı
Dağılmış, toplanmıyor kaşları.

Birlikteyiz bir başka resimde.
Gül çekmiş resmimizi
Gülüyoruz.
Deniz kıyısında kol kola.
Bana bu hastalık
Sana ölüm
Ne denli uzakta...

1981

KAN SIZIYOR GÜZÜN YANAĞINDAN

Dipçikle yaralı
Kan sızıyor İlhan'ın
Ve güzün yanağından.

Dövülen yerlerinin ağrıları
Karışıyor 'hayali ağrılar'ıma.
Seni Karşıyaka Mezarlığı'nda değil
Daha dün cıvıl cıvıl
Yaşadığımız yerlerde arıyorum.
Ve netsem, nereye gitsem
Oturup türküler söylediğimiz
O son akşamımızı
Unutamıyorum.

1981

METİN GÖKTEPE İÇİN

Metin Göktepe'nin sönen gülüşü .
12 Eylül'ün Kasım'ında İlhan'ın düşüşünü
Ve benzer öldürümleri anımsattı bana.

O gün çoğumuz, susup, pusup, oturmuştuk
Susmayan ipte, işkencede, sürgün ya da hapiste...
Bugün susup kalınmasın hiç değilse.
Cellatların sopası altında can veren
Kalmasın can verdiğiyle.

YOKSA BUGÜN

Kapital'in düzeltiminden yenice kalkmıştır
Kızarmış, kan oturmuştur gözlerine.
İşliğinde ter ve boya
Kâğıt ve kurşun
Basımevi kokusuyla
Gelir İlhan düşlerime.

Bir türkü tutturur
İçli, yanık.
Az hançeriye çalan sesinin
Kederli tüm renkleri
Çınlar kulağımda.

Söyle dünya güzeli kardeş
Sen bu havaları
Eskiden de böyle mi söylerdin?
Hani yaşam tüterdi türkülerin...
Şimdi neden hatırlatıyor ölümü?
Yoksa kardeş...
-Yoksa bugün ayrılığın günü mü?..-

MERHABA

Merhaba İlhan
İşte Enver Abi'yi de getirdik yanına.
Şu dünyada
Ayrılık var, ölüm var
İlle de zulüm var
Diyen ozanı.
Gülüşünden su içişine kadar
Halk olan adamı.

Mezarlarınız biraz aralı
Ama atsan
Ulaştırırsın herhal sigaranı.
İki gözüm ona iyi bak.
Dünyaya küskün gitti biraz.
Zemheride çiçek açmış
Acılı, suskun bir topraktır o
Seslenmezsen
Merhaba demez.
Hastadır, koluna gir
Yürüyemez.
Ayakları tutuk.

Bağışla İlhan
Öyle ya
Senin de kaburgaların kırık.

ONLAR ÖLDÜ

Onlar öldü.
Öldürüldü.
Uzun söz gerekmez.
Her devrimci yaşarken zaten biraz
Hayata nişanlı
Ölüme sözlü.

Yalın sözlerle anlatılmalı bu ölüm.
Onlar nasıl gittilerse ölüme
Yiğit ve sade.
Fırtınası sessizliğinde
Sözcüklerle.

HORTLAK

Televizyonda bir hortlak
Yüzü kefen bezi.
İrin rengi dişleri.
Kan tutmuş, pörtlemiş gözleri.

Sesi ses değil,
Yılan ıslığı.
Ölüm ve mezar kokuyor nefesi.
Nice yiğidin celladı.
Teneşire gelesi.
Çıkmış televizyona
Konuşuyor bayaa
Bir insan gibi.

Koruyunuz çocukları
Onun görüntüsünden.
Açın camları o konuşurken
Havalandırın odaları
İlaçlayın bastığı yerleri.

Patlamış bir bağırsaktır çünkü o
Ve zehirli lağımdır
Söz diye ağzından dökülen.

GENERAL VE GENÇ KIZ

Generalin biri
Omzunda apoletleri
Kara bir yel gibi girdi,
Telefon kulübesinden içeri.

Konuştu, konuştu, konuştu.
Çimenler sarardı.
Kulübe karardı.

Nece konuştu?
Ölümce.

Ardından bir genç kız
Yüreğinde göğeren sümbülleri bir sevdanın
Geldi,
Bir kelebek gibi kondu.
O da konuştu.

Sorulur mu
Nece konuştu...

AY DOLANDI ARDIÇLIĞI

Elliye yakınsın
Ömrün sakin ikindisi
Şeftali çiçekleri değildir artık yağan
Okuduğun kitaplara.

KIRDA

Eflatun söğütlerin
Gümüş selvilerin arasından
Bir dere türküsüyle
Bir yol çimenleriyle akıyor.

Vadide eriyen kar sularından
Küçük küçük bahar selleri.
Basmış yamaçları
Pembe dumanı badem çiçeklerinin.
Tepelerde benek benek kar mendilleri.

Morardım yalanların gölgesinde yaşamaktan
Attım kendimi buralara.
Bayır engin gezer dururum.
Karşılaştığım her ahlata selam
Dingin duruşlarında
Bir ermişlik bulurum.
Ve yaslar başımı dinlenirim.
Ahlatlar karnımı doyuran anamdı benim.

Ve kuzukulağı, kenger
Üşümüş çıplak ayaklarıyla çocukluğum.
Gömgök olmuş ağzı yemlik çiğnemekten
Mayhoş, serin
Dolansam çalı diplerinde bulur muyum?..

Akçay, 1984

AY DOLANDI ARDIÇLIĞI

Gece yarısı, uykun kaçmış
Camlardasın yine.
Dışarıda ay aydınlığı bir gece
Gümüş şarkısı kavakların.
Ay germiş tefini
Geçiyor salına salına
Ardıçlığın ordan
Duman almış karşı dağları.

Ahlatlar uzakta, durgun ve kara
Yalnız dervişleri kıraçların.
Neden hep kederleri
Kederleri ve anıları çağırır sana?..

Elliye yakınsın
Ömrün sakin ikindisi
Şeftali çiçekleri değildir artık yağan
Okuduğun kitaplara.

Dostların var sürgünde
–Yabancı yağmurlarda üşüyen–
Duvarlar, demirler ardında kardeşlerin
Adanmışlar bir güzel türküye
Acılar içinde zorlu bir yolu yürüyen.

Sen de kuşatılısın burada
Bu kuytu kasabada.
Elinde bir kadeh rakı
Susuz ve güzel!
Duman olmakta bir damlayla şimdi.
Senden mi
Yoksa güz yağmurlarından mı?..

Sürgit değildir bu karanlık
Tan ağarır, gün doğar birazdan.
Sağır kız Fatma
Sessiz ve gölgesiz
Bırakır gider bakracı kapına.

Çörekotu serpili
Çayır çimen kokulu
Güleç yüzlü süt
Sararan yapraklarıyla ayva
Günaydın der sana.

Hadi kurtul bu havadan
Yudumla rakını
Ve git yat!
Ay dolandı ardıçlığı çoktan.

Akçay, 1984

UYKUSUZ GECENİN ŞİİRİ

Gece yarısı
Uykusuz bir yüzle camlarda...
Kar indiriyor hafiften.
Sevinci söndürülmüş evler
Işığı çekilmiş sokaklar
Çökmüş üstümüze
Faşizmin karanlığı.

Odamda kaynayan çaydanlığın ıslığı
Uzak, uzun ulumaları köpeklerin
Sonra sessizlik, hep sessizlik
Kasaba baştan başa uykuda
Ses yok sessizlikten başka.

Masamda
Görülmüştür damgalı mahpus mektupları
Açık duran bir kitap
Yarıda kesilmiş şarkısıyla Allende.
Acılarına asılı bir Van Gogh.
Hapisteki dostların, İlhan'ın resmi...
Ve Enver Abi
Eğilmiş bir kitabına Neruda'nın.
Sakin, sade duruşu
Destansı anısıyla Vaptzarof
Büyük oğlu Bulgar toprağının.

Uzak bir radyodan
Şili'yi dinledim az önce.
Karanlığın akbabaları
Bir umudu nasıl parçaladılar.
Mezarı, güllerle donatılıyor şimdi.

Küçük oğlum açındı.
Örttüm.
Sayıklıyor.
Kaçıncı uykusunda kimbilir
Ben kaçıncı uykusuzluğumda...

Dağları süpürüp gelen
Tezli yeli de dindi.
Kavakların şarkısı da.
Sabah yakın olmalı.

Sabah olmayacak mı yurdumda?
Yıllar önce de
Kıvrılmış yatarken bir ranzada
Sayıklayıp durmuştum bu sözleri.
Ne acı!
Bu çığlık
Hücrelerde
Binlerle...
Bugün de...

Akçay, 1984

YENİ GELİN

Geldim, konuk oldum evine
Çardak altı serin.
Avlun yeni süpürülü, ıslak
Nane kokar
Yeşil soğan, sarmısak.

Pencerende saksılar
Penceren kıraçlara bakar
Elinle mi diktin?
Sabahsefaları, karanfiller
Böyle güzel kokar...

Sedirde sıra sıra
Çağla çiçeği yastıklar
Üstünde pembe güller
Ve kuş sürüleri.

İpekle mi işledin?
Böyle canlı ve serin
Seslensem uçacak
Koklasan solacaklar.

Yerde bir kilim
Kilimde huzur
Bağdaş kurmuş oturur.
Sevdayla mı dokudun?
Böyle renk renk, nakış nakış
Desen dere olup akacak
Sevda türkü olup tütecek.

Testide su
Tepsiyle üzüm getirdin
Üzümle bir olmuş
Taze kına kokar ellerin.

Ekmeğini yiyip suyunu içtik
Mutluca kal
Yüzü güleç gelin.

Akçay, 1984

ABDÜLKADİR BULUT'U ANARKEN

Arkadaşlarla
Abdülkadir'i anıyorduk ki
Birden ortalığı
Kekik ve nane kokusu sardı.

Yahu arkadaşlar
Hele bir bakın
Şiirleriyle sokaktan
Abdülkadir geçiyor olmasın!

1985

KÖPRÜLERİ SEVERİM

Köprüleri severim
İnce, narin kemerleriyle
İki yakayı birleştiren güzellikleri.

İster taştan olsun
İster tahtadan
Sevgilerle geçtim hep
Hüzünlü kasaba köprülerinden.

Son yolculuğumda
Omuzlar üstünde giderken de
Geçilsin isterim bir köprüden.

Köprülerin yücesi
İnsandan insana yol olan
Buradaki insanı
Şili'deki insana bağlayan
Şiirle örülü köprülerdir yine de.
Ben bunu bilir, bunu söylerim.

1985

KAÇTI MEYHANENİN KEYFİ

Meyhanede bir masa
Örtüsü basmadan.
Yanımda bir kitap:
Jean Christophe/Romain Rolland.
Masmavi bir sevinçle geldim buraya
–Hasan durma!
Bir şişe şarap getir bana!
Haber aldım sürgündeki dostlardan
Bu güzel halim biraz da ondan.
Ekmek ufaladım palmiyenin dibine
Kuşlarım da gelir birazdan.

Karşıda stadın taş duvarı
Üstü al sarmaşıktan.
Gökyüzü görünür azıcık
Azıcık da Akdeniz
El eder esrik
Daracık bir sokaktan.

Deniz üstünde kara kara benekler:
Sam Amca'nın nükleer gemileri..
Sarhoş, sarsak
Askerleri geçti az önce kaldırımdan
Ürktü serçeler.

Dost yok!
Şarabım ekşidi.
Gemiler hem denizime
Hem sevincime etti!
Hadi gidelim Jean Christophe
Kaçtı bu meyhanenin keyfi.

Antalya, 1985

MİRABEAU KÖPRÜSÜ'NDEN GEÇERKEN

Mirabeau Köprüsü'nden geçtim
Anarak Apollinaire'i.
Yukarıda kirli bir gökyüzü
Aşağıda algın, alımlı Seine akıyordu.

Bir demet kasımpatı attım
Seine'in serin sularına.
Paul Celan için.
Kınayamadım intiharını.
Neye yarar kınasam da...
Kimbilir kaç şair gidip durdu
O uçurumun kıyısında.

Bir acı aşılamamıştır.
Bir sorun çıkmazda.
Ve bir hasret kanatır ince bir yüreği.
Yalanla da yaşanılmaz bu dünyada.

Sarışın bir imge
Aralar anıların perdesini
Solgun bir anne yüzü
Erir mum gibi
Faşizmin zindanlarında.

–Akçakavak yaprağınla ak-pak bakarsın karanlığa
Ak düşmemişti hiç annemin saçlarına–

Acı dinmez
Hasret eksilmez
Susar da türkülü bir yürek
Seine'in serin sularında
Paris bunu bilmez.

Paris, 1986

SARDUNYA KOKULU KÖPRÜ

Kadınyarı Köprüsü'nde
Bir ikindiüstü
Az önce bir bulut
Döküp gitti türküsünü.
Yağmur sonu, gün ışığı, ozon kokusu
Kipranoz'dan Adrasan'a doğru
Gökyüzü asmış bir dala
Yedi renkli örtüsünü
Kadirne kuşları geçiyor altından.

Gök mavi
Nâzım'ın hapiste yazdığı
Şiirler gibi mavi.

Taşları kara demirle yaralı
Yasemin kokulu köprü
Ne alan var, ne okuyan
Dağıttığım bildiriyi
Bari sen duy sesimi.

Bu güzelim güz gününde
Ürkütücü görüntüleriyle
Zehirliyor Akdeniz'in sularını
Amerikan nükleer denizaltıları.

Antalya, 1985

BİR MENDİL GÖKYÜZÜ

Yarın görüş günü.
Kollarında bohçaları,
Omuzlarında yorgunlukları,
Demirler, tel örgüler ardından,
Küfürler, itilip kakılmalar arasından
Geçerler dizi dizi
Annelerimizin yüzleri.

MEKTUPLAR ALIRIM

Mektuplar alırım allı-karalı
Üstünde *görülmüştür*
Yiyecek alınmaz damgaları.

Açarım
Pırr... kuş ve şiir sürüleri.
Kimi kanadı kırma, düşe kalka
Kimi zıpkın gibi yetkin ve güzel!
Tutmaz çoğunun ayakları
Yaralıdır her bir yanları.

Zorlu yolları onuruyla yürümüş
Yeşile, güneşe hasret
Bir yürek çarpar her zarf içinde.

Okurum, içim daralır.
Bakamam göğe, utanırım.
Alır mektuplarımı
Havalandırmaya çıkarım.

Dışarıda deli bir lodos
Esrik bir sonbahar
Aylardan aralık...
Adrasan üstünde mor bulutlar
Tahtalı'da kar vardır
Yasemin kokar ortalık.

Dostlar ki gurbette
Dostlar ki hapistedir
Mektuplarıyla avunurum artık.

Antalya, 1986

BİR MENDİL GÖKYÜZÜ

Mektuplarınız gelir
Zarfında mapusane kokusu.
Tanımam çoğunuzu.
Oturup bir çay içmişliğimiz yoktur.
Ne de görüşmüşlüğümüz
Bir sigara içimi.
Ama Nâzım'ın dediği gibi
Bir gün ölebiliriz yan yana aynı siperde
–Aynı ekmek, aynı hasret, aynı hürriyet için...–

Bazen ses kesilir.
Gelmez olur mektuplarınız.
Kaybederim izinizi.
Aylar sonra bir kart
Çıkar gelir bir yerlerden.
Göçmen kuşlar gibi ordan oraya
Göç eder durursunuz.
Göç eder durursunuz adres defterimde.

Kimi geceler konuk olurum koğuşunuza.
Üşümüşsünüzdür
Battaniye olur örtülür
Merhem olur sürülürüm.

Sevk vardır
Eşyanızı toplarken görürüm sizleri.
Eşyanız olup da...
Saklanan mektuplar, şiir defterleri, kitaplar...
Denk hazır bekler kapıda.
Kelepçeler takılır, zincirler bağlanır.
İte kaka bindirilirsiniz araçlara
Tahta sıralı kapalı bir kutuda
Uzun, uykusuz bir yolculuk
Bilinmez hangi yeni maceralara...

Yukarıda tel örgülü bir pencere
Ardında bir mendil şiir
Bir mendil gökyüzü.

Ve birinizin hatırında bir türkü
Nâzım'ın bir şiirinden kalma:
–Beypazarı meskenimiz ilimiz
Kimbilir nerde kalır ölümüz?..–

Kelepçeler sıkar
Zincir şakırdar
Dur duraksız
Yol alır gidersiniz.

1986

VEFALI BİR ONLAR KALDI

–Bir mektuptan esin ve esintilerle–

Hapishane gömleği mavi boyalı
Mavi özgürlüğün rengi
Zulmün başka rengi olmalı.

Gün boyu üstümde aynı gömlek
Aynı gökyüzü.
Gökyüzü senden özür dilemeliyim
Gömleğimin renginden ötürü.

Annemle görüştüm az önce.
Görüş yerinde kederden bir damla.
Sırtında morca bir hırka
Gümüş aklığında saçları.

Yıkar, kurutur
Fesleğen dalı koyardın
Güzel koksunlar diye.
Özledim o çamaşırları.
Gülümsedi annem.
Öptüm gözyaşlarını.

Herkes uzaklaştı.
Vefalı bir onlar kaldı.
Ve her şey kirlendi.
Hayat geri gitti.
Yaşanan bunca acılardan sonra
Daha da acı veriyor insana.

Bunu düşündüm görüş dönüşü.
Beni saran bir ince yurtsama
Bir yalnızlık duygusu.

Şiirlerim vardı
Okur dururdum
İçime cemreler düşer,
Isınırdım.
Bilmem şimdi anımsayabilir miyim birini?

–Ama nerde bıldır yağan kar şimdi?–

1989

BİR MEKTUPTAN DÖKÜLENLER

–Görülmüştür damgalı mektuplarıyla
tanıdığım arkadaşlara–

Duvarda yeşeren tohumcuk
Baharı müjdeliyor.
Dağlarda meşeler göğermiş olmalı.
İçimde uslanmaz bir çocuk
Bir bozkır özlemi
Bozkıra doğru bir yolculuk.

Ve düşlemimde yeşil bir dalın imgesi
Salınır durur damlar üzerinde.
Anımsatır bana unuttuğum bir şiiri:
–Öyle durgun, öyle mavi–
Kuşlar uçar gider
Bakakalır ardından vişne çiçekleri.

Bir çığlık sarsar koridorları
Dövülen gencecik bir kız olmalı:
Sesi, yaralı ceylan sesi.
Tabanları kan kına patlak olmalı.
İki yanında iki azman
Tekmeler, küfürler
Dövülmüş, mosmor edilmiş
Çalı dibinde sümbüller.

Yağmur sonu mayıs bulutu
Lekesiz, ak
Ak bir gömlek hışırdar durur bir ipte.
Küf ve kan kokuyor benim giysilerimse.

Yarın görüş günü.
Kollarında bohçaları,
Omuzlarında yorgunlukları,
Küfürler, itilip kakılmalar arasından
Geçerler dizi dizi
Annelerimizin yüzleri

1989

METİN ALTIOK VE BİR ANI

Çardakta oturup şiirler okuduk.
Karşımızda gülen yüzüyle Akdeniz
Ve Toroslar...
Geyikbayırı'ndan Antalya'ya doğru iniyoruz.
Arabayı Aliihsan kullanıyor.
Ben yanında.
Günay, Günsel, Metin arkada
Bir kedi gibi ufalmış
Yaslanmış cama
Kederli, esrik
Güzel ama!..

Dışarıda incecik bir bahar yağmuru
Yol boyu dağ lâleleri
Akıp geçen zakkumlar...
Metin sezdirmeden ağlıyordu
Teypte Sezen Aksu
–Kavaklar, ah kavaklar... –
Şarkısını söylerken.

Bir ara, arabayı durdurdu.
Bir dal defne diye tutturdu.
Söz anlamaz bir çocuktu.
Dağıldık makiliğe
Bir fışkın olsun yoktu.
Söz verdik, getireceğiz
Ankara'ya ilk gelişte.

Getirdik de.
Metin Altıok yoktu.

Ankara, 1993

SİNAN'LARA

Şarkıları susmuş
Yarın kalmış yolculukları
Papatyalar
Boyun kırıp düşmüşler yere.
Ufaktan esen seher yeli
Okşar şimdi bir günlüğün yapraklarını
Okşar gelincikleri.

Yusufçuklar ötmez
Turnalar geçmez olmuş.
Bir türküde gezer olmuş adları.

Ötelerde
Derviş ağırlığıyla
Tanıktır Alişükran Dağı
Ekmek-peynir sunan göçer obaları
Eğin Geçidi
Akçadağ ve Nurhak.
Ve zulmün
Ve yoksulluğun boyunduruğunda boğulmuş
Güzelim halk.
Meşeler bin yıllık türküsünde.

Kurşunlara gelmişler
Göyneksiz yatarlar yerde.
Ekinler başağa gelemeden sararmış.
Türkülerde göğeren meşeler
Burada kararıp kalmış.

1987

BİR ANI EDİNİN

Behçet Aysan'la fazla bir anım olmadı.
Üzgünüm bundan ötürü.
Oturup bir meyhanede
Bir yârenlik bile edemedik.
Oysa ikimizin de
Dilediği bir şeydi bu.

Ankara'ya yolum düştüğünde
İlhanİlhan'da görüşürdük.
Hal-hatır ve bir merhaba
Eğer görüşmekse bu,
Çay içimi bir zaman aralığında.

Konuşurken gözlerinde her zaman
Sevecen bir gülümseme
Ondan bende kalan biricik imge.

Bir de Paris'te 1986 yılında
Bir arkadaşın evinde
Bir antoloji dosyasını karıştırırken
Okumuştum yeniden 'Sesler ve Küller'i
Ve 'Eylül' kitabındaki şiirleri.

Benden şair dostlara bir öneri
Birbirinizi sevin, sevmeyin
Yaşarken bir anı edinin birbirinize ilişkin.
Gereksinim duyuluyor böyle günlerde:
Erken gidenin toprağına serpmek için.

Ve yaşanıyor yokluğunun mahzunluğu
Hele bizim gibi, aydınlarını ve şairlerini
Yok etmeye susamış, celladı bol ülkeler için
Büsbütün geçerli bu.

Ankara, 1993

CAN YÜCEL'E GÜZELLEME[1]

Şiirimizin Donkişot'u.
Hoca Nasrettin'in
Şiir yazanı, şarap içeni.

Elinde şiir mızrağı
Bir sağa, sağa, yine sağa
Dalıyor deli bir bora gibi
Haramilerin haramına.

Sözcükleri dikenli
Okları zehirli.
Karışımı, biraz Nesimi, Nâzım kırmızısı ile
Orhan Veli mavisi.

---

[1] Bu şiir nicedir işlenmemiş biçimiyle dosyamda duruyordu. Yayınlamayı düşünmedim hiç. Olur a dedim, Can Baba karşılayamayacağım övgülü/sövgülü bir nağme yazar... Bu günlerde Antalya'ya gelecekti. Bir ay önce konuşmuştuk. Bunu ad ettim, açtım telefonu. Eşref saatindeydi. Sivas olayını, yankılarını, kimi tavır ve tepkileri ve yeri geldi Ezra Pound'un faşizm yandaşlığını konuştuk. **Bizden bir şairin adı geçti.** Hecelere hançeresinin bütün vurgularını yükleyip, "Şiir ve şair, vandallığın savunusunu ağzının kıyıcığına bile alamaz! H a y v a n i y e t i kim savunabilir ki!.." diye gürledi. Savunanlar olmuştu. Geçtik bu konuyu. Kendisi için yazdığım 'Güzelleme'den söz ettim. Dedim, "Var bir bölüm, belki kızacaksın..." "Oku, gözümün, canımın içi!" Okudum. Şiirin ilk biçiminde, torbaya şarap şişeleri yerine şiirler doldurmuştum. Ve Can Yücel, çuvala doldurduğu şiirleriyle dönüyordu seferden. Şiir okundu, bitti. "Gözümün içi," dedi, "halt etme! Sen yine şarap şişelerini koy torbaya. Varsın şişeler kırılsın, şiir kırılmasın!" Ben de öyle yaptım. ('İnsan' dergisi, Aralık, 1994)

Ek not: Can Yücel yukarıdaki şiiri ve notu okuduktan sonra, İzmir'den, bir imza gününden Antalyalı bir avukat (İsmail Duygu) arkadaşla bir mektup ve el yazısıyla bir şiir gönderdi. Şiir Antalya'da yayınlanan **Morca** dergisinde yayınlandı. Mektubu ve şiiri, Vecdi Sayar eliyle Güler Hanım'a, Can Yücel Belgeliği'ne gönderdim. (Antalya, 2003)

Şiir atının üstünde
Dövüşüyor döne döne
Ödüm kopuyor
Başına bir iş gelecek diye.

Ama düşmez, kalkmaz
Yedi canlı bir candır o!
Düşse bile
İndim bindim mirim der
Tez doğrulur.

Bazı akşamları sırtında torbası
Şangur şungur şişeleriyle
Çıkar gelir bir yerlerden.
Anaavrat zilzurna dümdüz.
Gayri seyreyleyin cümbüşü
Bir şenlik, bir gümbürtü
Bir kıyamet!

Yahu n'oluyor!
Can Yücel şiirleriyle
Seferden dönüyor.

Antalya, 1994

ESRİK SÖYLENMİŞ HÜZÜNLÜ BİR TÜRKÜ

İçimde yumuşak hüznü
Ahşap evlerin
Kaleiçi Mahallesi'nde
Yürür gibiyim sanki
Utrillo'nun bir sokak resminde.

Yağmur sonu, duru bir aydınlık.
Yosunlu kiremitlerde güneş ve buğu
Islak tahta ve yasemin kokusu.
Dalda öten kuş
Söylüyor Verlaine'in mavi türküsünü.

Metin Altıok'la da geçmiştik bu sokaktan
'Nâzım'a Sevgi Gecesi'nden sonra
Ve üç ay önce Sivas'ta yakılmalarından.

Mart sonlarıydı, şeftali ağaçları
Çiçek dökmeye başlamışlardı.
Şimdiyse, kış ortasında
Güneyin güzelim güzbaharı.

Yiyecek verdiğim topal kedi
Duruyor yine duvarın üstünde yumulu
Yine aç ve uykulu.

Sardunyanın biri uzatmış çitten aşağı
Yeşil atkılı, narin boynunu
Gülüyor kırmızı kırmızı.

Metin'le yakın bir arkadaşlığım olmadı.
Yaşasaydı olacaktı.

Çelimsiz gövdesi, tel çerçeveli gözlüğüyle
Çehov'un öyküsünden kaçmış birine benzerdi.
Sakarya Caddesi'nden meyhaneye doğru
Birinci'sini tüttüre tüttüre
Bir soru imi gibi yürür giderdi.

Ölümü düşünüyorum...
Çelişkilerin dindiği bir alan olmalı ölüm.
Canlı doğanın sonsuz dinlencesi...

Bingöl'de bir kış günü çantasında ekmek-peynir
Bir büyük rakı,
Bilinçle yürümüştü o sınıra doğru.
Dağda bir kaya kovuğunda
İçip, sızıp, donup ölmek...
Şiirin çığlığı ağır bastı, caydı.
Sivas'ta yakılarak öldürüleceğini bilseydi
Geri döner miydi?
Ve son soluğuyla uçup giden dize neydi?

İşte yanıtı gibi yakıcı
İki soru.

UZUN USUL BİR ŞAİR

Sunay Akın
Antalya'ya geldiği gün
Çözüldü gizi makilerin.

Şimdi biliyoruz onların
Neden bodur boylu olduklarını.

Ben de dolandım makiliklerde
Gelmedi aklıma
Ki yazayım
Makilere dair bir şiir.

O günden beri
Sevdim bu inceliği.

Şimdi biri
Kırk günlük yerde
Var bir Sunay Akın şiiri dese
Gider, arar, bulur, okurum.

Cemal Süreya
'*Bu çocuk uçtu*!' dediği gün
Kanatlanıp zaten
Çoktan uçmuştu şiiri.

Kaldırımlarda sürten
Kanadı kırık
Uçamayan şiirleri de var
Biliyorum.

Ama tornavida gibi
Soğuk bir nesneden
Bir barış şiiri
Kim çıkarabilir ki?

Kırlardan çiçek derleyen
Narin çocuk
İnip kentin yoksul mahallelerine
Çocuklarla sek sek oynuyor.

Vefalı ve incelikli
Tüfeğini gülle donatıyor.
Öldürülmüş devrimcilerin adıyla
Açıyor şiir defterini.

Uzun usul yürüyor
Yürürken cebinden
Şiirler dökülüyor.

Red Kit'in dudağında somurtan ot
Onun şiirinde gülücük açıyor.

ÇOCUKLAR, KEDİLER, USKUMRULAR

Tabağımda, rakı bardağımın yanında
Yeşil soğanlar, maydanozlar arasında
Uzun, usul yatan uskumrulara merhaba!
Bir kez konuk olmuşlar soframa
Atar mıyım onlardan artanları hiç!
Kedilere sunarım.

Kediler...
Çileli çocukları sokaklarımızın.
Benekli güzellikleri.
Sırtlarında yazın sıcağı, kışın ayazı
Döner dururlar çevresini çöp bidonlarının

Öksürsem uzaktan, ürperirler birden
Ardından bi koşu, bi yakarı, bi figân
Çünkü tanırlar Metin Amcalarını
Ayak sesinden.

Dönerim, televizyonda haberler
Doldurmuştur odamı
Bosna ve Ovacık'ta
Yakılan köylerin dumanı.
Ve Hozat önünde, ayazda
Aç, çıplak çığrışır durur
Tunceli'nin, Hakkâri'nin çocukları.
Dumanlı havada uzaktan uzağa
Akbabaların sesleri
Köpek havlamaları
Kurt ulumaları.

Benim bu dünyada bütün lüksüm
Arada sığındığım
Şu yarım ufak rakım
Zehir olsun şimdengeri
Aha, onu da fırlatıp atıyorum!

Yaşadığım bu utancın
Benzerini yaşayıp yazmış Nâzım
Kore'ye giden askerler adına
Ellilerde, hapisten çıktığı günlerde.
Şöyle diyor şiirinin bir yerinde:
"...
Oraya gönderildi seninkilerden
dört bin beş yüz tane memet,
kardeşlerini katletmeğe.
Kızarıyor yüzün
öfkeden ve utançtan
Ve umumiyetle filan değil,
sırf sana ait
ve eli kolu bağlı bir hüzün
Karını arkadan itip yere yuvarlamışlar da
Düşürmüş gibi çocuğunu,
....."

MEYHANEDE AYAKÜSTÜ SÖYLENMİŞ HÜZÜNLÜ BİR TÜRKÜ

Akşamüstüleri şantiye dönüşü
'Akşamyeli Meyhanesi'nde ayaküstü
Dostlarla yârenlik ederken söylendi bu türkü.

Önümde bir duble rakı
Namuslu ve güzel!
Bir-iki meze
Namuslu, güzel şeylerden.

Radyoda rast bir şarkı
Tatyos Efendi'den:
–Mey-i lalinle dil mestane olsun
Aman saki, aman getir bir tane olsun–

Yan masada bir dost
Istanaz ayvasıyla rakısını içiyor
Rakısını değil, kalan günlerini içiyor.

Tatyos sustu
Udunu alıp koltuğuna
Meyhaneye gidiyor.

Şimdi bir başka şarkı
Bir başka hava rastın ardından
Garson tazele rakıları
Bu seslenen İsak Varon
Kırık sevdaların nazlı bestekârı!..
İnce, üzgün
-Kalbimde açılmış dağılan kuru bir güldün-

Sarışın oğlu, ela gözlü Türkçe'nin!
Masaya gelen bir çift uskumru
Neden birden seni anımsattı bana
Seni ve son günlerini yaşayan bir dostu.

Ne güzeldir 'Hapishane Mukayyidi' şiirin
Ezbere bilirim.
Gezer durur dilimde şu dizelerin
Hani hüzünlü bir dille soruyorsun:
-Bu hay huy neden
neden dolayı insanlar
şu tabakta yatan uskumru gibi mahzun?-

Gün gider,
Sürer hayatın cıvıltısı sokakta.
Kuşlar dökülür çınarlara
Dökülür akşam yeli inceden...
Turunç çiçekleri sürünmüş
Geçer meyhanenin önünden
Esip estirip gönlümü
Geçer kızlarla birlikte
Kızların eteklerinden.

1993

İÇKİEVİNDEN BİR SOKAĞI SEYREDERKEN

Çınarların
Bir parça gökyüzünün göründüğü
Sokak içi
Küçük bir içkievi...
Cam önünde oturmaktayım.

Önümde yarım ufak rakı
Beyazpeynir, kıvırcık salata.
Radyoda segâh bir şarkı
Güpgüzel bir ses, ağırbaşlı bir hüzün!
Perihan Altındağ söylüyor eski pilakta.

Hafiften bir yağmur başladı.
Bir kız geçti serçe gibi sekerek.
Sırtında yağmurluğu
Koynunda sıcacık
Turunç memelerin kokusu.

Bir kedi yavrusu, umarsız, aç
Dolandı durdu
Ağzı kapalı çöp bidonunu

Karşı kaldırımda iki sevgili
Yağmur onların ne umurunda.
Kızın başı oğlanın omzunda
Oğlanın kolu kızın beline dolalı
Saçlarında rüzgâr
Onlarda sevda
Yağmurda yasemin kokusu var.

–Elveda gençlik, yasemin günleri ömrün!–
Apollinaire'in dizesine
Bir sözcük eklediğimi biliyorum.
–adieu jeunesse, jasmin du temps!–

Yağmurdan sonra sokaklar güzeldir.
Az sonra yürür giderim.
Ellili yıllarda, sırtımda okul işliği
Simit sattığım sokaklara...

O sokaklar kaldı mı ki!
Ya begonvilli, Antalya evleri?
Sokaklar içinde
Portakal Çiçeği diye bir sokak vardı
Adı gibi kokulu, güzel!
Liseli sevgililerin buluşma yeriydi.
Değişti.
'Abdülrezzak Sokağı' oldu şimdi.

SERGENDE BİR KİTAP

Sergende bir kitap:
'Boşuna mı Çiğnedik?'
Bir özeleştiriyi de sezdirir gibi
Hüzünlü bir soru imi
Hüzünlü bir fotoğraf.

Nice fırtınalardan sonra,
Durgun, durulmuş
Bir kadın, bir anne
Namuslu bir insan yüzü:
Sade, içten, onurlu.

Saçlarının alnına düşen bölümünde
Bir tutam kırağı.
Bildiğim kadarıyla doğuştan:
İlk tanıdığım yıllarda
Cezayir'e uğurlarken de vardı.

Boynunda ip, ipe asılı bir tahta
Tahtada adı yazılı.
İki nokta üst üste koyup adının sonuna
Şunlar da yazılmalı:
İncelik, özveri, yiğitlik, dayanışma.
İlk sözcükleri
Yurtsever, devrimci bir insan olmanın.

Bugün bir yurtsama gibi anımsanan
Karartılmış ışıkları hayatımızın.

1995

YENİ DÜNYA DÜZENİ

Emeğin bayrağı suskun.
Dalgalanmakta yeni dünya düzeninin
Kanlı bayrakları, kara bir rüzgârda.

Kötülük bir veba gibi yayılmış dört bir yana
Ölüm tacirleri kışkırtmış halkları
Kardeş kardeşi boğazlamakta.

Yakıp yok etmekte bir kıran gibi
İnsanlığın yarattığı bütün iyi değerleri
Vahşeti Emperyalizmin.

Şiddet çıkmış mağarasından
Sokak ortasında narin çocuk ölüleri
Sarışın, ak, kara...
Söndürülmüş gülücükleri, açlık ve kurşunla.

İnsanlar umarsız, şaşkın
Savrulup durmaktalar ordan oraya
Yalanların bombardımanı altında.

Alınteri hiçe sayılmış
Örselenmiş insan kalbi.
Erdem ve incelik çiğneniyor
Demir postallar altında

Bu kara, karanlık tabloda
Hiç mavi bir ışık yok mu?
Nâzım yanıtlıyor bu soruyu
Doğrulup mezarında:
"Umut, umut, umut
umut insanda."

1995

GALATA KÖPRÜSÜ SÖYLENİYOR KENDİ KENDİNE

Ne martılar geçer üstümden
Ne de hülyalı şairler.
Kızlarım oğullarım da hayırsız çıktı.
Uğradıkları yok nicedir semtime
Unuttular Allah bilir.

O sakallı, esrik şairin
Söylediği gelmediyse de
Daha da kötüsü geldi
Ahir vakti başıma:
Sürüldüm çürüyesiye bir yalnızlığa.

Babaları, dubalarıyla
Çakıldığım bu çamurda
Başı öne düşmüş bilge bir katır gibi
Yaşar giderim.

Geceleri kaburgalarıma sığınan
Simitçi çocuklarımı getirin bana
Onları ölesiye özledim.

Kimi zaman
Dubalarımdan biri çınlar
Herhal biri
Orhan Veli'nin benim için yazdığı şiiri
Okuyor derim.

Bazı geceler içim sıkılır
Perçinlerimde yankılanan
Son insan sesleriyle
İdare ederim.

Bazen de düşlerimde
Haliç'te bir yere
Yeniden köprü olmuş görürüm kendimi
Yalnızca çocuklar, sevgililer
Gelip geçsinler diye.

Uyanır bakarım ki
Yine aynı çamurda çakılı dubalarım
Yaşarım o ince hüznünü
Güzel bir düşten uyanmanın.

İşte böyle, ne arayanım var
Soranım ne de!
Kocamış bir köprüyüm şuracıkta
Ve kararıp kalmışım yalnızlıktan
Artık Can Yücel bile geçmez olmuş kapımdan.

Ah bir geçse
Tutup sakalından soracağım
12 Eylül'ün o karanlık günlerinde
Korkudan tirtir titrediğimi
Nerden çıkardın diye!

Korkmak ne kelime!
Bekledim ve diledim hep
Söylediği gibi asma köprü yapıp
Assalardı beni keşke
O dal gibi
Gencecik çocuğun yerine.

Antalya, 1994

İNAT

Teyzedeki inada bak
Bu iş '*ya bitecek, ya bitecek*' dedi
Ocaklarına incir dikti
Bitirdi.

KARTALLI KÂZIM

Sevgili Nâzım
Bugün durum daha da kötü
Dünden razı
Kartal'da bahçıvanlığa
Senin Kartallı Kâzım.

OVACIKLI ÇOCUK

Evi yakılan Ovacıklı çocuk
Yurtsuz-yuvasız, don gömlek
Kış kıyamette
Kalakalmış orta yerde.
Tirtir titrer durur.

Bekler ki, Boz Atlı Hızır yetişe
Ekmek, battaniye getire!

Bekle çocuğum, bekle.
Ve yan kaderine
Niye Bosnalı bir çocuk değilim diye.

YESENİN'İN ŞİİRLERİ

Yesenin'in ülkesinde
Satıldı Kapitalizmin incik-boncuğuna
Kazanımları bir devrimin.

Pazarlayıp alkış tutanların
Mart karı yağıyor şimdi
Analarının bağına!

Yesenin'in 'Lirikler'i
Daha hüzünlü bugün.

1994

SEZEN'İN KİMİ ŞARKILARINI DİNLERKEN

İnce ince yağan hüzünlerin
Dile gelmez aşkın duyguların
Alıp başını gitmelerin sesi..

–Hadi gülümse bulutlar gitsin
İklim değişir, Akdeniz olur gülümse–
Dersimli bir şairin sesi.

–Ah kavaklar, kavaklar
Acı düştü peşime ardımdan ıslık çalar–
Sivas'ta yakılan şairin sesi.

Bozkırı dolanı dolanı aşıp gelen
–Ne ağlarsın benim zülfü siyahım–
Âşık Daimi'nin sesi.

Geceyse,
Kar yağıyorsa,
Kar değil savrulan
Sezen'in sesi.

ELİ KOLU BAĞLI DA OLSA KÜBA BİR UMUTTUR ORADA

Küba!
Koca kürede ışıklı bir nokta.
Teslim olmuyor
Direniyor, insanlığın onuru adına.

Öte yakada kudurmuş böğürüyor
Sömürünün devi:
–Ya eğil herkes gibi
Ya öl!

Sosyalizmin vefalı oğlu
Gençliğimizin taptaze sesiyle
Ve ekmek su gibi yalın sözcüklerle
Yanıtlıyor bu homurtuyu:
–Ya barbarlık, toptan yıkım
Ya Sosyalizm!

Küba!
Antiller'in ışığı
Kuşatılmış Seher Yıldızı!
Destansı şarkısı Che Guevara'nın.

Küba!
Şarkının, şiirin sesi
–Özgürlüğün ve aydınlığın delisi–
Jose Marti'nin, Fidel'in ülkesi!
Elin kolun bağlı biliyorum.
Biliyorum çöküldü ümüğüne çocuklarının.
Diren biraz daha.
Bak her yerde
Ufak ufak
Toparlanmakta umudun ordusu.

AĞLASUN SONBAHAR ÇEŞİTLEMELERİ

I
Beni Ağlasun'un güzü vurdu
Yaramı, yazı değil,
Kızı bağladı.

II
Ağlasun her sonbahar
Savrulan yapraklarıyla
Tozup giden güllerine ilkyazın
Ağlasın dursun.

III
Hasan Hüseyin'i
Ağlasun ayşafağıyla
Beni sonbaharıyla delirtti.

ANTALYA ŞİİRİ

Bir Antalya şiiri için
Mavilere bürünmüş
Bahçelerde dolanmış
Portakal çiçeği kokan
Bir imge gerekli ilkin.

Ne bir portakal ağacı kalmış
Ne bahçeleri
Böyle bir şiir için.

Neyse ki
Deniz kurtarabilmiş kendini
Işıl ışıl göz kırpıp duruyor
Mavi bürümcüğü içinde
İnsanı baştan çıkarmak için.

GÜZEL İKİNDİ

Eğerek mavi kirpiklerini
Uğrun uğrun bakıp geçtin.
Başımı döndürdü ergen gül kokun.

Ne çıplak sarışın boynun
Ne körpecik ağzın
Ne esen saçların yaseminlerden
Kayan bir yıldız gibi geceden
İki mavi göz indi yüreğime
O kokulu güzel ikindiden.

CHAGALL'IN BİR RESMİ ÖNÜNDE

Kar yağmış Chagall'ın resmine.
Duru aydınlığı bir öğle sonunun...
Bir pencere açmış Chagall
Büyülü dünyasına çocukluğun.

Kül rengi bir gökyüzü altında
Kar yüklü alçacık damlar
Suskun, bilge.
Mavi kuleleriyle böbürlenen kilise
Varsın böbürlene dursun.
Çit ve sokak
Almış başını gidiyor
Morları mavileriyle.

Masalların iyi yürekli dedesi
Geçiyor bacaların üstünden süzülerek.
Torbasından çocuklara şeker...
Yerçekimine nanik çekerek.

BİR DOSTU ÖZLEMEK

I
Korkuteli Bozova'da,
Bir bozkır akşamı...
Şimdi anılarda yaşayan bir arkadaşı
Andım, ağladım.

Kanayan yere
Tütün yerine
Şiir bastım.

II
Yaşayan da özlenir
Ölen de...
İki hasretin derinliği
Kimine aynı gibi gelir.

Birinde,
Bir gün,
Bir daha,
Kucaklaşabilme umuduna ilişkin
Umarsız,
İnce bir sızı gizlidir.

Korkuteli, Bozova, 1996

AL KARANFİL

Sonbahar çağırıyor beni
Yağmurlu sarışın sokaklara.
Başucumda karanfil, kolonya
Bir hastane odasında.

Yalnız karanfil şiiriyle mi
Güz gelince de anımsarım Haşim'i.

Demete iliştirili türkü dizesi
Sadeliğinle sevdim seni.

Tan ağarır, 'hayali ağrılar'ım uslanır.
Al karanfil mor şişede ıslanır.

Ankara, 1981

BABAM

Elleri
Kurumuş ağaç kabuğuna benzerdi.
Anımsadıkça
Şurama bir şey düğümlenir.

Taşçıydı.
Taşlık bahçelerde gün boyu
Balyoz sallardı.

Bize sevgisini bıraktı.
Başka bir şeyi yoktu.

Babalar pek anılmaz şiirlerde.
Annelerdir daha çok sözü edilen.
Beslenip barındıkları yere
Bir sığınma duygusudur
Şairleri biraz da buna yönelten.

Yok benim de
Babam için bir şiirim.
Taşı
İğri durur bu yüzden.

2000

SİVAS ÜSTÜNDE BİR BULUT

Sivas üstünde bir bulut
Besbelli ağmış Madımak üstünden:
Rengi, ölümün rengi
Kara mı, kara.

Salınır gelir bir başka bulut
Banaz üstünden
Okşamış ki Pir Sultan'ın perçemini
Rengi, onurumuzun rengi
Ak mı, ak...

Ben bu türküyü söylediğim gün
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Konukevi'nde
Yakılan canları semahta gördüm
Sivas göklerinde.

Karşı dağlar ala karlı.
Gözlerim yaş içinde.

Sivas, 1998

BİR ŞİİRE ANIŞTIRMA

Kırlardan ot toplayıp
Karnını doyuran
Bir kuşaktanım.
Bilirim değerini
Bir kibrit çöpünün bile.

Hayatı tüketime indirgeyen
Yeni dünya düzeni nesline
Aşina değilim bu yüzden.

YORUM

Baba erenlerin elinde şarap testisi
Bağbozumu, bir güz ikindisi
Esrik, keyifli
Geçerken bir üzüm bağının önünden
Bir bölük kız görmüş
Şalvarları baldırlarına dek sıyrılı
Şarkılar, türkülerle
Üzüm çiğnerken.

Erenlerin iyice esrimiş canı!
Bir yudum alıp şarabından
Yorumlamış gördüğünü:
–Şimdi anlıyorum içince
Neden başımızın döndüğünü...

BİR FİLM

Sarhoş Atlar Zamanı
Hüzünlü bir şiirdir.
Yoksulluğun solduramadığı gülücükleri
Partal giysileriyle
Karda koşan çocuklar
Durun, beni bekleyin!
Oralarda bir yerlerde
Benim de çocukluğum gizlidir.

Ova karla örtülü.
Ovada kara atlılar
Uzak bir diyardan gelmişler.
Abla gelin olmuş
Ablayı alıp götürecekler.

Hasta oğlansa
Boynu bükük, kambur bir ahlat
Bozkırda.

Küçük kız eğilir, onu öper.
Ağlamamak için kendimi tutarım
Öpen de, öpülen de benim.
İnsana, insanca duygular tattıran filmleri
Ne denli özlemişim.

CAN EVİ

Can Evi'nde Can Yücel yoktu,
Canlar vardı.
Biri seslendi:
– Can Baba nerdeysen çık ortaya!
Çıt yok.
Biri, açtı şarap şişesini.
Başladı Nâzım'dan şiirler okumaya
Can Baba ossaat çıkıverdi ortaya.

Datça, 2002

ŞİİRİ ÜSTÜNE

YAZILAN KİMİ YAZILARDAN SEÇMELER, ALINTILAR

HAZIROL!.. TÜRKÜMÜZÜ YİNE SÖYLEMEYE!..

İlhan Selçuk

Yazacak ne çok şey var!.. Olaylar hızlandıkça hızlandı. Ancak ben bugün sırada bekleyen bütün konuları bir yana bıraktım. Çünkü aylık yazın ve düşün dergisi '*İnsan*'da okuduğum şair **Metin Demirtaş**'ın yaşamöyküsü beni etkiledi.

Demirtaş'ın '*otobiyografi*'sini okurken altını çizdiğim satırları sizlerle paylaşmak istiyorum. Yaşamöyküsü yıllara göre gelişigüzel serpilmiş, savrulmuş, vurgulanmış; işte birkaç tutam yaşantı...

1938 Mart

Antalya'nın Elmalı ilçesi Akçay bucağında doğdum.

1955

Antalya Sanat Enstitüsü torna-tesviye bölümünden mezun oldum. 17 yaşında Ankara'da bir fabrikada tornacı olarak işçi yaşamıma başladım. Torna makinesi başında çalışırken Orhan Veli'*nin,* Tanpınar'*ın,* Ahmet Haşim'*in,* Faruk Nafiz'*in,* Baudelaire'*in,* Verlaine'*in,* Paul Valéry'*nin kimi şiiri su gibi belleğimdeydi.*

1956

Biriktirebildiğim ilk parayla İstanbul'a gittim. İstanbul'da Sait Faik'*in öykü kahramanlarını aradım.*

Galata Köprüsü üzerinde saatlerce durup İstanbul'u seyrettim.

1957-59

27 Mayıs'ın öngünlerinde kaldığım Hukuk Yurdu'ndan hükümet emriyle topluca çıkarıldık. Şair arkadaşım Kemal Burkay'*la tek oda bir gecekonduda odunsuz zorlu bir kış geçirdik.* Varlık *dergisinde bir-iki şiirim yayınlandı.*

1960-62

Geceleri ve cumartesi-pazar günleri devam ettiğim üç yıl süreli Ankara Akşam Tekniker Okulu, Makine Bölümü'nü bitirdim. Askere gittim. Asker kepimin iç kıvrımlarında küçük kâğıtlara yazılmış şiirler gezdirirdim. Talimlerde ezberlemek için bulduğum yol. Külebi'*nin 'Hasret'ini,* Orhan Veli'*nin 'Gün olur alır başımı giderim / Denizden yeni çıkmış ağların kokusunda diye başlayan şiirini 'yat-kalk'larda ezberledim.* J. Prévert'*in 'Asker kepimi kafese/Kuşu başıma koydum' dizeleriyle başlayan şiirini de...*

1962-66

Askerlik dönüşü, ayrıldığım ODTÜ'deki fizik atölyesi teknisyenliği işime başladım. Evlendim. Kızım Tülay doğdu. Antiemperyalist politik bilincimin çiçeklendiği dönemler.. ODTÜ'deki teknisyenlik işime son verildi. İşsiz kaldım.

1967

İş aradım. Bilimsel bir kuruluşun açtığı sınavı kazandım. İşe başladım. Oğlum Nâzım doğdu. Ulusal Kurtuluş Savaşı'na göndermelerde bulunan bir şiir yazdım. Şiir Türk Solu *gazetesinin Kasım 1967 sayısında yayınlandı. Kovuşturmaya uğradım. Tutuklandım.*

1968

Ankara Merkez Cezaevi Koğuş 9'da yattım. 'Voltada Bir Türkü', 'Görüşme Yeri' şiirlerimi yazdım. Mahkemece serbest bırakıldım. Antalya'ya zorunlu göç ettim. Rıfat Ilgaz'*dan iyimserlik ve umut aşılayan bir mektup aldım.*

Sakladım.

1971

Ekmeğimi kazanırken demirden bir şapka giydim. Göğe bakmayı unuttum. 12 Mart'ta uyduruk bir ihbar mektubuyla gözaltına alındım. Mahkemece serbest bırakıldım.

1972-78

Uzun yıllar kitaplardan, şiirden uzak yaşadım. Oğlum Umut doğdu. Geçim kaygıları ve yaşamın küçük telaşlarında boğuldum. Bunaldım, bir yerlere kaçmak istedim. Kaçamadım.

Metin Demirtaş, daha sonraki yıllarda nasıl yaşıyor?

"Ölümler, öldürümler... Yaşanan acılar... 12 Eylül'ün karabasanı... Hastalığın verdiği sıkıntılar... Doğduğum yörelere, çocukluğumun kırlarına çekildim. Anızlara sırtüstü uzanıp geceleri kentlerde görmeyi unuttuğum yıldızları, samanyollarını seyrettim. Göğün derinliklerinden geçen turnaların göçünü izledim. Gece yarıları birden çıkan rüzgârla hışırdayan kavakların geceye savurduğu şarkıları dinledim..."

Metin Demirtaş'ın bir şiirini birlikte okuyarak yine birlikte yazıyı noktalayalım:

Hazırol kalbim
Türküsünü söylemeye
Derin yara almış
Bir umudun.

Cumhuriyet, 29 Mart 1995

METİN DEMİRTAŞ'IN ŞİİRİNDE DEVRİMCİ ÖZ

Vecihi Timuroğlu

Sürekli düşündüğüm bir sorun vardır: yazınsal kaygının kaynağı. Bugüne değin bulduğum tek olumlu yanıt, 'insanlığın tarihsel dramı' oldu. İnsanın insan tarafından sömürülmesi, insanın insan tarafından ezilmesi, insanın dramını yaratan tek öğe olarak görünüyor. Şair ve yazar, bu dramın en içten yansıtıcısıdır. Birçok özgürlük savaşımcısı, insan hakları savunucusu arasında şairin özel ve özgün bir yeri vardır. Her yerden önce, şiirsel kaygıdan uzaklaşmadan 'insanlık sorununa yaklaşım', birçok çelişkiyi bir araya getiriyor. Şair, bütün sanatçıların arasında, yazınsal kaygıyı en çok çekendir. Bir oyunda, öyküde, romanda ya da bir başka yazınsal üründe, yazar, insanlık dramını 'siyasal' eğilimine uygun biçimde yansıtma olanağına sahiptir daha çok. Unutmayalım ki, 'siyasal' terimi, toplumsal yaşamın örgütlenme biçimini, örgütlenmelerin yarattığı güç ilişkilerini içerir. Şair, şiirin yapısı ve dilsel dokusu açısından, böyle bir yansıtmayı yaparken, oyun, öykü ve roman yazarına göre büyük bir sorunla karşı karşıyadır. Tek aracı sözcüktür. Yazınsal bir metni oluşturan yazar, 'siyasal' yansıtmaya elverişli bir dili kullanabilir. Bir başka deyişle, 'dil'in tüm olanaklarından yararlanır. 'Siyasal' sorunu yansıtmada en

önemli dilsel gereç 'terim'dir. Şair, hiçbir biçimde, romancının ya da oyun yazarının rahatlığıyla, 'terim' kullanamaz. Şairin elindeki tek gereç sözcüktür.

Şair, neden terim kullanamaz? Kuşkusuz, ilk soru budur. 'Terim', Latince bir sözcüktür. Sözcüğün kökü 'termin/us'tur. Terminus, sınır çizgisi, sınır ve 'sınırlar tanrısı' anlamlarına geliyor. Bilim adamları, özellikle 'terim'lerle konuşurlar. Çünkü, bilim adamı, 'konu dili'ni kullanır. Diyelim, bir fizikçi, dünyadaki temel parçacıkların devinimlerini ve değişikliğe uğramalarını, atomların yapılarını, yerçekimi alanını, elektriği ya da manyetik alanı inceliyor. Seçtiği konuyu, okuyan kişide türlü çağrışımlara yol açmayacak bir yalınlıkla anlatması gerekir. Bu yüzden, 'terim'lerle konuşur. Anlamı sınırlı sözcükler ya da sözcük öbekleri, bilim adamının tercihidir. Bundan dolayı, terimler, 'ölü diller'dir. Kullanılmayan bir dilin hiçbir sözcüğü, yeni çağrışımlara yol açmaz. Anlamı sınırlıdır. Bilim adamının ele aldığı konunun sınır çizgisi çekilmiştir. Oysa, şairin amacı, tüm sınırları, bütün sınır çizgilerini altüst etmektir. Şair, okurunda sınırsız çağrışımlar yaratmak ister. Öyleyse, onun gereci sözcüklerdir. Sözcükler, yaşayan dilin gereçleri olduğundan, birçok anlamı ifade edebilirler. Sözcüğün çokanlamlılığı, çağrıştırma gücünü artırır.

Devrimci şiir, kullandığı gereçle amaçladığı hedef arasında bir zorlukla karşı karşıyadır. Her şeyden önce, şiir, şiirsel öğeyi taşımalıdır. Şiirin yapıtaşlarını terk ederek amacına ulaşamaz. Koşuklaşır sonra. Hem sözcüklerle yazacak devrimci şair, hem ideolojisini yansıtacak. Bu açıdan, devrimci şairin işi çok zordur. Düşününüz ki, şiirimizin büyük ustalarından Ahmed Arif, ezilmiş insanımızın dramını yansıtmayı başarmış, ama bilimsel sosyalizmin önde tuttuğu 'sınıfsal' öğeyi yerli yerine oturtamamıştır. Enver Gökçe, sınıfsal yansıtmayı çok iyi yaptığı halde, şiirsel öğeyi, zaman zaman 'terim' kullanmak yüzünden zaafa uğratmıştır. Demem o ki, devrimci şiir yaz-

mak, gerçekten, şaire birçok sorunlar çıkarır.

Metin Demirtaş, devrimci şiirimizin deneyimlerinden yararlanmayı çok iyi bilmiş bir şairdir. Şiire ilk başladığı yıllarda, yazınımızda 'gerçeküstücü' ve 'varoluşçu' eğilimler görülüyordu. Üstelik, varoluşçu felsefenin genç bir şairi aldatacak büyülü ve köklü bir görüşü de vardı. Varoluşçular, "Düşüncemizin öz öğesi 'bireysel özne' değil, varlığın kendisidir," diyorlardı. Varoluşçuluğun babası Heidegger, 'kuramsal bilgi'nin her zaman, kılgısal (pratik) yaşamımızdan çıktığını söylüyor. Dünyayı düşünsel olarak değil, sanatsal olarak bilebiliriz. Bilme yapıyla ilişkilidir. Kaynağında, bu düşünceler, köylülüğü çağrıştıran bir mistisizm sayılabilir. 'Kırılmış çekiç, kırılmamış bir çekiçten daha çok çekiç olma özelliğini taşır' önermesi, bir biçimciliktir. Sanatın 'yabancılaşma' olduğunu çıkarabiliriz buradan. Özne, dünyanın gerçeğinin 'kendi'ni açıkladığı bir 'ortam' ya da 'yer'dir. Şiirde, okurun özenle duyması gereken budur onlar için. Yazın ya da şiir, insan etkinliğinde kökenlendirilmez. Yazın, bizim yarattığımız bir akış değil, olmasına izin verdiğimiz bir etkinliktir. Kendimizi, 'okuduğumuz metne vermeli', ona boyun eğmeliyiz. Yazınımızda, varoluşçuluk, bu denli açık ve yalın biçimde anlatılmadı, ama varoluşçu eğilimler, övüle övüle öne sürüldü. İlk şiirinin 1957'de yayınlandığını (*Varlık*'ta) düşünürsek, on dokuz yaşındaki bir delikanlının, bu büyülü sözlere kapılmasını doğal karşılardık. Demirtaş, şaşılası bir sağduyuyla, bu tür eğilimlere değil, toplumcu akımlara değer vermiştir. Metin Demirtaş'ın şiirinin özü 'devrimci'dir.

Benim, yazınla ilgilenmeye başladığım yıllarda, şiirimize, Ahmet Haşim'in ve Yahya Kemal'in havası egemendi. Necip Fazıl'ın ve Ahmet Muhip'in bile, ancak yazın çevrelerinde lafı edilirdi. Necip Fazıl, yazın kutuplarına girdiği halde, Haşim'le Yahya Kemal'in havalarına erememişti. Fazıl Hüsnü adı ise, şiirden anlayan yalnızlarca biliniyordu. Türkçe ve yazın öğretmenlerimiz, özel-

likle, sembolist Ahmet Haşim'in büyüsünü sezdirmeye çalışırlardı. Sanırım, Haşim'in sembolist olmadığını, Milli Eğitim Bakanlığı'na ilk bildiren öğretmen benim.

Sembolizmin yinelenen üç kalıbı vardı: anlaşılmazlık, şaşırtıcılık ve benzeştirme. Haşim, 'gönül gözü' bile demiyordu. Nereden çıkmıştı onun sembolistliği, bilemem. Herhalde, anlamı şiir için gerekli görmediğinden, İsmail Habip tarafından ileri sürülmüştü ilk kez. Kim tarafından ortaya atılmışsa atılsın, bu yanlışı, yazın öğretmenlerimiz sürdürüp dururlar. Ne ki, Haşim'in bütün şiirleri apaçıktır. Şeytanca benzetmeleri de sevmez. Bu süreç, Hececilerce de değil, ancak Garipçilerce sona erdirildi. Garipçiler, Türk şiirine büyük soluk getirdiler. Gerçeküstücü olmadılar ama, Türk okurunun gerçeküstücülerle tanışmasına yol verdiler. Garipçiler işlevlerini sürdürürken, yeni toplumun sorunlarını 'sınıfsal boyutta' ele alan Nâzım Hikmet, toplumcu-gerçekçi bir şiiri örmüştü. 1940 Kuşağı diye adlandırılan genç bir şairler ve yazarlar topluluğu, Nâzım Hikmet'in yolunu izledi. Garipçilerin yakın arkadaşı Cahit Külebi, yeni toplumun sorunlarını ulusal boyutta ele aldı. Antiemperyalist tavrını, Anadolu halkının bağımsızlık ve çağdaşlaşma savaşımıyla sınırladı. Enver Gökçe ve Ahmed Arif, Nâzım Hikmet'in dünya görüşünü, Cahit Külebi'nin anonim halk şiirimizden aldığı sesle birleştirdiler.

Demirtaş, şiirin toplumsal işlevini unutmadı. O, şiir dilinin 'hançer' gibi delici ve inleyen bir 'lir' gibi 'duygulu ve duyarlı' olması gerektiğini anladı. O, daha genç yaşında kavradı ki, yaşamda 'kodlar'dan, 'gösterge'lerden, 'simgeler'den daha önemli 'insan sorunları' var. ABD Senatosu, 1995 yılında, hiçbir komünist tehlikesi olmamasına karşın, nükleer denemeler için 250 milyon dolar ayırıyorsa, insanlık bilincini taşıyan şairin kodlarla, göstergelerle ve simgelerle yitirecek zamanı yoktur. Metin Demirtaş, bu insanlık suçunun bilincindedir. Bu yüzden,

Emeğin bayrağı suskun...
Dalgalanmakta yeni dünya düzeninin
Kanlı bayrakları, kara bir rüzgârda...

diyebiliyor. Ama insanlığın geleceğinden kaygı duymuyor:

Bu kara, karanlık tabloda / Hiç mavi bir ışık yok mu?/ Nâzım yanıtlıyor bu soruyu / Doğrulup mezarında: / "Umut, umut, umut / umut insanda."

(Yeni Dünya Düzeni'nden)

Devrimci sanatın, dolayısıyla devrimci şiirin dayandığı nesnel tarihsel köken, işçi sınıfı ile onun bağlaşığı emekçi katmanların siyasal iktidar savaşımı olmuştur.

Toplumcu-gerçekçi şairin dayandığı dünya görüşü, tarihsel maddeci diyalektik düşünme yöntemi ve bilimsel sosyalizmle açıklanmıştır. Köklü ilke, toplumcu dönüşümü sağlamak biçiminde özetlenebilir. Toplumcu dönüşümü de, işçi sınıfının özgürlük hareketi sonuca erdirir. Bu, tarih boyunca böyle olmuştur. Kuşkusuz, bir şairin şiiri, salt işçi hareketine, işçi sınıfının savaşımına indirgenemez. Şairin öznel yansıması da söz konusudur. Çünkü, sanatsal imgenin en önemli öğesi, bireysel ve öznel yansıtmadır. Sanatsal imge, bireysel coşkuyla ayrılır bilimsel imgeden.

Gece yarısı, uykun kaçmış / Camlardasın yine / Dışarıda ay aydınlığı bir gece / Gümüş şarkısı kavakların / Ay germiş tefini / Geçiyor salına salına / Ardıçlığın ordan / Duman almış karşı dağları

(Ay Dolandı Ardıçlığı'ndan)

dizelerinde, gidişattan hoşnut olmayan bir insanın huzursuzluğu yansıtılıyor. Şair, doğanın tüm olumsuzluğu-

na karşın huzursuzdur. Kuşkusuz, bu huzursuzluğun kaynağı kişisel değil. Ama şair, 'kavakların gümüş şarkısı'nı duyan bir özgünlüktedir. Görsel bir öğenin sessel bir nitelik kazanması, tümüyle bireysel coşkunun ürünüdür. 'Duman almış dağları' gibi Anadolu uzun havasını duyumsatan bir dizeyle, huzursuzluğun yaygınlığını ve büyüklüğünü belirliyor. Bu da, toplumsal coşkunun şairin özgün dünyasına yansıyan yanıdır. Anonim halk şiirimizin tartımı (ritim) ile hüznü bağırtmadan öne çıkarmış. Doğaya öznel bakıyor, ama derinde yatan toplumsal huzursuzluğu sezdiriyor. Kaynağında, bu dizelerin arkasında bir 'duruş' var. Özgürlüğü kısıtlanmış insanımız, salt hapishanede değil, yatağında bile tutukludur. Özgür olmayan insanın doğa ile olan içli ve saf ilişkisi yansıyor bu dizelerde. Tutuklu ya da hükümlü olmaya gerek yok. 'Özgürlüğün kısıtlanması durumu' evrensel bir baskıyı içerir. Bireye yansımış toplumsal 'durum şiiri'dir bu. Devrimci bir şairin en büyük sıkıntısı, bireysel coşkuyu yansıtırken başlar. Toplumsaldan uzağa düşmek kuşkusunu taşır hep. Oysa, şiiri köklü biçimde irdelemiş bir şair, 'durum şairi'dir. Toplumsal sorunu ertelemeden özgül duyarlığını yansıtmayı bilir. Salt yaşamı yansıtmakla kalmıyor Metin, şiiriyle, bir durumun insanca değiştirilmesine katkıda bulunuyor. 'Ay Dolandı Ardıçlığı'nın dördüncü kıtası, bu yapıyı güçlendiriyor.

Dostların var sürgünde / –Yabancı yağmurlarda üşüyen– / Duvarlar, demirler ardında kardeşlerin / Adanmışlar bir güzel türküye / Acılar içinde / Zorlu bir yolu yürüyen.

Devrimci şiir, gerçekliği, insanı, hatta tarihsel insanı yansıtan şairini, dilsel araçlarıyla toplumcu yönde etkiler. Burada, üzerinde önemle düşüneceğimiz nokta, devrimci şairin, toplumun deviniminin dolaysız süreçlerini, tarihsel maddeci diyalektik doğrultuda yönlendirmeye

çalışmasıdır. Metin Demirtaş, bu yönlendirmeyi en iyi yapan şairlerimizden biridir. 'Çoban Dağları', bu tür yansıtmayı yapan seçkin bir örnektir:

Başlarında kayan yıldızları yok / Çobanyıldızı var. / Geçip gitmiş Beyleri de / Kalmış sade / Bir vefalı çobanları. / Ama hâlâ atlaslarda / Bey Dağları'dır adları.

Dinleyin / Ey haritacılar! / Bu bir ozan fermanı / Bundan böyle / Çoban Dağları olsun / Bu güzelim dağların adları...

Devrimci öz taşıyan şiir, somut tarihsel olarak tekil olayları, tekil insan yaşamlarını yansıtmamak, şiirin sınırsız olanaklarını sınırlı olanaksızlıklar durumuna getirmek anlamına gelmez. Somut tarihsel tekil olaylar ve tekil insan yaşamları üzerinde toplumun tarihsel diyalektik akışını sanatsal araçlarla göstermek yeterlidir. Bu, bir ölçüde, şairin somut eylemleriyle varlığını adadığı geleceğin özgür kişilikler toplumu arasında bir bağıntıyı da ifade eder. Can Yücel'in belirttiği gibi, devrimci şair, zulme ve sömürüye karşıdır:

..... / Gelerek binbir işkenceden / –İnsanlık gibi tıpkı– / Çığlıklarla türeyen Devrimci Şiir / Giderek sömürüye ve zulme / Karşı akımıdır sevincin.

(Darwin Üzerine'den)

Demirtaş'ın şiirlerinde bu bağıntıyı sağlam biçimde görürüz:

..... / Unutma! / Biz düşersek / Yaslıdır. / Urbasız çocukları / Yoksul kulübelerin

Unutma bu savaşta / Zulüm onlardan yanaysa / Gökyüzü bizden yana

Haydi tuz bas yarana / Haydi umutla, sevdayla / Bak biz nerde çarpışıyorsak / Ağarıyor orda dünya / Bak gelincikler, kırlar, kırlangıçlar, / Baharı getiriyoruz sevgilim / Vurulup düştüğümüz tarlaya.

(Tuz Bas Yarana'dan)

Bu dizelerde, devrimci şiirin bir başka öğesi de görülüyor. 'Vurulup düştüğümüz tarlaya' 'bahar'ın gelmesi, geleceğe yönelik kışkırtılmış bir yaşamı ifade ediyor. Geleceğin olumlu yansıtılması, sınıfsız bir toplum için savaşanların güç kaynağıdır. Metin Demirtaş, bu dizelerde, açıkça zulme karşı savaşın, ezilmişlerin yaratacağı güzel yaşamın somut esenliğini yansıtıyor. Gelecek dünyanın birbirlerini bahar verimliliğinde, bahar canlılığında sevecek insanlarını muştuluyor. Kendisinin somut eylemini, geleceğin mutlu toplumuyla bağıntılıyor. İnsanlık böyle somut eylemlerin sonunda özgür ve bağsız kişiliklerin bütünlüğü ile gelişecektir. Yeniden yaşamdır 'vurulup düşülen toprağa bahar getirmek'. Bu, bir algı yanılması değildir. Yaşamın dönüşümünün nesnel tarihsel zorunluğudur. 'Olumlama', devrimci şairin –daha doğrusu devrimci yazarın– köklü öğesidir, belirgin nitesidir. Metin, her fırsatta, en olumsuz durumları bile olumlama yoluyla yansıtır:

GİDENLERE

Onlar öldü / Öldürüldü. / Uzun söz gerekmez / Her devrimci yaşarken zaten biraz / Hayata nişanlı, ölüme sözlü

Yalın sözlerle anlatılmalı bu ölüm / Onlar nasıl gittilerse ölüme / Yiğit ve sade / Fırtına sessizliğinde / Sözcüklerle.

Çünkü onlar / Ölümü hiçe saydılar / Geçip bir sabah umudun / Ve yetimin safına.

Bu şiirde, devrimci şiirin hemen her öğesini görebiliriz. Baş öğe 'yaşam'dır. İnsan, 'ölüme sözlü' ama, 'yaşama nişanlı'dır. Nişanlılık, nikâha atılmış son adımdır. Devrimci savaşım da, kuşkusuz yaşamla 'nikâh kıymak'tır. Bu açıdan, yaşamak, zalimin karşısına dikilerek yetimin, ezilmişin yanında yer almaktır, aydınlık sabahı yaratmaktır. Metin Demirtaş'ın şiiri, devrimci şiirin tüm öğelerini taşıyor. O, tüm insanların özgürce, dar bencillikten uzak, birlikte başarma, ortak yaşama ve yaşamı paylaşma gibi erdemlerle donatılmasını istiyor. Onun şiiri, bu soylu amaçların tümünü içerir, devrimci şiirin bilinçle kotarılmış ürünleridir onlar.

Eylem olarak, yaratıcı etkinlik olarak, doğa güçlerini yenilgiye uğratarak güzel bir yaşam yaratmak için, yeryüzünü 'bütünleşmiş insanlığın' yurduna dönüştürmek ister. Devrimci şairin amacıdır bu. Devrimci şiirin öğeleri arasında önemli bir yeri vardır bu öğenin.

.... / Tarlalarda ekip biçenlerin / Fabrikalarda dokuyanların / Tütün yolunda tükenip gidenlerin / Dostuyum / Düşmanıyım onları sömürenlerin / Bilmiyorum ne ad veriyorsunuz / Tüm bunlara? / –Müesses nizamı yıkmak mı? / –Bir sınıfı bir sınıfa düşürmek mi?

Fakat bir şey var / Yüzyıllardır değişmedi / Fakat değişecek.

(Sorguda'dan)

Şair, taraf olur mu? Böyle bir tartışma açmak, toplumsal sömürüyü ve zulmü sürdürmek anlamını taşır. Demek, Metin Demirtaş taraftır. Ama şiirden ödün veren bir taraf değildir. Devrimci şiirin özüne saygı duyarak şair olmak olanaklıdır. Yazınımızda seçkin örnekleri var

ideolojik şiirin. Metin Demirtaş da, bu ailenin seçkin bir üyesidir.

Yeni Biçem, Haziran 1995

EKSTRA SİSTOL

Muzaffer İlhan Erdost

Şiir vardır, birçok altmerkezden kaynaklanmıştır. Altmerkezlerin azalma ve kesişme noktalarında, okur, uzak çağrışımların uyandırdığı şaşırtıcı bir sevince kapılsa da, bir dize yığınlaşması, geniş bir alana yayılmış, dağınık bir yığınlaşma bu şiirin özelliğini belirler. Kimi şiirler de, birçok altmerkeze yönelebilir. Tek bir merkezde toplanan ya da tek bir merkezin ağırlığını paylaşan altmerkezlerdir bunlar. Metin Demirtaş'ın şiiri, böyle altmerkezlerden oluşmuş bir şiir değildir. Altmerkezlerden yalıtılmış, tekmerkezli şiirlerdir. Küçük kır evleri, kasaba yapıları gibi. Duruluğu ve yalınlığı da buradan gelir. Taşkın, içten içe kaynayan, çağrışımlarla doludizgin şiirleri de sevmemle birlikte, belirtmeliyim ki, Demirtaş'ın şiiri, çağrışımlarla iç içe, dalgalı, fırtınalı bir şiir de değildir. Algılananlar, bilincin toplumcu süzgecinden süzülerek, yan besleyicilerden arıtılarak üretilmiştir. Yaşam felsefesinin veya siyasasının denetlediği ve bu anlamda ekstra sistollerin (çarpıntıların) değil, düzenli yürek çarpışlarının şiiridir.

Bir görüngünün, bir olayın, bir olgunun şiir konusu olması için, bizzat o şeyin kalıcı ve evrensel olması düşünülürdü. Oysa, insanın kendisi nasıl kalıcı ve evrensel ise, insanın merkez oluşturduğu yerde, her zaman evren-

sel ve kalıcı olan bir öz de vardır. Bunun içindir ki, güncel olanın, anlık ve yöresel görünenin özünde, insanlığa ulanan kalıcı bir yan ve insanlıkla bütünleşen evrensel bir yön de vardır. Sorun, bu kalıcı ve evrensel olanın bulgulanmasıdır. Demirtaş, kendi tıkanıklığı alanında, yurdundan ve acundan her an sorumlu olmanın duyarlığıyla, yalın insanların onurlu yaşamlarında, güncel ve anlıkta, tarihsel ve evrensel olanı şiirinde gerçekleştirmeye özen gösterdi.

Tanıklar tanıdık. Şiirde de. Bunlar, kendi ben'imizden yakın çevremize halkalanan tanıklıklar olmakla birlikte, nitel bakımdan iki ayrı özellik de gösterir. Biri, toplumu, toplumsal gelişmeyi merkez alır; öteki kendi ben'ini. İnsanın birey olarak kendini olumlu yönde değiştirmesi ile toplumun değişerek bireyi değiştirmesi arasındaki sıkı bağın bilincine varıldığı zaman, bireyin topluma bilinçli olarak kazandırdıkları ve toplumun bireye onun istenci dışında verdiği, bir bütün olarak kavranabilir. Demirtaş, kendi geleceğini, toplumsal değişmenin bütünlüğü içerisinde bulur ve birey olarak, topluma, toplumsal gelişmeyi hızlandıracak olanı akıtır.

Yaşam, en katı ve kalın çizgileriyle, karşıtında gerçeğini açıklama olanağı bulur – ölüm. Ama yaşamın kendisinde, karşıt süreçler, karşıt anlar, birbirini izler. Bu da yetmez. Kimi zaman biz, birey olarak, sevincin doruğundayken, içerisinde devindiğimiz toplum acı içerisindedir. Toplum sevincin doruğundayken, birey olarak acının kör kuyusunda boğulabiliriz. Toplumun ya da toplumun bazı kesimlerinin acısıyla veya sevinciyle, bireyin bütünleşmesi, bireyin toplumla, toplumsal gelişmeyle bütünleşmesi anlamında, bizim ben'imizde, bu acıyla veya sevinçle bütünleşir.

Demirtaş, öznel yaşamında acılar da, sevinçler de yaşadı. Onun şiirinden damıtılan acı ve sevinç, öznel giysisinden sıyrılarak toplumsal olana dönüştü ve toplumdan kendine yansıyan acı ve sevinçle çevrili kaldı. Sancılı bir

toplum, savaşım içinde bir toplumdur ve daha çok da acıyı yaşamaya yargılanmış gibidir. Acılar, yılgınlığın nedeni de olabilirdi. Metin Demirtaş'ın şiiri, yaşamın yenilmezliğini orunluyor. Çünkü, onun şiiri, acıyı (ve sevinci de) yaşam gücüne, özgürleşme bilincini pekiştirmeye ve onu yığınsal güce dönüştürmeye adanmış bir şiirdir. Şu dizelerle de özetlenebilir:

Hazırol kalbim
Türküsünü söylemeye
Derin yara almış
Bir umudun.

Dönem, Mart 1984

METİN DEMİRTAŞ'TA HAYAT İLE ŞİİR (I)

ŞAİRLERİN 'KADERİ'

Mahmut Temizyürek

Kimi şairleri anlamak için, o şairin adıyla anılacak bir terminoloji gerekir. Ece Ayhan terminolojisi, Edip Cansever terminolojisi, Behçet Necatigil terminolojisi gibi.

Kimi şairleri anlamak için bunun dışında da bir şey gerekir: dönem bilgisi...

Kimi şairler, gerçekte dönemlerince yaratılmış olsalar da dönemleriyle doğrudan bir bağ kurmak istememişler, dolayımlı, kendiliğinden bir bağları olsun istemişlerdir.

Kimi şairler dönemlerince yaratılmış olmalarını, dönemlerinin yaratıcısı olarak yanıtlamayı arzulamışlardır (burada arzu, bir duygu olarak anılmalı; hedef, amaç gibi değil).

Anne, bazen bütün dünyanın çocuklarını kendisinin doğurduğunu sanabilir. Ancak, bu sanının gerçeklik kavramına uymaması bir yana, şöyle bir kadersizliği vardır. Anne, kendi imgesini kendisi adlandıramaz, tıpkı şairler gibi. Şair, algısıyla da bütün yaşamı kucaklayayım ister; tıpkı peygamberler gibi. Şiirinin yaşamı kuşattığına

inandığı gibi, insanlardaki 'hayat bilgisinin', şiir bilgisinin de kendisini kuşatmasını ister. Bu beklenti, şairin gerilimi, kırılması, değersizlik duygusuyla dibe batması ve yeniden canlanması için hareket noktasıdır. Bunları, dışındaki dünyayla çarpıştırırken, kendini 'dışarıda' bulamayışının duygusunu da bu beklentisinden edinir. Biz de bütün bunları şiirinin niceliğiyle değil, niteliğiyle, poetikasıyla ilgilenerek, onu anlamaya çalışarak edinebiliriz.

Ahmed Arif, herkes tarafından 'her nedenle' beğenilen, sevilen bir şairdi. Ama yine de onun için, 'tek kitapla şair olunmaz' diyenler çıktı. O 'bile' bu sözü ciddiye almış, şu yanıtı vermişti: 'Tek kitapla insanları peygamber sayıyorsunuz da, neden şair saymıyorsunuz?' Yahya Kemal'in yaşarken hiç şiir kitabı olmadı. Ölümünden sonra tek kitapta toplanacak kadar şiir bırakmıştı. Ahmet Muhip Dıranas'ın ömrünün son 4 yılı 'kitaplı'dır. Bugün İsmail Safa adını kimse hatırlamaz. Ama onun 'Dağlara' adlı şiirini, 19. yy. sonu, 20. yy. başı şiir 'tezkire'lerini hiç kimse yabana atamadı. Peyami Safa'nın atalarındandı, dünyanın hayhuyu arasında yaşamış, hayhuy içinde ölmüştü.

Halit Asım, yıllar sonra Arif Damar'ın ve Kemal Durmaz'ın gayretiyle 'gün yüzüne' çıkarıldı. Adını dostlarından başka duyan olmamıştı. Dostları ise, şairi iyi şiir yazıyor, kötü şiir yazıyor diye ölçemezler; bu nedenle dostluk kurup bozamazlar.

Adı duyulmayanların değil, ama duyulanların çoğunun dostları açısından bir 'kadersizliği' var. Genellikle dostları yazıyor kimileri hakkında. O nedenle yazdıkları, yazılan şiir üzerine değil de, dostunu herkese tanıtma övüncünü içeren 'reklam metinleri' gibi oluyor. Tıpkı Kafka'nın dostu Max Brod'un yazdıkları gibi (Max Brod olmasaydı, Kafka'yı da bilemeyebilirdik belki, bu ayrı konu). Şiirde 'dost yazar' literatürünün 'faydası' oranında tehlikesini kimse fark etmedi.

Bu giriş, Metin Demirtaş'ın 'şiir-hayat' bileşimini anlamak içindi. İlk şiiri 1964'te yayınlandığında bu şair, şairlerden bir şairdi. 1967'de Che öldürüldüğünde yazdığı, 'Bizim de dağlarımız vardır Che Guavera' şiirini yayınladığında, şiirin kendisinden çok, o şiir yüzünden yargılanması, hapse atılması öne çıktı. Öyle bir ülkede yaşıyoruz. Necip Fazıl'ın komünizm propagandasından, Hikmet Kıvılcımlı'nın dini siyasete alet etmekten, Aziz Nesin'in ve daha birçok aydının 6/7 Eylül gerici hareketinde 'kışkırtıcılık' yapmaktan yargılandığı bir ülkede yaşıyoruz. Nâzım hapis yattığı için büyük şair değildi; büyük şair olduğu için de hapis yatmadı.

Toplumsal hareketin dışında kalan şairleri, örneğin Behçet Necatigil'i nasıl anlayacağız? Kolayı vardı, 'küçük burjuva duyarlılığını çok iyi işleyen bir şair' der, kurtulurduk. Bir şair için övgü değil, yergilerin en büyüğünü yaptığımızı bile düşünmezdik. Bir şair, ne kadar sınıfsal bir tutumu olursa olsun, şiirleriyle bir insanlık ütopyası kuramıyorsa, dünyayı kucaklayışı buna yetmiyorsa, şair değil, bir sınıf ajitatörüdür. Ajitatör olmayı en çok Mayakovski istemişti. Ama o yalnızca proletaryanın değil, bütün insanlığın şairi oldu; şairdi çünkü. Pir Sultan'ı yalnızca yoksul Alevi köylülerin şairi saymak nasıl dar, bön bir yargıdır; bunu bile savunanlar oldu Türkiye'de (Kemal Tahir'i ve izleyicilerini hatırlamalı).

Şairi poetikasından kasıtlı olarak uzaklaştıran her bilinç, şairi anlamak değil, kendi yargımıza hapsetmektir. Bu tutumlar şiir eleştirisine uzun yıllar egemen oldu.

METİN DEMİRTAŞ'TA HAYAT İLE ŞİİR (II)

HAYAT NEDEN ÖNEMLİYSE, ŞİİR O NEDENLE ÖNEMLİ

Şairin dünyası en geniş hangi alana oturuyorsa, tekniğinden konularına, temalarına kadar o dünyanın etkisini bulmak olanaklıdır. Örneğin Metin Demirtaş, '*şiir yazıyorum, o halde varım*' denklemini, poetikasının ana ekseni yapmış şairlerdendir. Yaşamın 'mücadele' adına söz edilmeye, anılmaya değer bulduğu her ânı, her alanı şiirdir Demirtaş için. 'Toplumcu' olarak adlandırılan şairlerin ortak özelliği sayabiliriz bunu. Ama ne Arif Damar, ne Hasan İzzettin Dinamo, vd. aynı tutumla yazmadı şiirlerini. Demirtaş, kuşağı şairlerine has bir tutumla, kuşağının bütün zihinsel, yaşantısal, duygusal konularını, sorunlarını içleştirdi. Sorunların tümü 'haklı bir dava uğruna yaşamak ve ölmek' dizesiyle adlandırılan bir yaşam tarzını gerektirecek irade isteyen sorunlardı. Devrim, ulusal kurtuluş savaşları gibi ülke ve dünya sorunları bilinçli bir seçimle şiirin ve her şeyin ortasına alınmıştır Demirtaş'ta. Ancak şairin bu konular karşısında politik tutum alışı, bunu bir iç deneyime dönüştürme biçimi, onu 'politik şiir' yazan öbür şairlerden ayırır.

Aslında şiir için politik-apolitik kavramları yapay ayrımlardır. Bir insana şiirinde niçin politik öğeler işliyor-

sun demek, kırlangıca niçin öyle uçuyorsun demek gibi saçmadır. Ya da bülbüle niçin horoz gibi ötmüyorsun, demek gibi... Çünkü, şairin konusu şiirinin açıklamasının anahtarı olmayacağı gibi, şiir adına konuşan birinin, şiir için bütün konuların 'bahane' olacağını bilmesi beklenir. Yeniden dönersek, şair, tutum alışını, konu seçimini vb. nasıl bir iç deneyime ve buradan çıkardığı bir estetiğe dönüştürmüşse, şiirinin açıklamasının anahtarları da burada aranmalıdır. Aynı politik inançları, aynı ütopyayı taşıyan iki şair, örneğin Cemal Süreya ile Metin Demirtaş'ın şiirleri benzemez. Ama aynı inanca sahip olmadığı Külebi şiiri ile Demirtaş şiiri arasında kuruluş ve yapı benzerliği bulunabilir. Biri, her gece bir su gibi geçer dibinden ekinlerin; diğeri aynı sessizliği, kırlar içerisinden geçen esinlerin sessizliğine dönüştürmüş, usulca geçmiştir duvar diplerinden. Necatigil'in 'küçük insanın simgesi' haline getirilmiş filesi, genç Demirtaş'ta, yaşamı üzerine atılmış bir ağa dönüşür; ağ içindeki insanın haykırışının imgesi şu dizelerle kurulur: '*Haydi bre dağlarım / Göğerin içimde*'.

Demirtaş, seçtiği toplumsal kimliğinin, şiirinin de kimliği olmasını dilemiş şairlerdendir. Ancak onun şiiri bu seçimin altında ezilmiş değil, o seçimle yoldaş olmuş bir şiirdir. O nedenle şiirinde toplumsal kimliğini zorlayacak hiçbir 'sivrilik' yoktur. Olsa olsa, o toplumsal kimliğin aradığı 'poetika'ya şiirini yaklaştırmak için yaptığı zorlamalar sırasında şiirinin yırtıldığı anlar vardır: '*olmayacak mı / Yurdumda*'. Ya da '*Sıkılı bir yumruktu hiç olmazsa / Haykıran bir ağızdı*'.

Bu tür bir şiir seçimindeki benzer tuzakların varlığını Nâzım dahil hemen her şairde görebiliriz. Bazen 'kavga' jargonlarında bir şiir bulunduğunu sanırız. Bu türden sözlerle şiir yazmayan şairleri de 'kavga' dışı bulduğumuz olmuştur.

Metin Demirtaş şiirinin mazmunlarından illa söz etmek gerekirse, onun mazmunları bütün 'toplumcu' şair-

lerin mazmunlarıdır. Attila Jozsef'in, Vaptzarof'un, Botev'in, Lermontov'un, Yesenin'in, Neruda'nın vb. vb. Zaten Demirtaş da kendisini bu şairlerin arkadaşı, yoldaşı, mirasçısı, tilmizi sayar. Ustaya sadakat duygusu, bazen mazmuna sadakat duygusuna dönüşür. Kavgaya sadakat duygusu, bazen 'kavgada şiirin işlevi olmalı' iradeci zorlamasına dönüşür. Demirtaş'ın şiiri, kimliğine sadakat, arkadaşlarına sadakat, bunlardan edindiği iç deneyimle şiire sadakat duygusuyla kurulmuş bir hayat-şiir devinimi içinde anlam bulur. Bu yönüyle 19. yy modernist romantik şairlerini andırır. Bu şiirlerin ses tonu yüksek, seslenen, hitap eden tarzı, Demirtaş'ta varlığını korur. Yan yana giden iki arkadaşın, iki sevgilinin içtenlikli ses tonu da sinmiştir şiirine, toplanmış kalabalığa inandırıcı bir ses tonuyla konuşan bir hatibin sesi de. Birine seslenir o nedenle, bir anlatacağı vardır. Ama anlatılacak olan, öykü değil; şiire dönüşmüş hayat ve onun bilgisi, duygusu, hayatı şiirle yaşantılamasıdır.

Demirtaş'ın 'hayat sahneleri', seçilmiş sahnelerdir. Doğa, özellikle yaşadığı Antalya'nın doğası, yalın, diri ve toplumsal insanın ruh durumunu bütünleyici bir coşku ya da hüzün içeren görüntüleriyle vardır. Pastoral görüntüler, renkler ve mevsim oluşumları, 'doğayı taklit etmekten daha büyük bir sanat anlayışı yoktur' diye düşünen natüralist ressamlar gibi yalın, keskin çizgilidir. Duygu doğaya egemen değil, doğa duyguya egemendir. Olduğu gibi benimsenen doğada, olduğu gibi benimsenemeyecek hayatı, olabilir bir hayata dönüştürmekte doğa, şairin annesi, yoldaşı, sırdaşıdır. Dağ imgesi, bütün başkaldırıların mazmunu olmuştur; Metin Demirtaş'ın şiirinde mazmun, bugünün dünyasında, bugünün toplumsal dilindeki anlamına bozulmadan ulaşır.

Demirtaş, coşkusunu yaşadığı 'kabarma dönemi'nin şiirini değil yalnızca, 'çekilme dönemi'nin buruk hüzünlü şiirini de aynı yapıyla kurmuş; şiirinde yalın, net, dobra ve kesin çizgiler, biçim değiştirmeksizin, dönemin ha-

yatıyla buluşabilmiştir. Yalın şiirin o zor kurulur gücü, şiirde biçim arayışlarına değil, bulduğu biçimde hayat arayışlarına olanak verir. Tıpkı Cahit Külebi'de olduğu gibi.

Söze 'hayat ile şiir' için başlamıştık. Ezeli tartışmaya 'takılmadan' geçmek mümkün mü?

Sanatçıyı yaşamıyla mı, yapıtlarıyla mı anlamalı, açıklamalı? Bu sorunun çok yönlü kuramsal yanıtları olabilir. Ama Metin Demirtaş söz konusu olduğunda şu denklem bozulamıyor: 'Hayat neden önemliyse, şiir o nedenle önemli.' Bu denklem, şiirin önemini de ayrıştırıyor mu? Metin Demirtaş söz konusu olduğunda, evet. Bir işçinin dünyasına girmiş devrimci idealin izleri Türkiye'nin şiir serüveninde yeri anıldığında Demirtaş, bulunmuş şiirin mirasçısı olarak bizi karşılıyor. Biz onun 'arkadaşı'yız artık.

Siyah Beyaz
(23-24 Eylül 1995, Ank.)

Sevgili Metin

Yorgun bir kafayla masaya oturdum. Daktilonun başına geçtim. Kitabın için bir şeyler yazmak istiyorum. Yüreğimde bir coşku, bir sıcaklık, bir sevinç olarak duyuyorum bu isteği. Fakat nereden başlayacağımı, nasıl başlayacağımı bilemiyorum. Yorgun bir kafayla... dedim. Yaşadığımız günlerin, yılların üst üste ve biriken yorgunluğu bu. Acılar, çekememezlikler, yanlış anlaşılmalar, kıskançlık, bönlükler ve bütün bunların yanı sıra sorumluluklarımız. Ve bunların birikiminin getirdiği yorgunluk. Attila Jozsef için yazdığın güzelim şiirin dizeleri geliyor aklıma: '*...Çin'de halkı kurşunlayan / Bir generale duyduğu nefret / Yurduna, sınıfına, annesine duyduğu sevgi / Yoksulluk, faşizm ve şizofreni / Aşklar, acılar, yürek üzgünlükleri / Yani çağdaş olan ne varsa / Süren şimdi bizim de hayatımızda...*'

Kitabının arkasını çeviriyor, fotoğrafının altındaki yazıları okuyorum: 'Metin Demirtaş (doğumu 1938) Antalyalıdır. Orta eğitimini Antalya Sanat Enstitüsünde yapmış (1955), uzun işçilik yıllarından sonra da gündüzleri çalışıp geceleri okuyarak Ankara Akşam Tekniker Okulunu bitirmiştir (1962): Senin kişiliğin gibi ve şiirlerin gibi, sade, sıcak, anlaşılır sözler. Bence, gerçek anlamıyla bir işçi şairsin sen, işçi kökenli, işçi eğitimli, dünyaya işçi bakışlı... 'Paris Düşerken'deki işçi Michaud'u anımsarsın, nasıl güzel şeylerden söz eder. Sanatın anlamından, dünyadaki yerinden, biçimden, kavgadan... Anlattığı şeyler, nasıl derinliğine önemli, bilinçli, kav-

gacı, fakat aynı ölçüde duygulu, ince, aydınlık, yalın, anlaşılır ve sekterlikten uzak şeylerdir.

Ankara'da yıllar önceki ilk karşılaşmamızı anımsıyorum. Guevara için yazdığın şiirden ötürü tutuklanıp yargılanmadan bir süre sonraydı. Bizim kuşağımızın, şiirinden ötürü tutuklanan, yargılanan ilk şairiydin. Karşımda öfkeli, sert, belki kibirli bir adam bulacağımı sanıyordum. Sıcak, yumuşak, şiir ve yaşam sevgisiyle dolu bir genç adamla karşılaşınca, şaşırmadım diyemem. Uzun uzun konuşmuştuk o gün. Şiirler okumuştuk karşılıklı. Kendi şiirimizden çok, başka şiirleri, sevdiğimiz şairlerin şiirlerini. Yurtdışına çıkmak üzereydim ben o sırada. Apollinaire'le ilgili şiirini okumuştun o gün bana '**... Ne zaman geçsek o köprülerden / Bir ufak rakı dönüşü o köprüden / Abanmış korkuluklara' / Mırıldanırken o şiiri / -Le Pont Mirabeau / Dalıp gitmiş akan sularla sevdalara / Hep Apollinaire / Yak bir cigara...**' Bir işçi arkadaştan ve kısa bir zaman önce Guevara için yazdığı şiirinden ötürü tutuklanmış, yargılanmış bir arkadaştan Apollinaire güzelliğiyle dolu bir şiir dinlemek... Kavgacılığı, devrimci yiğitliği ince bir duygululukla birleştirmeyi her zaman başardın sen. Kişiliğinde de, şiirlerinde de. Kitabın bunun örnekleriyle dolu. Guevara için yazdığın şiirden okuyorum: '**... Bizim de ozanlarımız vardır Che Guevara / Sağ çıkmış güneşsiz taş odalardan / Yüreğiyle barışa, sevgiye yönelmiş / Çelik öfke bir yanı, bir yanı uysal mavi / Eğilmeden dimdik geçmiş demir kapılardan...**' Sen o şairler soyundansın işte... Çelik öfke bir yanı, bir yanı uysal mavi... Duraksamadan, sevgiyle ve övünçle yazıyorum bu sözleri senin şiirlerin ve kişiliğin için (...)

Ataol Behramoğlu,
Politika, 28 Ocak 1978

BİR MENDİL GÖKYÜZÜ

Mehmet Yaşar Bilen

Metin Demirtaş'ın 'Bir Mendil Gökyüzü' kitabını okurken, bugüne dek pek kullanmadığı kimi sözcükleri, terimleri, deyişleri ve doğa ile sıkı bir bütünselliği birden dikkatimi çekti! Okuru yanıltmamak için hemen söyleyelim ki, Demirtaş'ın (aşağı-yukarı) tüm şiirlerinde görsel öğelere yaslı somut doğa görüntüleri yer alır. Ne ki, bu kitabında dilsel bağlamda (bütün şiirlerinde değilse de), uzak çağrışımlara, imgelere, özellikle mecazlara yöneldiğine ve anlamca şiirlerinin özünü yoğunlaştırıp derinleştirdiğine tanık oluruz. Sözgelimi, Ay Dolandı Ardıçlığı ilk şiirinde: '*Ahlatlar uzakta, durgun ve kara / Yalnız dervişleri kıraçların*'; ikinci şiiri Kırda ise: 'Rastladığım her ahlata selam / Durgun duruşlarında / *Bir ermişlik bulurum...*' vs. dizelerde geçen: 'Derviş, ahlat, ermişlik, ardıç ve esrik...' gibi sözcükler, Demirtaş'ın doğaya bağlılığı (doğadan), özellikle yaşadığı çevresinden oluşturduğu mecazlarla, imgelerle özgün söyleyişleri, ister istemez tasavvuf edebiyatını, dolayısıyla tekke şiirini çağrıştırdı bana.

Yunus Emre de tekke şairi olarak 'dervişliği', toprakla, doğa ile âdeta birleştirmiş ve mecazlarla düşüncesini bütünleştirmişti şiirlerinde. 13. yüzyılda büyük bir kıtlığı, kırımı, yoksulluğu yaşayan Anadolu insanına; emek-

lerinin ve düşüncelerinin ürünlerine, onları ortak kılmak için çaba göstermişti. O dönemde 'tekke'ler, bunların mensupları derviş şairler, kendi tarikatının dünya görüşlerini yayan, çözüm ve kurtuluş yollarını gösteren birer parti ocakları gibiydi. Bu açıdan tekke ozanları vurguladığım bağlamda bir parti ocağının, örgütün, düşüncenin eylemci temsilcileriydi, diyebiliriz. Nitekim 13. yüzyılda Moğol istilasına uğrayan Anadolu halkı da, yalnızdı, örgütsüz ve çaresizdi. O'nu örgütlemeye, dirliğe, yeni bir düzene çağıran; tekkelerde en yüksek bilgi aşaması dediğimiz 'kemal'e (olgunluğa) eren, derviş (gezginci) şairlerdi. Yunus, ermişlik adına tekke ozanı olarak Anadolu'da (hatta Anadolu sınırları dışına taşarak), doğası ve halkıyla bütünleşen, dervişliğin nasıl bir düşünce eri ise; Pir Sultan Abdal da, bu düşünceyi (düzeni değiştirme bağlamında), pratik faaliyete dönüştürmüş bir ozandı.

Günümüz şiirinde, kimi ozanlar 'tasavvuf'tan, 'tekke şiirinden' yararlanarak birçok sözcük ve terimleri kullanmışlardır ama tekke ozanlarının, özünde taşıdığı kurulu düzene karşı değiştirici, dönüştürücü anlamsal tavırla değil, kendi öznel görüşleri doğrultusunda geleneği aktarmacı bir tutumla, bu sözcük ve terimleri almışlar, biçimsel açıdan (deyişlerden), şiirlerine bir tat da getirmişlerdir.

Demirtaş ise, yukarıdaki vurguladığım görüşler doğrultusunda, aslolan yaşamın akışı, kendi düşünce ve bireysel duyarlığı içinde, Yunus gibi, mecazlarla doğaya yönelip şiirini işlerken; doğanın insandan bağımsız olduğunu, ama insanın (maddi-manevi) tüm varlığının da, doğaya, yani yaşadığı çevresinin dış dünyasına bağlılığını, dolayısıyla nesnel gerçekliğin bütünsel kuşatımında olduğunu yansıtır. Kuşkusuz, bu bütünü salt yansıtmakla kalmaz; şiirin özüne dünya görüşünü içeren yaşam tavrını ve yaratıcılığını da koyar. Gelenekselden yararlanır ama doğayı, insanı, toplumsal olguları, diyalektiğin,

süreçler, bağlantılar ve ilişkiler bütününde ele alan Demirtaş, olayların özündeki temel çelişkileri, bu bağlamda işler. Nitekim, 'uzaktaki ahlatlar', 'yalnız dervişler'in doğası: O'na *'zorlu bir yolu yürüyen'* sürgündeki (gezginci) düşün dostlarını, 'duvarlar', 'demirler' ise, mahpus kardeşlerini çağrıştırır ki, kederlenir, acı duyar. Bu acı, güzel bir benzetmeyle, *'Elliye yakınsın'* diye nitelediği, *'Ömrün sakin ikindisi'*ni; öfkenin, direncin, umudun bir karşı koyuşuna dönüştürür: *'Sürgit değildir bu karanlık / Tan ağarır, gün doğar birazdan,'* diyerek... Bu insani olgular adına yükselen acılar; kendi kuşatılmışlığını, çevresini, toplumunu, 'Nikaragua topraklarında çatlayan tohum'un adına aşarak, 'Güneşle, alınteriyle daha da gelişip büyüyecek' evrensel bir tarzda tüm yeryüzüne yayılır. Böylece yerelden, ulusala, giderek evrensele varan bir sese ve şiirsel kapsama ulaşır, Demirtaş. İniltili, bağırtılı bir söyleyişle değil, kimi yerde yüreklere yumuşakça inen lirik bir sesle; kimi yerlerde, bilinci devindiren kolektif bir tonla seslenen (daha doğrusu nerede, nasıl söyleneceğini, deyişini bilen), usta bir şairin şiirleriyle karşılaşırız 'Bir Mendil Gökyüzü'nde.[1]

Metin Demirtaş, kitabının son sayfasına aldığı (kendisiyle ilgili) yazılardan (alıntılardan), öğrendiğimiz gibi, kimi kez 'İyimser Kederin', kimi kez 'Ölümün ve Akdeniz'in bir ozanı olarak değerlendirilmiştir. Gerçekten, Demirtaş'ın,: 'acı', 'ölüm', 'keder', 'ağıt', 'çığlık', 'hüzün'... gibi, insani olgular adına, 'dişi' dediğimiz doğurgan sözcükleri her şiirinde bolca kullandığını görüyoruz. 'Akdeniz'in Ozanı' gibi (ki bu konu üzerinde epeyce durulmuş ve yanlış bir deyiş olduğu da kanıtlanmıştır) bir yakıştırmayı benimsemediğimizi vurgulayarak, değerlendirmemizi sürdürelim. Kuşkusuz, Demirtaş gibi bir ozan, bu olguları, benimsediği dünya görüşü içinde bilerek ustaca kullanmıştır. Çünkü psikolojik yönden yaşadığı bireysel

[1] Metin Demirtaş, 'Bir Mendil Gökyüzü', şiirler, Cem Yayınevi, İstanbul, 1968, s. 63.

acıların varlığı ve yoğunluğu, kendi ortamının yaşadığı nesnel koşulların, yani ekonomik yapının belirlediği toplumun psikolojisinden kaynaklandığının bilincindedir. Bu açıdan acıları; kentsoylu psikolojisinin bireyciliğindeki 'zavallı, acınacak' gibi, doğurgan edilginliğe karşı olumlayıcı, erdemli, onurlu insani olgular bağlamında, gelecek adına etkin duyarlığı içeren, kolektivist moral üstünlüğüne dayanan diyalektik bir bakışla işlemiştir. 'Toplumcu-gerçekçi şiir ve ozanları, bireyi veya bireysel olguları ihmal ediyor, işlemiyor...' gibi, kimi küçük burjuva ozan ve eleştiricileri, Demirtaş'ın yapıtlarını (şiirlerini) okusunlar; bireysel olguların enginliğini ve nasıl işlendiğini göreceklerdir! Yukarıda değindiğim gibi, Demirtaş, şiirin özüne, benimseyip uyguladığı felsefesinin dünya görüşünü de ustaca yedirmiştir. Nitekim doğayı, bireyi (onun, olumlu-olumsuz tüm insani olgularını), olayları, durum ve ilişkileri, günceli, tarihsel olanı, sadece yansıtmakla kalmamış, bunlara karşı nasıl bir tutum takınılmasını, değiştirici, dönüştürücü bir tavırla sergilerken, pratik eyleme dönüşmesini öneren, giderek, öz'ü diyalektik materyalist bağlamda etkinleştiren 'edimselliğin' bir inancını da üstlenmiştir. Öyle ki, 'Bir Mendil Gökyüzü', özgürlüğe, umuda, dirence, güzel özlemlere, kurtuluşa açılan, 'sonsuz bir göz erimidir', gelecek adına. Karşı bir tavrın ve inancın somut imgesidir...

Şiirlerinin içeriğinde yer alan bireysel ve toplumsal olguları, organik hayatın 'bütünü' içinde tüm ayrıntılarıyla algılayan ozan; onları, estetiksel coşkunun kolektif duyarlığı ve bilinciyle yansıtır. Toplumsal bağlamda kolektif yapısını güçlendirecekti elbet (aşağıda, Demirtaş'ın bu kolektivist tavrına ve estetiksel özelliklerine değineceğiz). C. Caudwell, 'Yanılsama ve Gerçeklik' kitabında, ritmi, şiirin temel özellikleri içinde ele alıp kısa da olsa kimi özgün açıklamalar getirmiştir ama, lirizmi temel özellikler içinde değerlendirmemiştir. Oysa kolektivizm, ortak tonlar bağlamında coşkusal duyguyu taşıdığı

için lirizm de, ritim kadar önem kazanır şiirde. Nitekim, 'Sanatın Gerekliliği' kitabında, E. Fischer, lirizm konusunda: '...Büyük lirik şairlerin çoğu dile, yeni, duyulmamış sözcükler katmışlar, ya unutulmuş sözcükleri yeniden bulup çıkarmışlar ya da her gün kullanılan sözcüklere yeni anlamlar katmışlardır' görüşünü ileri sürerek, 'Brecht, doğup büyüdüğü Augsburg lehçesini, Luther'in İncil'de kullandığı dili, panayır yerlerinde söylenen türkülerin diliyle karıştırıp kendi dilini yaratmıştır,' der (sf.181).

Demirtaş için 'Lirik bir ozandır' denmiştir. Hatta Demirtaş, 'Lirik' sözcüğünü kitabına ad olarak da koymuştur: 'Hançer ve Lirik' yapıtında olduğu gibi. Ne ki Demirtaş'ın lirikliği nereden kaynaklanıyor? Çoğu kişiyi yanıltan, birçok şiirinde sık sık yer verdiği 'Ölüm' olgusundan mı? Nitekim yukarıda vurguladığımız gibi, Demirtaş'a, 'Ölümün ve Akdeniz'in Ozanı' denmiştir. Oysa ölüm gibi, umut, sevinç, özlem, sevi, sevda, direnç, kavga... v.s. gibi, tüm insani olgular ve olaylar, kolektif coşkuların, duyguların eşliğinde lirizmi içerir, taşır. Lirizmi yaratan ölüm olgusu değil, ozanın kullandığı dil'dir. Yukarıda, E. Fischer'in ileri sürdüğü görüşte olduğu gibi, ozanın bulup, seçtiği ve dile yeni anlamlar yüklediği sözcüklerin işlevinde oluşur, lirizm.

Yazımızın giriş bölümünde açıkladığımız gibi, Demirtaş, geleneksel dilin sözcüklerinden de, günlük dilin sözcüklerinden de ustaca yararlanır ki; kendini, çevresini, toplumunu, doğasını, tarihini, çağını yansıtırken bile (her şiirinde), yoğun bir lirizme ulaşan, özgün bir şiirsel özellik kazanır. Sözgelimi, yurtdışında yazdığı 'Mirabeau Köprüsü'nden Geçerken' şiirinde, gündelik dilde sıkça kullandığımız 'türkü' sözcüğüne yeni bir anlam katarak, nasıl lirikleştirdiğini örnek olarak sunalım:

'*Acı dinmez/Hasret eksilmez/Susar da türkülü bir yürek/Seine'in serin sularında/Paris bunu bilmez*' (sf.32). Gündelik sözcüklerden olduğu gibi, geleneksel şiirimi-

zin yaşayan demokrat, ilerici öğelerini aktarmacı bir tavırla değil; ilerici dünya görüşü doğrultusundaki değiştirici, dönüştürücü bir tavırla, öze yeni anlam katarak, toplumcu estetiği geliştirerek yararlanmanın bilincindedir, ozanımız.

Sonuç olarak demem o ki: Olumsuzlukların değişebilirliğini, 'bağgun havadan', 'yağmalanmış umutlardan', 'Güneşle, alınteriyle' daha da gelişip büyüyecek türkülerimizle, sevdayla, umutla, bilinçle, kolektif bir dayanışmayla (yarınlara) 'dur duraksız' yol alıp gideceğimizi... şiirlerinde bilinçli bir ustalıkla işleyen Metin Demirtaş; 'Kederin, Ölümün, Akdeniz'in değil; toplumcu-gerçekçi şiirimizin, ödünsüz, zikzaksız, inançlı has bir ozanıdır.

BİR MENDİL GÖKYÜZÜ

Necati Güngör

/... / Antalya'nın dağları, kuşları, ardıçlıkları, yasemin kokulu sokakları, yurtdışında yaşayan gönüllü sürgünler... Kısacası, kendine has, yaşayan, yaşamak için kavga veren dünyası içinde Metin Demirtaş, sürekli şiiri arayan, sorgulayan biri...

Bir şey daha eklenebilir buna: Demirtaş, aradığı şiiri de bilen bir şair. Gittiği yolu, baktığı yeri biliyor. Şiirin, hangi ağacın altında gizlendiğini biliyor. Bilinci puslu değil. İnsana, doğaya, topluma, kime bakarsa baksın neyi görmesi gerektiğini –elli yaşın verdiği oturmuşluktan ya da olgunluktan olmalı– halkça bir ustalıkla biliyor. Yılların avcısı, yılların çobanı, yılların balıkçısı gibi bir olgunluk var Demirtaş'ın şiir kotarışında.

Yüksek sesli bir şiir değil Metin Demirtaş'ın peşinden gittiği. Sanki şiir söylemek gibi bir iddiası yok... Gündelik konuşma dili yalınlığında dizeleri. Kalabalık bir parkta kendi köşesine çekilmiş, elinde dünyadan haberler taşıyan gazetesi, cebinde şiir kitabı, yalnız bir adam görüntüsü içinde, masasına konan Akdeniz kuşlarını ürkütmekten korkar gibi, âdeta mırıldanıyor şiirini. Kesinlik, özellikle yontulmuş bir yan Metin Demirtaş'ta. Sakin ve mütevazı.

Bir Mendil Gökyüzü'ndeki şiirlerin hemen hepsi

yerel renklerle boyalı, yerel motiflerle işli. Yaseminin beyazı, portakalın turuncusu, denizin çivit mavisi, yaprağın yeşili, kadirne kuşlarının yedi rengi... Konuyu çevresinden alıp birdenbire evrensel bir sorunun alanına giriyor. Yerel, ama yerellik sınırları içinde boğulup kalmamış... Gücünü, ana renklerini yerellikten alıyor; halk dilinin yalınlığından alıyor; ama basitliğe ve ilkelliğe de düşmüyor Metin Demirtaş'ın şiirleri.

Kısaca söylersek, severek, tat alarak okudum **Bir Mendil Gökyüzü**'nü. Ancak hemen söyleyeyim ki, şiir tadını ilk okumada alamayabilirsiniz. Metin Demirtaş, şaireneliği baştan kovmuş olduğu için, herkes aynı tadı almayabilir onun şiirinden... Önemli değil. Ama sadelikte, yalınlıkta, doğal söyleyişte şiirsellik bulabilen herkes Demirtaş'ın şiirini sevecektir.

Yeni Düşün Dergisi,
Ağustos 1988, İstanbul

BİR MEKTUPTAN

Cemalettin Aykın

Güzel bir şiir okuduğum zaman, düzenleyici, arındırıcı bir yücelik duygusunun sevincini, gönül sıcaklığını yaşarım ben. Senin şiirlerinle bu duygu daha da koyulaşıyor. Özellikle doğa görünümlerini, güzelliklerini anlatan dizelerini, senin doğaya insanca bakışını çok seviyorum. Ardındaki yaşam zenginliğini de belli eden sakin ve duyarlıklı bir söyleyişle sağlam bir şiir havası yaratabilmek gerçek bir ustalık işidir bence.

/.../Senin şiirlerinde, yaşama bağlı gözlemlerle halk kültüründen beslenen bir aydın bilincinin havası var. İnce bir duyarlığın hüzünleri, özlemleri ve iyimser dengesiyle senin olan, sana özgü, sağlam bir hava.

Kimi şiirlerinde (senin ifadenle) duygu dozunun biraz kaçmış olabileceği görüşüne pek katılamıyorum. Kuramsal arayışlarla geliştirilmiş akılcı bir şiiri benimseyenler senin şiirini biraz fazla duygulu bulabilirler. Ama belirtmek gerekir ki, düşün ürünleri gibi ruhsal yaşam ürünleri de şiir için aynı değerde bir materyal, bir yapı gerecidir sadece. Şiirin niteliğini belirleyen duyguların azlığı, çokluğu, çeşidi değil, şiir yapısındaki işlevsel nitelikleri, estetik değerleridir. Duygu dozu bakımından sende kuşku uyandıran, duygusallıktan önce, bazı güncel izlenim ve konulara, yakın çevre kişilerine bağlı çıkış-baş-

langıç noktalarını biraz daha gerilere itmeyi düşünmeyişin olabilir kanımca. Şiirin temelindeki somut yaşam gerçeği, somut çevre ve insan ilişkileri ön planda, açıkta bırakıldığı zaman çerçeveyi daraltarak şiiri biraz sınırlıyor ve şiir kişiselleşiyor. Bu durumda da şiir dilinin geneli amaçlayan niteliklerine uygun olarak seçilmiş bildiri öğeleri, özellikle duygu içeriği çerçeveyi zorluyor ve bir fazlalık, aşırılık haline geliyor. Şairin aşırı duygusallığı diyoruz buna. Senin şiirin gerçekte bu bakımdan sözünü etmeyi gerektirecek bir yapı hatası ve oransızlık da göstermiyor. Şiirin yapısında duygulara verdiğin ağırlık, teknik bir sorun olmaktan önce, bizim yapımıza, kişiliğimize bağlı. Biraz kendi iç burukluğumu buluyorum şiirlerinde. Kendi gurbetimi ve özlemlerimi. Çünkü sen bizim şairimizsin. Aynı gurbetin, aynı özlemlerin insanıyız. Doğayı, doğa görünümlerini ve güzelliklerini ne kadar güzel anlatıyorsun! İnsanların dost ve sıcak. Sık sık okuyorum şiirlerini. Okudukça da yurdumuzu ve insanlarımızı daha çok seviyor, daha çok özlüyorum.

1985, Aix-En-Provence/Fransa

YERELDEN EVRENSELE

Refik Durbaş

"Ey halk
Ey sağır ve büyük okyanus
İşte yine yaralı
Yine yalnızdır oğulların
Bas bağrına."

Metin Demirtaş'ın yeni şiir kitabı 'Hançer ve Lirik', şairin 1959-79 yılları arasında yazdığı şiirlerle 1979'dan sonra yazdıklarını içeriyor.

Kitap üç bölümden oluşmuş. Sunuştaki deyimiyle 'maddesel olanı ve insanın madende biçimlendirdiği zoru ve acıyı' simgeleyen **'Hançer'** adlı ilk bölümde 8, 'biçimsel olanı ve acının duyguyla onarılışını, yaşamın yenilmezliğini' orunlayan **'Lirik'** adını taşıyan ikinci bölümde 23, şiire başladığı 1959 yılından 1979'a kadar uzanan zaman diliminde yazdığı 'Görüşme Yeri' ve 'Hazırol Kalbim' adlı kitaplardan seçmeleri kapsayan **'Hazırol Kalbim'** arabaşlığı taşıyan üçüncü bölümde ise 19 şiir yer alıyor. Kitabın başında ayrıca Ataol Behramoğlu'nun bir mektubu ve sonunda da kendi şiirinin **'Kaynakları'**nı açıklayan notlar bölümü bulunuyor.

Bu genel çerçeve içinde bakıldığında **'Hançer ve Lirik'** Demirtaş'ın 25 yıla yakın bir süredeki şiir serüvenini kapsıyor. 1959 tarihli **'Ezik Gül'** adını taşıyan şiirden

1983 yılında yazdıklarına kuşbaşı bir gözlemle baktığımızda Demirtaş'ın tutarlı söylem biçimi hemen dikkatleri çekiyor: Az ve yalın sözcüklere dayalı, kişisel düşünülerden toplumsal olaylara varan yaşamın ve yakın çevrenin tanıklığından bütün insanlığın tanıklığıyla bütünleşen bir duyarlıkla beslenen ve geleceğe açık bir şiir olarak niteleyebiliriz bunu. Bu söylemin bir ucu Ahmed Arif'in, Enver Gökçe'nin şiirinde gibi görünürse de bir diğer ucu Rumeli türkülerinde, Akdeniz çiçeklerinde, kiraz moru memelerindedir bir genç kızın.

Bu açıdan yerelden evrensele geniş bir alanı kapsıyor Demirtaş'ın şiiri. Doğup büyüdüğü Akçay bucağından, Anamas Yaylası'ndan Pindos Yaylası'na, Şili'ye, Vietnam'a, Filistin'e, Afrika toprağına kadar genişleyen bir alan bu. Bu geniş coğrafi alana koşut olarak anlattığı kişiler de çok boyutluluk içinde. Nâzım vardır bu kişilerin içinde. Agustino Neto, Vietnamlı ozan She Lan Vien, Ritsos, Allende, Kara Ömerlerin Hasan, Sağır Selahattin, Betoncu Baki, Hamal Hamdi, Enver Gökçe, en çok da İlhan Erdost vardır. Kimileyin '*Gönül aldırma*' diyerek Sabahattin Ali'ye, kimileyin 'Ne Yağmur, Ne Şiirler'le Ataol Behramoğlu'na göndermeler yapıyor.

En önemlisi de bu geniş coğrafya ve insanları kucaklayan düzlem içinde Demirtaş'ın yaşadığı çağa tanıklığı geliyor gündeme. Keskin bir gözlem gücü, ince bir duyarlık, insana umut ve iyimserlik aşılayan bir söyleyiş biçemi ışığında Ohri'de bir köprü üstünde geçen şiirli günler, '*nefti bir ölümün aramızdan aldığı*' güzel insanlar, halkın o sonsuz birikiminin imbiğinden süzülen cırık kuşları. Tezli'nin özgeri, Alakepeli'den esen yel, fesleğen, elma, hüsnüyusuf çiçekleriyle bezenerek biçimlendiriyorlar Demirtaş'ın şiirini. Okunmalı.

Cumhuriyet Kitap Kulübü Katalog
Nisan 1984

METİN DEMİRTAŞ'TAN BİR MENDİL ŞİİR

Fikret Demirağ

(...) 'Süssüz, zonklayan, lirik, aydınlık Demirtaş'ın şiiri. Çünkü yüreği de yalansız-dolansız, zonklayan duygulu ve umut dolu. Acılı-yaralı bunlu, yer yer sis basmış bir şiir Demirtaş'ın şiiri. Çünkü yüreği de...'

Kimi şiirlerinde bir yürek kamerası çalışıyor. Yurdunun bir görünümünü, kokularıyla, sesleriyle, renkleriyle tarayarak, yakın plan acılara insan hallerine gelip odaklanıyor, zum yapıyor.

'Gece yarısı, uykum kaçmış / Camlardasın yine / Dışarıda ay aydınlığı bir gece / Gümüş şarkısı kavakların / Ay germiş tefini / Geçiyor salına salına / Ardıçlığın ordan / Duman almış karşı dağları / Ahlatlar uzakta, durgun ve kara / Yalnız dervişleri kıraçların / Neden hep kederleri / Kederleri ve anıları çağırır sana?' (...)

Hançer ve Lirik'teki aydınlık, inançlı, dirençli, sevecen Akdenizli ozan yüreği, *Bir Mendil Gökyüzü*'nde daha yoğun, sık dokulu, sağlam çatılı şiirlerle sürüyor. Ama sanki önceden iskelet / doku / biçim / biçem... bunların hiçbiri tasarlanmamış gibi; o kadar rahat, doğal, kendiliğinden bir su gibi akan güneyli şiirler, aydınlık ve hüzünlü lirikler...

Azık mendilini bir ağaç altında açıp öğle sıcağında,

bir başka canla yiyeceğini ve dostluğunu paylaşan birisi gibi, 'şiir mendili'ni açmış, bizimle paylaşıyor yüreğini. Elleri, beyni, yüreği dert görmesin.

Halkın Sesi, Kıbrıs
Haziran 1988

'ÇELİK ÖFKE BİR YANI BİR YANI UYSAL MAVİ'

Saffet Uysal

Toroslar üzerinden bir kuş uçursak ve yüzyıllar ötesinden günümüze değin dizeler toplatsak hiç kuşkusuz bu dizelerin şairleri Kaygusuz Abdal, Karacaoğlan, Dadaloğlu ve Metin Demirtaş olur.

İlginç bir rastlantı Kaygusuz'la Metin Demirtaş çok yakın bir coğrafyanın iki şairi. El uzatsalar birbirine değecekler. Elmalı Ovası'nın iki komşu köyünde yeşeren şiir ekini acaba rastlantı mı'?

Kaygusuz halk şiirimizin kurucularından sayılıyor. Yüzyıllar öncesinden günümüze ve Metin Demirtaş'a gelirsek neler söyleyebiliriz?

Metin Demirtaş'ın şiirinin bir yanı yüksek sesli. Bir şahan gibi yukarılardan uçuyor. Bir başkaldırı şiiri. Rengi kırmızı. Bir yanı uysal mavi lirik bir ses. Alçaktan uçuyor. Ekinlerin üstünden geçiyor usulca. Bu iki tavır aslında şairin kişiliğiyle örtüşüyor.

Aslında uysal mavi şiirlerinde de yüksek sesli tonları bulabiliyoruz.

Öyle ki bu zıt uçlar, farklı renkler aynı şiirde art arda gelir:

'Bir yanıyla başkaldıran dağlarda / Bir yanıyla durgun ıhlamurlara...'

.....

'İlk mavi geçerken camlardan / Uyanırken ilk gelincikler kırlarda...'

(Görüşme Yeri, Yüzüm)

Şairin bazı şiirleri tümüyle yüksek tonlu. Che için yazdığı şiir de aynı tarihi taşıyor. Şiirin başkaldırı dilinin altını özellikle çizen Demirtaş'ın asıl sesi olan sesin, yani 'uysal mavi'nin tonlarını bulabilirsiniz. Che için yazdığı şiir kendi 'Ulusal Kurtuluş Savaşı'mıza bir göndermedir. Şu iki dize dillerde gezer olmuştur:

'Bizim de dağlarımız vardır Che Guevara / Bakma şimdi durgunsa, bir şahan gibi duruyorsa...'

(Görüşme Yeri, Guevara)

Bazı şiirlerinde bir kentin alanlarında sıkılı bir yumruk gibi yürüyen bir şair imgesi... Bazı şiirlerinde kırlarda, ince lirik bir patikada yürüyen çocuksu duygularla papatya toplayan bir şair! Kimilerini şaşırtacak iki ayrı imge. Ataol Behramoğlu'nu da şaşırtmış... 28 Ocak 1978 tarihli *Politika* gazetesinde yazdığı yazıda şöyle diyor:

'... Karşımda öfkeli, sert, belki kibirli bir adam bulacağımı sanıyordum. Sıcak, yumuşak, şiir ve yaşam dolu bir genç insanla karşılaşınca şaşırmadım diyemem.'

Ataol Behramoğlu 'Che' şiirini okuduktan sonra tanışıyor Metin Demirtaş'la. Şiirdeki yüksek tonlamaya uygun ya da bu sesle örtüşen bir yüz ve kişilik bekliyor. Oysa Metin Demirtaş'ın yüzü 'Yüzüm' şiirinde anlattığı gibi ve Fethi Naci'nin 'Antalya Nere, İngiltere Nere?' *(Gösteri,* İstanbul, 3.12.1986, s. 51) adlı güncesinde andığı şu dizelere benzer bir yüz:

'Artakalmış bir hüznün gülümseyişinden...'

....

'Sevilse her zaman bir çocuk / Esintisiz tarlaları / Ilık ikindileri anımsatan...'

(Görüşme Yeri, 1968, s. 18)

Sömürgeciliğe karşı ilk bilinçlenme dönemlerinde, 60'lı yıllarda Ankara'nın alanlarında yürür görürüz onu. Bazen de Sıhhiye ile Dil-Tarih önlerinde sevdalı ve esrik dolaşırken. Ve sonra 'uysal mavi' dizelerde boy verir:

'Yürüsek bulur muyuz o havaları / Alkol almış, az üzgün / Bir sevdanın ilk günlerinde / Ürkütülmüş yalnızlığıyla güvercinlerin / Dağılan bir akşamın seherine...'

(Hançer ve Lirik, s. 15)

Hemen ardından daha yüksekten bir türkü:

'Vietnam direnciyle bileyip öfkemizi / Köroğlu'dan bir türkü söyler gibi / Kabartıp boyun damarlarını...'

(Görüşme Yeri, s. 25)

Aynı Demirtaş'ı bir otobüs durağında bir kızın durgun mavi gözlerine bakarken dalıp gitmiş görebilirsiniz:

'Durakta bir kız / Durgun gözlerinin mavisi / Kuşlar uçar savursa saçlarını / Dalgın göğe baksa bulutlar...'

(Görüşme Yeri, s. 10)

O, sonra yine kırlardadır:

'Ben bu sevinci alırım / Eğilip usulca bir gelinciğin dalından / Güneşli kırları ormanları yürürüm...'

(age., s. 10)

Ölümler, öldürümler her zaman onu ve şiirini dalga-

landırdı. Bu konuda oldukça duyarlı. İlhan Erdost, Enver Gökçe, Deniz'ler, Sinan'lar, şair Abdülkadir Bulut, Attila Jozsef, Behçet Aysan ve Metin Altıok... Hepsi onun şiir ağıtlarında yer aldı.

'Sinan'lara' şiiriyle ilgili 'Bir Mendil Gökyüzü'nün sonunda Ataol Behramoğlu şöyle diyor: "...'Sinanlar'a çok güzel, çok nefis bir şiir. Yalınlık, damıtılmışlık, yoğunluk, halksallık ve senin olan inançlı tok bir ses tonu. Bütün bunlara matematiksiz varılamaz. Fakat sadece matematikle de varılamaz. Yıllar önce: 'Şiir yazmak istemiyorum satranç tahtasında / Ya da matematiksel olarak / Matematiği bilmek, ama şiir bir uçurumdur yine de...' (İşte bir şiir) diye yazarken bunu düşünüyorum. Haydi bir mısra yapalım ya da özdeyiş: 'Şiir matematikle uçurumun kesiştiği yerdir.'"

(...) "Bizde yazılan şiir, ya İkinci Yeni'nin ya da Nâzım'ın 40 toplumculuğunun kırıntıları. Fakat yeni disiplinler oluşuyor... İşte senin şiirinin önemi bu noktada: 'Türküde göğeren meşeler / Burada kararıp kalmış.'"

(...).

Hapishanelerin, hapishane önlerinin, orada kümelenen anaların ve çocukların Metin Demirtaş'ın şiirlerinde önemli bir yeri vardır.

'Beni çocuklar kanatır / Babaları götürülmüş evlerde / Asılı salkımlardır / Analarının eteklerinde...'

(Hançer ve Lirik, 2. basım, s. 82)

/.../

'Bir Onlar Kaldı' adlı şiirinde görüş yerindeki bir anadan söz edilir:

'Annemle görüştüm az önce / Görüş yerinde kederden bir damla / Sırtında morca bir hırka / Gümüş aklığında saçları.

Yıkar kurutur / Fesleğen dalı koyardın / Güzel kok-

sunlar diye / Özledim o çamaşırları / Gülümsedi annem / Öptüm gözyaşlarını...'

(Bir Mendil Gökyüzü, s. 53)

Metin Demirtaş neyi yaşadıysa onu yazdı. 1938'de Antalya Akçay'da dünyaya merhaba derken yanında yöresinde yoksul kır emekçilerini buldu. Sonra büyük kentlerde, aydınlarla, devrimci gençlerle, işçilerle buluştu. Şiiri ve devrimi tanıdı. Kendi yaşam savaşımına onların ve herkesin serüvenini ekledi. Onun şiirinde acısı-tatlısı, hüznü, yanlışı ve doğrusuyla 1968 kuşağının gölgesi durur.

1968'de kısa süreli hapishane günlerinde işsizliğin şiirine başladı. Bu şiiri dışarıda iş ararken bitirdi:

'Günün dolar bir gün sen de / Özgürlüğü bir gelin gibi takıp koluna / Çıkarsın. / Başlar yeni maceran güneşte / Başlar işsizlik / O en büyük hapishane / Her gün kapanan kapılar önünde / Başkaldıran öfkenle dikilsen de / Kâr etmez / Çünkü bir şeyler almak çarşılardan evlere / Çünkü çocuklar dur bilmez.

Havasız koğuşlara alışılır / Yatılır of demeden hücrelerde / Hiçbir şey öldürmez insan yüreğini / Öldürür eğilmek bir ekmek uğruna / Üç kuruşluk adamlar önünde.'

(Hançer ve Lirik, s. 74)

(...)

Ramis Dara, Demirtaş şiirindeki köprülere özel bir yer vermektedir. Bence de bu konu ayrıca incelenmelidir.

'Abanmış korkuluklara / Mırıldanırken o şiiri / Le Pont Mirabeau / Dalıp gitmiş akan sularla sevdalara / Hey Apollinaire / Yak bir cigara.'

(Görüşme Yeri, s. 13)

'Kederli bir tadı var / Köprülerden geçmenin...'

(age, s. 63)

'Struga'nın ışıklı köprülerinin birinde...'

(age., s. 63)

'Mirabeau Köprüsü'nden geçtim / Anarak Apollinaire'i...'

(Bir Mendil Gökyüzü s. 34)

'Köprüleri severim / ince, narin kemerleriyle / iki yakayı birleştiren güzellikleri

Köprülerin yücesi / İnsandan insana yol olan...'

(Bir Mendil Gökyüzü, s. 27)

(...).

Güneşli bir dünya özlemiyle yazdığı şiirlerde umut her zaman gündemdedir. En karamsar şiirlerinde bile.

"Ve doludizgin geçerek / Her acıyı bir sevinçle / Yolu yok kalbim / Sağ çıkacağız bu acılardan.

Çünkü umutsuzluk yasak / Yılgın türküler söylemek de / Çünkü yürüyor umudun ordusu / Umutsuzluğu umutla yenerek...'

(Hazırol Kalbim, s. 31)

/... /

Cumhuriyet Kitap, 23 Kasım 1995.

METİN DEMİRTAŞ'IN ŞİİRİNDE ADLAR, ANILAR SÖZLÜĞÜ

Saffet Uysal

Metin Demirtaş, ölümler, öldürümler üstüne ağıtsal nitelikte birçok şiir yazdı. Bu onun en duyarlı olduğu alan... Ve belki bu konu ayrı bir inceleme konusu. Ben bu bağlamda, şiirlerinde geçen özel adları, doğrudan adına şiirler yazdığı kimi kişi adlarını bir kâğıda yazıp kendisine verdim. Kendisinden bu adların bugün çağrıştırdığı anı ve izlenimlerine ilişkin küçük notlar istedim. Sözlüğümüz, Demirtaş'ın her adın karşısına düştüğü satırlardan oluştu.

Paul Celan:

1986 yılında, Paris'te, Seine Irmağı'nın kıyısında Ataol'la geziniyoruz. Az önce bir köprüden geçtik, Mirabeau Köprüsü müydü? Bilmiyorum. Ama yukarıda, şiirimde betimlediğim gibi kirli bir gökyüzü vardı ve Seine algın-alımlı akıyordu. Bulanık sulara Paul Celan için bir dal kasımpatı attım.

Celan'ı intihara sürükleyen, aşamadığı acı neydi? Temerküz kamplarında bir mum gibi eriyip giden ve unutamadığı annesinin anısı mıydı onu ölüme götüren? Aralıksız imgeleme konuk olan solgun bir anne yüzü... Celan kendini sulara atmakta buldu çözümü. Köln'den Paris

trenine binerken A. Necdet, G. Durusoy'un çevirisi, "*Bademlerden Say Beni*" cebimdeydi. Seine kıyısında, Ataol'la biraz da içimizi dinleyerek, suskun oturduğumuz o bankta beni bir şiir bekliyordu, aldım, geri döndüm. O üzgün güz ikindisinde ağaçlardan Seine Irmağı'na dökülen, Celan'ın şiirlerinden düşen imgelerdi sanki.. '*Akçakavak yaprağınla ak-pak bakarsm karanlığa / Ak düşmemişti hiç annemin saçlarına...*'

Ve defterime karaladığım şu dizeler:

'Acı dinmez / Hasret eksilmez / Susar da türkülü bir yürek / Seine'in serin sularında / Paris bunu bilmez.'

İlhan Erdost:

İmgelemimde, denizde güneşli çakıl taşları gibi gülümseyip duran bir kardeş. Her 7 Kasım'da faşizmin gırtlağında kımıldayan hançer. Ölmez ölülerimizden biri. Kara bıyıklı esmer yüzünde dağlı bir tat... Oysa ekin tarlalarında açan gelincikler ve peynir-ekmek sözlerinin uyandırdığı duygular kadar narin biriydi.

Gül'ün hayat yoldaşı...

Alaz'ın - Türküler'in babası...

Giysilerinde basımevi kokusu...

Che Guevara:

Şiiri seven ve bilen biri... Fransız şairi Baudelaire'in kimi şiirlerini ezbere bilmesi bunun göstergesi. Yaralı durumda, yerde upuzun yatarken kalbine boşaltılan kurşunlarla öldürüldüğü gün, çantasında, tuz ve ekmeğin yanında şiirler de vardı. Resimlerdeki yüzünden ve gülüşünden yansıyan aydınlık sıradan ve havadan değil: şiir ve insan sevgisiyle yunmuş, arınmış zengin bir iç dünyanın yansısı..

Bir yazısında okumuştum, ama şimdi tam anımsayamıyorum, Brecht, 'Sanatsal İmge' için 'üçüncü terim' tanımlamasını yapıyordu, Ve bir örnek: Cenaze alayı ile düğün alayının bir köşe başında karşılaşmasından yansı-

yan şey...

Yıl 1967, Ekim ayının son günleri... Yapraklar yeni yeni sararmaya başlamış. Havada yaklaşan güzün yumuşak ve hüzünlü kokusu... Che vurulmuş ve aynı günlerde anası bana kara başlı, kara gözlü bir oğlancık doğurmuş! SSK hastanesinden çıkmışım, Akay Yokuşu'ndan aşağı sevincin ve hüznün iç içe geçtiği duygu ve duygulanımlarla iniyorum. Dilimde bulutsuz dizeler: *'Bizim de dağlarımız vardır Che Guevara / Bakma şimdi durgunsa, bir şahan gibi duruyorsa / Yorgundur, savaşlar görmüştür, çeteciler barındırmıştır / Yani satılmış değillerdir hiç tüfek patlamıyorsa...'*

Bu dizeler hüzün ve sevincin karşılaşmasından yansıyan şeylerdi ve 'Anadolu Kurtuluş Savaşı'na göndermeleri vardı. Ama iki Ceza Hukuk Prof.'u mahkemeye sundukları bilirkişi raporunda böyle yorumlamıyorlardı.

Böyle bir yorum için böyle bir bilinç gerekirdi. Yoktu ve yoksul Anadolu insanının sömürgeciliğe karşı verdiği savaşımın anıları da çoktan toplumsal bellekten silinmişti. Oluşmakta olan Antiemperyalist bilinç de daha çok devrimci gençliğin, devrimci-romantik dünyalarında uç veriyordu. Ve o günler Che Guevara, Lumumba gibi insanlar tüm dünyada sömürgeciliğe karşı başkaldırının ortak dili ve imgeleriydi. Bugün 'yeni dünya düzeni' değersizliklerinin değer ölçüleriyle bu duyguları anlamak ve algılamak kimileri için olası mı! Che'nin adı ve anısı, özüne yabancılaşmamış insanın yürek tellerini titretebilir yalnızca...

Che... Yani Atila Aşut'un söylediği gibi, "Devrimci saflığın, adanmışlığın simgesi!

Attila Jozsef:

Gecenin karanlığında hızla geçen bir tren ve ikiye biçilen bir gövde... Ve sancılı bir yüreğin son gelgitleri..

Attila Jozsef, yurduna, sınıfına, annesine duyduğu sevgiyle zorlu ve dar bir yolu yürüdü. Bu yol karşılıksız

bir aşkın acıları. yoksulluğun ve faşizmin karabasanı ile kuşatılıydı ve sonunda bir çıkmaz: Şizofreni!

İstanbul'dayım, elimde *Militan* dergisinin 'Attila Jozsef Özel Sayısı'nın düzeltim için ilk basım yaprakları... Onun fırtınalı yaşamını ve şiirlerini ilkin o yapraklarda okudum. Okuduklarımı sonra, *Militan*'ın basıldığı matbaada, kurşun harflerle dizilmiş olarak bir kalıp ta gördüm. Kurşun harflerin duygusuz donukluğu ve bende yaşayan capcanlı izlenimler..

O gün orada, yaşadım bir an kalbimde, Attila Jozsef'in kalbinin gelgitlerini.

Ve sevdim Attila Jozsef'i.

Anılarınızda, güleç yüzüyle arada size el eden, sevgi ve şefkatini, deli dolu gençlik yıllarınızda hoyratça harcadığınız ve şimdi hayatta olmayan bir anne varsa, onu anmak için bulun okuyum derim, Attila Jozsef'in 'Anneme' şiirini.

Ama şunu da unutmayın:

"Ağlamak için çok geç şimdi!"

Sergey Yesenin:

1986 Frankfurt. Ataol'la çelik bir köprüden yürüyerek karşıya geçiyoruz. Üstümüzde maviliği solmuş kirli bir dam. Ruhumda gürültünün ve metallerin yorgunluğu... Ataol, Yesenin'den çevirmekte olduğu bir şiirden dizeler okudu. Dizelerden birinin kanadına tutunup çocukluğumun kırlarına uçtuğumu anımsıyorum. *'Ergen rüzgâr omuzlarına dek / Sıyırdı eteğini kayın ağacının...'*

80'li yılların ortalarında, doğduğum yörelerde, tarlalara sırtüstü uzanıp, arıkuşlarının seslerini, turnaların göçünü izlerken 'Lirikler'i yanımdaydı. Şiirlerinden aldığım tatla yaşadığım mutluluk bende bir duygu kardeşliği biçiminde sürüp gitti. Bugün de dilimde *'Anneme Mektup'* (Azer Yaran çevirisi) şiirinin ilk dörtlüğü, *'Sağ mısın henüz ihtiyarcığım / Ben de sağım. Selam, selam! / Döksün çatısından yuvacığının / O betimsiz aydınlığını*

akşam.'

Sinan'lar:

'*Kurşunlara gelmişler / Göyneksiz yatarlar yerde*'. Adanmışlığın ince türküsü... Meşelerden esen seher yeli... Tan aydınlığı... Anıları bana bunları düşündürüyor ve '*Gülünün Solduğu Akşam*'ı.

Metin Altıok:

Yangında ilk kurtarılacaklardan biriydi. Şiirlerine her eğilişimde bunları düşünüyorum. Yakın bir arkadaşlığım olmadı. Yaşasaydı olurdu, olacaktı. Öldürümünden üç ay önce, Antalya'da düzenlediğimiz 'Nâzım'a Sevgi Gecesi'nde birlikteydik. Şimdi içimde o geceden sonra gece geç vakitlere kadar süren bir yârenlikten kalma bir sevinç ve hüzün tortusu...

Sanki hâlâ Sakarya Caddesi'nde, balıkçı tezgâhlarının önünde, koltuğunun altında kitapları, dudağında sönmeyen Birinci sigarası, esrik, başı omuzlarına gömülü, tel çerçeveli gözlüğüyle Çehov'un bir öyküsünden kaçmış bir kahraman gibi oralarda dolanıyormuş gibi gelir bana. Oysa gömülüşünü gördüm, bir arkadaş (H. Atabaş mıydı?) kolayca kucaklayıp toprağa yatırıverdi, bir bebek ölüsü gibi beyaz beze sarılı gövdesi ufacık tefecikti.

80'li yıllarda, Bingöl'de öğretmenlik günlerinde donarak ölmeyi denedi, şiirin çığlığı ağır bastı, caydı. Yanarak, yakılarak öldü, öldürüldü.

Vaptzarof:

İlkin Bulgar göçmeni İbrahim'den dinledim macerasını. O yıllarda, henüz Türkçe'ye çevrilmemişti şiirleri.. 80'li yılların karanlık günlerinde, köy evimin duvarında bir resmi, İlhan Erdost'la Enver Gökçe resmi arasında asılı dururdu. Bulgar toprağının yiğit oğullarından biri. Faşistler tarafından kurşuna dizilmeye götürülürken,

dostları eliyle dışarıya, karısına uçurabildiği *'Ayrılık Şiiri'*ni okurken, gizli ve sımsıcak ağlamıştım öldürümüne.

Abdülkadir Bulut:

İstanbul'da Güney'in özlemini çekerdi. Bu özlemle yazdı yazdıklarını. Bir kez işim gereği İstanbul'a gittim. Erdal Alova'nın evinde görüştük, kucaklaştık. "Akdeniz kokuyorsun," dedi ve bir daha kucaklaştık. Şimdi bir yerlerden bir nane kokusu gelse, *'Sokaktan şiirleriyle Abdülkadir geçiyor olmasın!'* diye döner bakarım.

Yakasında tellim afili bir karanfil gezdirdi, Cemal Süreya takmıştı: 'Kasabalı Lorca'.

Enver Gökçe:

Ona duyduğum sevgide bir merhamet gizli. Bu sözcüğü kendi kendime bile telaffuz etmek istemezdim. Sevgime eklenmiş bu duygu nereden? '80 Ağustosu'nda konuğum olduğu günlerde varlığını sezdirmeyen tüy gibi hafifliğinden mi? Tabağına konan yemeğini ve ekmeğini son lokmasına dek yeme saygısı ve inceliğinden mi? Hep mahzun hali ve suskunluğu mu?

Yârin zülfüne kırmızı gülleri ilkin o taktı. Ahmed Arif geldi, bu güzelliğe yeni bir güzellik ekledi:

'Saçlarına kan gülleri takayım
Bir o yana
Bir bu yana...'

Zemheride çiçek açmış, acılı, suskun toprak!
Gülüşünden su içişine kadar halk olan adam!
Dünyaya biraz küskün mü gitti?

Paul Eluard:

'Dünya bir portakal maviliğinde' 'La terre est bleue comme une orange'. Bu dizenin 1929 yılında söylendiğini Aragon'un bir yazısında okumuştum. Uzaydan dünyaya

çok sonraları bakıldı.

Gerçeğe ulaşan bu sezgi ve esinin kaynağı?

Şairlerin ataları büyücülerdir.

Behçet Aysan:

Ardından serpebileceğim önemli bir anım olmadı. Bunun hep üzüntüsünü duydum, Oysa, onunla bir içki-evinde ayaküstü bir yârenlik ne güzel olurdu!

Adviye, Behçet'in üstüne eğilirken Salih Bolat'tan bir dize iliştirdi: '*Yalnızca bir kız düşürdüğüm gülücükten anlar öldüğümü / Yakama bir gözyaşı iliştirir*'.

Kimi şairler kendi ölümünü yazar. Behçet ölümünü yazdı: '*Sen bu şiiri okurken / Ben belki başka bir şehirde ölürüm*'.

Cumhuriyet Kitap,
23 Kasım 1995

İÇİNDEKİLER

Hazırol Kalbim

Hazırol Kalbim 9
Sunu 9
Ezik Gül 10
Öğretmenin Türküsü 11
Durakta Bir Kız 12
Eskiden Bu Sokaklardan 13
Armağan 13
Yak Bir Cigara 14
Yalnız Yiğit 15
Günsel'e Mektup 16
Ha Bu Nereli 17
Yüzüm 18
Çarşı Pazar 20
Vietnamlı Çocuk 20
Vietnam 21
Hadi Kalkın 22
İçerdeki Ozana 23
Uzun Sözün Kısası 23
Yalansız 24
Volta 24
Nâzım'a 25
Görüşme Yeri 26
Ha Bu Kim 28
Pravantoryum Günlüğü 29
Yergi 30
Bir Kurluşu Savaşçısının Mezarında 31
Bencil Hayvan 32
Voltada Bir Türkü 33
Che Guevara 34
Bir Arkadaş 36
Türkü 36
Deniz'lere 37
Mayıs '71 37

Eskiden Daha Özgürdü 38
Gözaltında 39
Tuz Bas Yarana 40
Kara Hasan ile Civan Memet Ağıtı 41
Attila Jozsef ile Tanışma 42
Kaleiçi'nde Kederli Bir Yürekle 44
Enver Gökçe 46
Beni Çocuklar Kanatır 46
Korodaki Çocuğa 47
Barış Kız ve Hüsnüyusuf Çiçeği 48
Çıkmış İninin Önüne 49
Kış 50
Fırtına 51
Doğanın Kusuru 51
Niyazi Tunga'ya Mektup 52
Damdaki Ressam ile Duvara Çizilen Promete 53
Gaziantepli Cennet Kıza Ağıt I 54
Gaziantepli Cennet Kıza Ağıt II 55
Olur mu Ya 56
Romer Alanı'nda 1 Mayıs 57
Aziz Nesin 60
Üç Kavak 61

Hançer ve Lirik

Kara Eylül 65
Ey Halk 65
Hançe ve Lirikler 66
Struga'da Yunan Ozanlarıyla 68
Struga Şiir Akşamlarından İzlenimler 70
Anneme ve Benzer Annelere 72
Yol İzlenimleri 74
Antalya, Dostlar, Yaseminler 76
Topraksu Emekçisi Göçmen İbrahim 80
Umutsuzluk Yasak 82
Cana Can Can'ın Şiiri 83
Can'a Can'ca Candan 83
Mektup 84
Akçaylı Elmacıların Türküsü 86
Kaleiçi Sokakları 88
Görece 88
Çoban Dağları 89
Daktilodaki Bahar Şiiri 89

Kız ve Kiraz 90

İlhan Erdost'lu Resimler

İlhan'a Ağıt 93
İlhancık 93
İlhan Erdost'lu Resimler 94
Kan Sızıyor Güzün Yanağından 96
Metin Göktepe İçin 96
Yoksa Bugün 97
Merhaba 98
Onlar Öldü 99
Hortlak 100
General ve Genç Kız 101

Ay Dolandı Ardıçlığı

Kırda 105
Ay Dolandı Ardıçlığı 106
Uykusuz Gecenin Şiiri 108
Yeni Gelin 110
Abdülkadir Bulut'u Anarken 112
Köprüleri Severim 113
Kaçtı Meyhanenin Keyfi 114
Mirabeau Köprüsünü Geçerken 116
Sardunya Kokulu Köprü 118

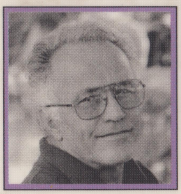
Bir Mendil Gökyüzü

Mektuplar Alırım 121
Bir Mendil Gökyüzü 122
Vefalı Bir Onlar Kaldı 124
Bir Mektuptan Dökülenler 126
Metin Altıok ve Bir Anı 128
Sinan'lara 129
Bir Anı Edinin 130
Can Yücel'e Güzelleme 132
Esrik Söylenmiş Hüzünlü Bir Türkü 134
Usul Usul Bir Şair 136
Çocuklar, Kediler, Uskumrular 138
Meyhanede Ayaküstü Söylenmiş Hüzünlü Bir Türkü . 140
İçkievinden Bir Sokağı Seyrederken 142
Sergende Bir Kitap 144
Yeni Dünya Düzeni 146
Galata Köprüsü Söyleniyor Kendi Kendine 148

İnat 151
Kartallı Kâzım 151
Ovacıklı Çocuk 152
Yesenin'in Şiirleri 152
Sezen'in Kimi Şarkılarını Dinlerken 153
Eli Kolu Bağlı da Olsa Küba Bir Umuttur Orada 154
Ağlasın Sonbahar Çeşitlemeleri 156
Antalya Şiiri 157
Güzel İkindi 157
Chagall'ın Bir Resmi Önünde 158
Bir Dostu Özlemek 159
Al Karanfil 160
Babam 161
Sivas Üstünde Bir Bulut 162
Bir Şiire Anıştırma 163
Yorum 163
Bir Film 164
Can Evi 165

Şiiri Üstüne Yazılan Kimi Yazılardan Seçmeler, Alıntılar

Hazırol!.. Türkümüzü Yine Söylemeye / İlhan Selçuk . 169
Metin Demirtaş'ın Şiirinde Devrimci Öz / Vecihi Timuroğlu 172
Ekstra Sistol 182
Metin Demirtaş'ta Hayat ile Şiir I Şairlerin 'Kaderi' / Mahmut Temizyürek 185
Metin Demirtaş'ta Hayat ile Şiir II Hayat Neden Önemliyse, Şiir O Nedenle Önemli / Mahmut Temizyürek 188
Bir Mendil Gökyüzü / Mehmet Yaşar Bilen 194
Bir Mendil Gökyüzü / Necati Güngör 200
Bir Mektuptan / Cemalettin Aykın 202
Yerelden Evrensele / Refik Durbaş 204
Metin Demirtaş'tan Bir Mendil Şiir / Fikret Demirağ.. 206
'Çelik Öfke Bir Yanı, Bir Yanı Uysal Mavi' / Saffet Uysal 208
Metin Demirtaş'ın Şiirinde Adlar, Anılar Sözlüğü / Saffet Uysal 218



Metin Demirtaş

HAZIROL KALBİM

TOPLU ŞİİRLER

CAN

'Metin Demirtaş, Che Guevara için şiir yazacağına, Johnson'a bir methiye döşense, hiçbir Cumhuriyet Savcısı peşinden koşmazdı. Uyduluğun alıp yürüdüğü ülkelerde uyduluğa karşı çıkanlar için şiir yazmak suçtur.'

İLHAN SELÇUK

'Demirtaş, bazan çetin, bazan acılı, bazan güneşli, bazan dingin, bazan telâşlı günlerimizin gören gözlerindendir.'

MUZAFFER ERDOST

'*Gürültüsüz türkü söyleyenleri seviyorum'* diyordu bir şiirinde. O da, şiir, edebiyat çevrelerinin uzağında, Antalya'daki köşesinde, yargılarını her gün yeniden irdeleyip ayıklayarak; ivecenlik, gösterişçilik, bağırganlık tuzaklarına düşmeden kendi türküsünü söylüyor, yılmadan, sabırla.'

MEHMET H. DOĞAN

'Az ve yalın sözcüklere dayalı, kişisel düşünülerden toplumsal olaylara varan... Keskin bir gözlem gücü, ince bir duyarlık, insana umut ve iyimserlik aşılayan bir söyleyiş biçemi ışığında...

REFİK DURBAŞ

Demirtaş, şiirin toplumsal işlevini unutmadı. O, şiir dilinin 'hançer' gibi delici ve inleyen bir 'lir' gibi duygulu ve duyarlı olması gerektiğini anladı.'

VECİHİ TİMUROĞLU

ISBN 975-07-0413-4

9 789750 704130

http://www.canyayinlari.com

Kapaktaki resim: VAN GOGH

KDV içindedir

04574